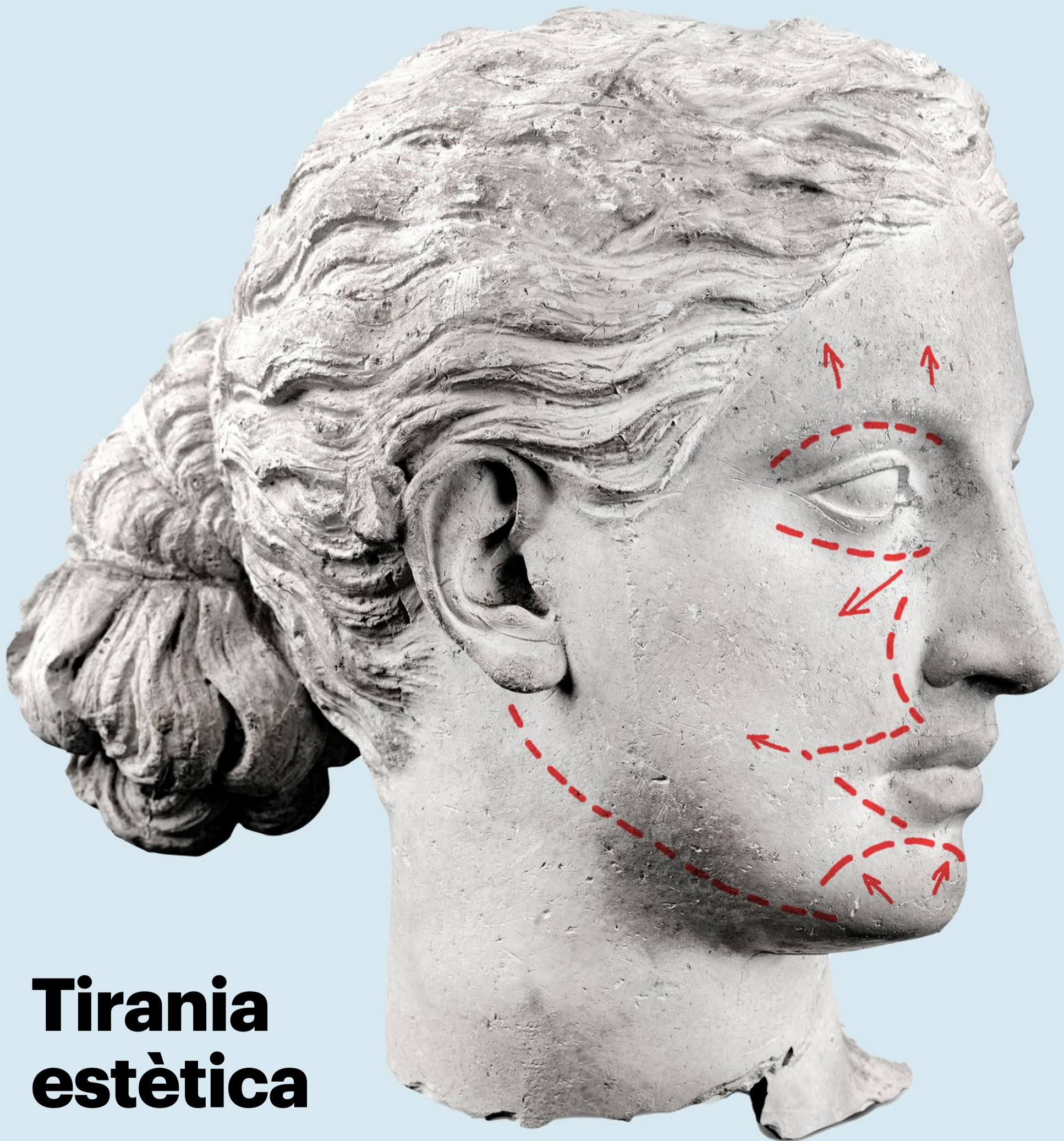

Directa

Març 2024
#576
5 €

Tirania estètica

Directa

EDITA

La Directa SCCL

Riera d'Escuder, 38, nau 1, planta 1
08028 Barcelona
Tel.: 935 270 982
Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat
directa.cat
Dipòsit legal: B 16982-2016

La *Directa* s'imprimeix a Lerigraf SL,
C. de la Premsa, 2, Alcoletge, Lleida.

Aquesta publicació intenta escriure
amb un llenguatge no racista, no sexista
i no androcèntric.

La *Directa* no comparteix necessàriament
les idees expressades als articles d'opinió.

La *Directa* ha rebut enguany una subvenció
de la Generalitat de Catalunya, que
representa menys d'un 5% del pressupost
de la cooperativa.

General:

directa@directa.cat
Redacció Catalunya
redaccio@directa.cat
Redacció País Valencià
paisvalencia@directa.cat

Edició

Eloi Latorre

Correcció

Miriam Tijani

Coordinació web

David Bou, Gemma Garcia,
Jesús Rodríguez, Ester Fayos,
Txell Rigol

Coordinació País Valencià

Ester Fayos

Administració i subscripcions

Jordi Vilaró

Coordinació fotografia

Victor Serri

Coordinació d'art

Maria Conill

Comunicació

Carla Benito

Xarxes socials

Anna Celma

Publicitat i distribució

Míriam Blázquez

Coordinació audiovisuals

Marta Pérez

Coordinacions de la revista:

Sota focus

David Bou i Jesús Rodríguez

Sobiranes

Guillem Martí i Tere Alberó

Fórmules

Gerard Casadevall, Maria Marín
i Vilar i Lluís Pascual

Decreixement

Ester Fayos

Indirecta

Mariana Cantero

Vincles

Ester Fayos

Rebot

Giuseppe Savino, Sara Romero
i Jordi Garcia

La central

Victor Serri

Internacional

Oriol Andrés, Berta Camprubí
i Joan Mas

L'entrevista

Gemma Garcia i Giuseppe Savino

Ideari

Adrián Crespo i Eloi Latorre

Imperdibles

Eloi Latorre

De memòria

Clara Asín, Gemma Martínez
i Eloi Latorre

Pensament

Adrián Crespo i Laia Alsina

Accents

Gemma Garcia i Jesús Rodríguez

Caplletra

Irene Selvaggi i Miriam Tijani

Som cooperativa

Carla Benito

L'espina

Carlos Villafranca

Hi han col·laborat:

Portada:

Maria Conill

Textos:

Ester Fayos
Txell Rigol
Clara Basiana
Iñaki Álvarez
Vitor Garcia
Dante Maschio Gastelaars
Edurne Bagué
Gemma Deulofeu Villanueva
Iván Argente Poveda
Giuseppe Savino
Nil Codina
Nacho Ibáñez
Tere Alberó
Adrián Crespo
Clara Escarrà
Vanessa Albelda
Xavier Nueno
Reyes Beltrán Felip
Meritxell Diaz Estirado
Núria Barnolas Noguera
Emma Rojas

Fotografies:

Victor Serri
Miguel Ángel Bauset
Júlia Molins
Nil Codina
Jaume Ferrando

Il·lustracions:

Nil Morist
Tània Manzanal
Patricia Cornellana
Balansi
Laura Lleida
Fel
Rastros ilustrados

Infografies:

Maria Conill
La Bonyo

Projecte gràfic:

Amaia Moran
Andrea Maresch
Gaizka Pagonabarraga
Gerard Casadevall
Pau Fabregat

IA, ai...

Un article no és només un text. Al darrere hi ha algú que ha escollit unes paraules i les ha posat l'una al costat de l'altra per construir un relat, d'explicar-nos uns fets, una història. Un article és, doncs, la mirada d'una o diverses persones sobre aquests fets.

Aleshores, per què podem arribar a plantejar-nos que la il·lustració que acompanyi aquest article la pugui fer una màquina? No podem entendre que una il·lustradora també és una persona amb una mirada i un relat, sense paraules, però amb colors, textures i traços?

Per a tothom és evident que si la *Directa* decidís obrir la porta a l'ús de la IA en la redacció d'articles, perdria tota la credibilitat. Per tant, fer ús d'una eina digital com la IA generativa per a fer il·lustracions també hauria de ser una línia vermella.

Per què expliquem tot això? Durant la producció d'aquest número s'ha arribat a plantejar usar algun recurs de generació automàtica d'imatges per acompanyar el reportatge que parla de com els avenços tecnològics estan deixant obsoleta la ciència-ficció.

Només pel simple fet de plantejar-ho, ens vam adonar que ens cal un debat seriós sobre la qüestió, perquè fa uns mesos sí que vam decidir emprar-la, explicant el perquè, en un reportatge que justament parlava d'intel·ligència artificial. La decisió de no fer-ho ara ha recaigut individualment en la coordinació d'art, respectant el criteri que tots els continguts sense excepció es basin en el treball de persones fet amb expertesa, però també amb una cura i una estima que cap màquina pot emular.

Maria Conill
Coordinadora d'art

Cossos perfectes a qualsevol preu

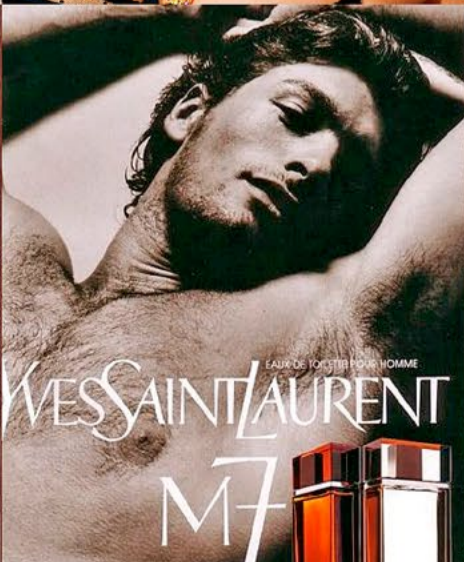
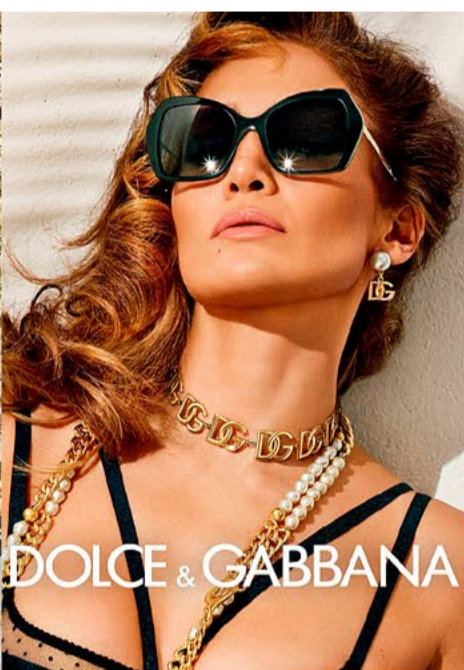
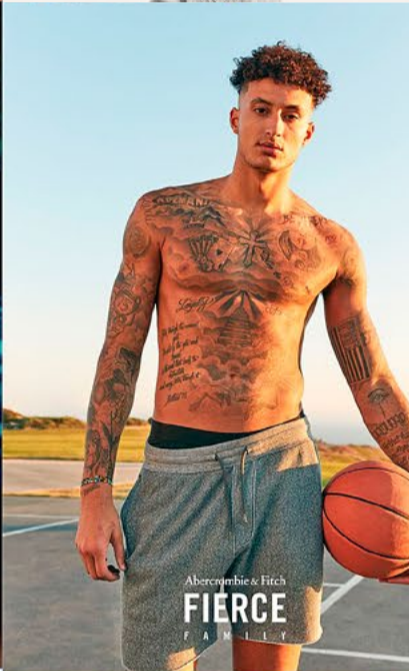
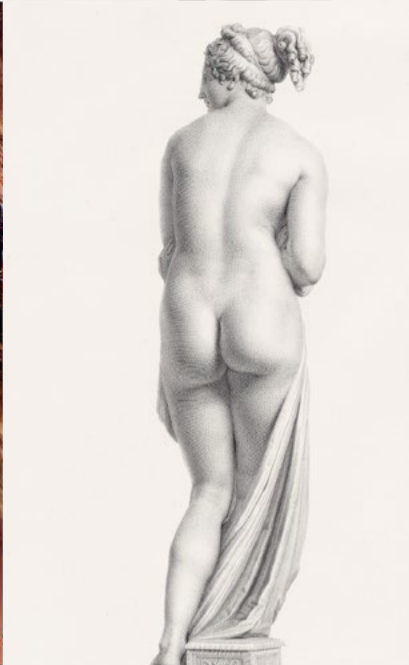
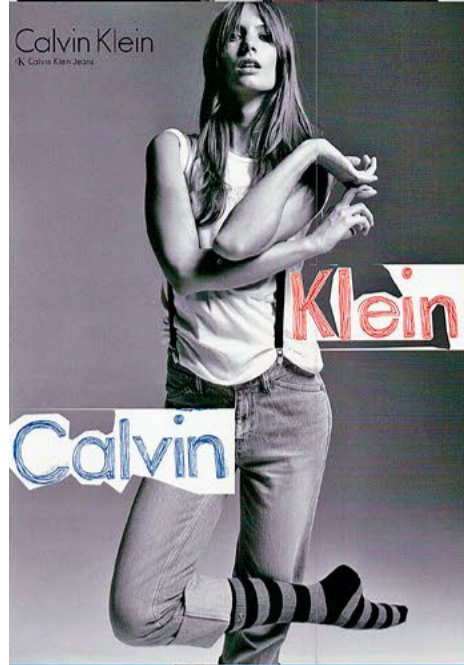
La banalització dels riscos i les agressives campanyes comercials de les grans cadenes de clíniques privades han contribuït a l'auge del negoci de la cirurgia i la medicina estètica, on han aterrat grans grups sanitaris i fons de capital

TEXT: **ESTER FAYOS**

IMATGE GRÀFICA: **MARIA CONILL I VÍCTOR SERRI**

ctes reu

Aquí
tu belleza

Un prominent aparador de color blanc i un refinat rètol on es llegeix: “Dorsia Clínicas. Belleza responsable”. És el primer que es veu en entrar en un establiment d’una de les principals franquícies dedicades a la cirurgia i medicina estètica de l’Estat espanyol. Del taulell només en sobresurt el cap de la recepcionista, que pregunta nom i cognom, fa una cerca en l’ordinador, i en veu alta assenteix: “Tenies cita per a demanar informació per a augment de pit”. Esperem en la recepció mentre sona una cançó de Karol G. Abans que acabe la cançó, apareix una dona i ens fa passar al seu despatx. Es presenta com a una “especialista” que fa trenta anys que treballa en el sector. No té l’especialitat en cirurgia i ni tan sols és metgessa, però totes les pacients -o potser seria més ajustat dir “les clientes”- han de passar primer per les seues mans.

La seua funció sembla ser purament comercial. Entrevista a la interessada per saber on viu, a què es dedica o el grau d’exercici que practica, i li ensenya pròtesis amb morfologia i mides diferents. Ella no es decanta per cap -“això és cosa del cirurgià”, diu-, però assegura que “les de Dorsia són per sempre” i que “no suposen cap problema si et quedes embarassada”. Però, de sobte, es canvia el barret de comercial pel de *doctora* i arrenca el diagnòstic: “Tens mames tuberoses, és una malformació de la mama [...]. Tenim dues opcions: fer la cicatriu per sota del múscul o per l’arèola”. Quan li preguntem pels riscos o inconvenients, deixa anar que “te’ls explicarà el cirurgià”, però s’atreveix a avançar-ne alguns: “Si posem les pròtesis per sota, podràs donar lactància; si les posem per les arèoles, pot ser que sí o pot ser que no”.

En moltes de les cadenes dedicades al negoci estètic, qui primer informa les pacients són persones amb un perfil comercial. “Només busquen captar clients. Per la qual cosa, fan bones ofertes, frivolitzen molt l’operació i elaboren un diagnòstic molt

esbiaixat”, assenyala Lola Pérez del Caz, cirurgiana plàstica a l’Hospital la Fe de València i secretària de la Societat Espanyola de Cirurgia Plàstica, Reparadora i Estètica (SECPRE). La banalització dels riscos, sumada a “accions comercials molt agressives” i a les facilitats de finançament que ofereixen són, segons Pérez, tres dels factors que expliquen l’auge del sector i la seua “popularització” en generacions cada vegada més joves. Al seu torn, la professora de la Universitat de València, Nina Navajas, experta en sociologia del cos, destaca un altre element: “la pressió cada vegada més forta per complir amb els discursos de bellesa patriarcal, en part per la sobreexposició a models irrealistes per mitjà de les xarxes socials i la publicitat”.

NEGOCI EN AUGMENT

Les operacions per motius estètics no estan cobertes per la Seguretat Social, a excepció dels casos de reconstrucció o reparació per càncer, accident o malformacions congènites.

Són les clíniques privades, doncs, les que es reparteixen el pastís d’aquesta indústria. Les últimes dades recollides per la Societat Espanyola de Cirurgia Plàstica (SECPRE) i la Societat Espanyola de Medicina Estètica (SEME) permeten radiografiar el negoci a l’alça en què s’ha convertit prometre un ideal de bellesa. En menys d’una dècada, a l’Estat espanyol, el nombre d’intervencions de cirurgia estètica gairebé s’ha multiplicat per cinc: de les 65.000 en 2013 s’ha passat a 204.510 en 2021. Els tractaments mèdics estètics -és a dir, que no suposen una intervenció quirúrgica- quasi s’han duplicat: dels 499.265 en 2012 als 871.525 en 2021. Només la medicina estètica mou vora 3.600 milions d’euros a l’Estat espanyol. La facturació anual mitjana dels centres especialitzats se situa en 568.733 euros, gairebé el doble que en 2011; mentre que els que ofereixen també cirurgia poden arribar a ingressar més de 10 milions anuals.

De manera paral·lela, el nombre d’establiments també s’ha incrementat. Segons dades del Ministeri de Sanitat ►

► espanyol, el nombre de clíniques destinades a medicina estètica als Països Catalans ha passat dels 1.342 en 2019 als 2.057 en 2024, de les quals, 1.235 al País Valencià, 596 a Catalunya i 226 a les Illes. Pel que fa a les que practiquen cirurgia, actualment n'operen un total de 794: 389 a Catalunya, 316 al País Valencià, i 89 a les Illes. Totes elles actuen sota les regles del lliure mercat, tot i que, fent una cerca ràpida a les seues pàgines web, es pot comprovar que el preu de les operacions oscil·la entre els 1.500 euros, en casos com la blefaroplàstia (reducció de pell en les parpelles) o l'otoplàstia (reposició de les orelles) fins als 15.000, en casos d'abdominoplàstia (reducció del greix de l'abdomen), liposucció (extracció de greix) o reducció d'estómac. Els retocs amb bòtox o àcid hialurònic no superen els 500 euros.

MIRACLES LOW-COST

Una volta la comercial de Dorsia ha identificat el que s'ha de "corregir", elabora un pressupost per a l'operació. Un augment en mama tuberosa surt per 6.350 euros, més 360 euros per la garantia -que inclou revisions o la cobertura de fins a una vin-

sentia "molt pressionada": "Si no vens el que vol la comercial, no et passen visites i, aleshores, no guanyes quasi res". "Hi ha molta manipulació i una forma de treballar molt agressiva. A vegades unflen les expectatives i no sempre es poden complir. Són experts en màrqueting", postil·la. La *Directa* ha contactat amb el departament de màrqueting de Dorsia per conèixer millor els seus protocols comercials, però han declinat respondre les preguntes, al·legant que es tracta de "qüestions internes".

A Maria Lloret, de 29 anys, no li van influir "massa" les campanyes comercials de les grans cadenes, però sí els referents culturals de la infantesa i adolescència. Tenir les parpelles "caigudes" era un complex que arrossegava des de sempre. Fa unes setmanes va reunir els 2.100 euros que necessitava per a la blefaroplàstia i va acudir a un centre estètic de València. El fet que, segons li van explicar, totes les treballadores s'hagueren sotmeses a una intervenció així i quedaren "tan naturals" va fer que s'acabara de decidir. Lloret celebra el resultat -"sembla que tinga més alegria"-, però alhora confessa que ara té por a caure en una "addicció": "Veus que si tens un defecte, te'l pots arreglar, i això genera molta eufòria", reflexiona en veu alta.

Entre 2013 i 2021, el nombre d'intervencions de cirurgia estètica a l'Estat espanyol es va multiplicar gairebé per cinc, passant de 65.000 a 204.510

tena de complicacions diverses- i 30 pel sostenidor postoperatori. S'ofereix també la possibilitat de finançar la intervenció en "còmodes terminis", gràcies a una col·laboració acordada amb CaixaBank i el Banc Sabadell; i si la clienta continua interessada, es concerta una cita amb el cirurgià. Una trobada de no més de trenta minuts amb el doctor serà el següent pas i últim abans de passar per quiròfan.

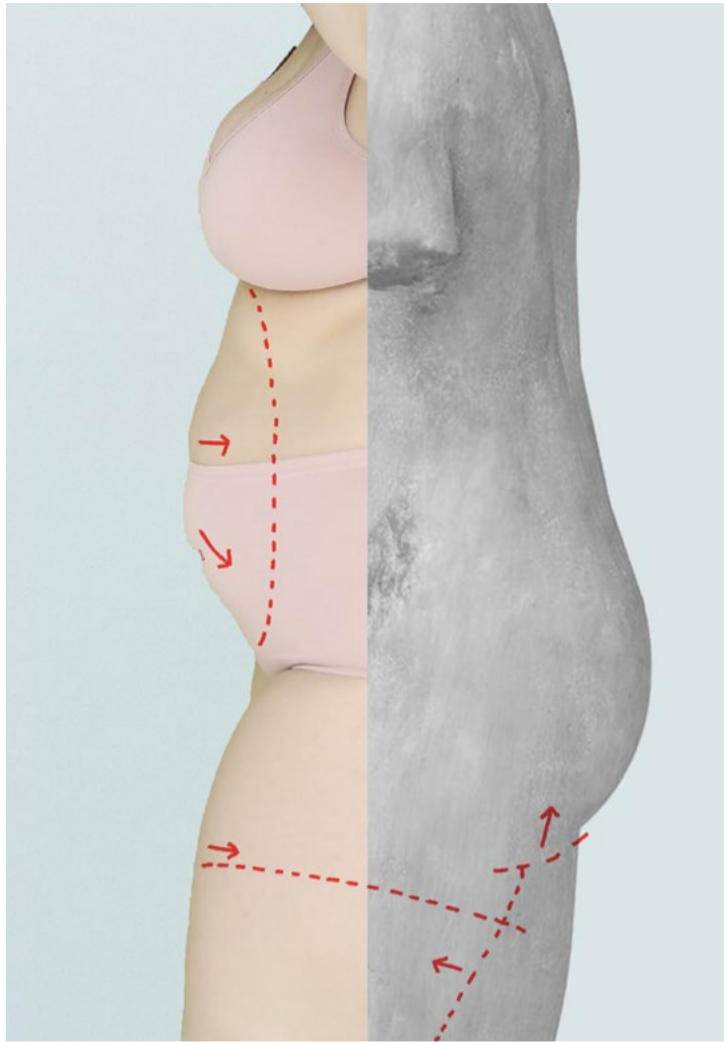
Sota l'atenta mirada d'una "infermera", el cirurgià segueix rigorosament el diagnòstic elaborat per la comercial. Mesura els pits i explica alguns riscos, com la possibilitat d'infecció, d'hematoma o de contractura capsular: és a dir, quan el cos reacciona a les pròtesis creant una membrana de teixit fibrós que les encapsula i deforma. Per la qual cosa, es requereix una segona intervenció. En alguna ocasió, contradiu a la comercial: "en deu o dotze anys caldria canviar els implants" o "la cicatriu per l'arèola no minva la capacitat de donar pit". Per acabar, sense mostrar-ne cap físicament, recomana el volum de pròtesis a implantar: "Com que tens un pit estret, serien 300 o 320 grams". Abans de marxar, la "infermera" ens acompanya al despatx de la comercial, preparada per a cloure el tracte: "Si en 24 hores ens ho confirmes, et sortirà per 4.500 [euros], que has d'abonar íntegrament". Per a argumentar tanta celeritat, apunta que "no és tan sobtat, has rebut una informació prèvia i hui has vist al doctor. Si et pots aprofitar d'un bon preu, fenomenal".

Marisa Moreda, cirurgiana plàstica a l'Hospital la Fe, va treballar en una clínica del grup Dorsia. Confessa que és habitual que les intervencions vagen a càrrec de professionals de la cirurgia que operen sota règim d'autònomes. Normalment, s'acaben de llicenciar i necessiten "fer currículum" i "crear una cartera de pacients". Al principi, ella cobrava 300 euros per operació, xifra que, amb els anys, va augmentar a 600. "Es parla de clíniques low-cost perquè paguen poc al personal i compren pròtesis a l'engròs, però les operacions no són barates", explica. Després de huit anys, va decidir trencar la relació amb Dorsia perquè se

"És molt complicat escapar de la pressió estètica", adverteix Nina Navajas. "El cos -segons aquesta sociòloga- sempre ha tingut un paper rellevant a l'hora de buscar acceptació i, fins i tot, accedir al treball o els afectes, especialment en les dones, sotmeses a unes construccions patriarcals que les han objectivitzat". Les dades evidencien la clara desigualtat de gènere en el nivell d'imposició d'estereotips. Segons es recull a l'informe "La realitat de la cirurgia estètica a Espanya", publicat per la SECPRE en 2021, les dones es van sotmetre a 171.921 operacions estètiques, mentre que en el cas dels homes, la xifra és de 29.589. Les dones d'entre 30 i 44 anys continuen sent el grup que més passa pel quiròfan, principalment, per augmentar, elevar o reduir els pits (101.729 intervencions), extraure's greix (17.409) o reduir l'excés de pell a les parpelles (15.906). En el cas de la medicina estètica, segons l'últim estudi de la SEME, de l'any 2021, les dones van contractar 625.755 tractaments i els homes 245.770. Les dues entitats fan servir una classificació de gènere binària.

En les últimes dècades, els cànons de bellesa femenina i masculina s'han mantingut més o menys estables: "Dones primes i homes musculats", resumeix Yolanda Cabrera, doctora en Comunicació Audiovisual i investigadora de la Universitat de València, especialitzada en publicitat i gènere. Però, en una societat on el poder de la imatge és cada vegada major, segons aquesta experta "s'ha intensificat el culte al cos per a complir amb els ideals", alhora que han aparegut més parts de l'anatomia susceptibles de ser modificades i la indústria ha ensumat nous públics objectius, com qui es visibilitzen com a homes i les adolescents.

Segons la SECPRE, en els darrers anys, "s'ha apreciat un creixement lleugerament superior [del 3%] de la cirurgia en homes". La blefaroplàstia, la ginecomàstia (reducció dels pits dels homes) o la rinoplàstia (cirurgia del nas) són les operacions més sol·licitades per la població masculina d'entre 30 i 60 anys. En medicina estètica, el percentatge

d'usuaris classificats com a homes ha crescut quasi un 8% en cinc anys, mentre que en classificades com a dones ha descendit un 8%.

El jovent de menys de 18 anys té més objeccions a l'hora d'entrar a quiròfan, però no pels retocs. L'edat mitjana d'accés a la medicina estètica ha passat dels 35 als 20 anys, segons l'informe de la SEME, que apunta que l'ús de les xarxes socials, els filtres en les fotos i les aplicacions que permeten canviar les formes del rostre en les imatges "han contribuït a generar noves necessitats en pacients joves".

"Tinc amigues que no poden pujar fotos a Instagram sense cap filtre o retoc", lamenta Clàudia Oviedo, de 32 anys. Influïda per les imatges i discursos sobre "l'eterna joventut", amb 30 anys es va sotmetre a un lífting facial per eliminar les potes de gall i les arrugues del front i, un any després, es va injectar àcid hialurònic en les ulleres, "perquè me les veia molt marcades i feia molta cara de cansada", relata. Les dues intervencions li van costar 500 euros. L'efecte va ser immediat, però al cap de sis mesos va tornar a recuperar les línies d'expressió i les marques grises sota els ulls d'abans del tractament. Oviedo ara conviu amb la "pressió" d'haver d'injectar-se bòtox de nou: "Quan estalvie un poc, vull tornar a posar-me'n. D'alguna manera enganxa, perquè et veus molt millor".

Yolanda Cabrera fa èmfasi en com les clíniques d'estètica han introduït una nova retòrica, que dibuixa la cirurgia estètica com a una forma d'empoderament femení i cura personal. "Recuperar la feminitat", "impulsar l'empoderament" o "cuidar la salut" són alguns dels missatges que es difonen des del sector. Per a Cabrera, "s'intenten apropiat del discurs feminista de 'el meu cos, la meua decisió' per mercantilitzar-lo encara més".

EL CAS PIP O L'ÍCEBERG DE LA VIOLÈNCIA ESTÈTICA

El negoci a l'alça de la indústria de la bellesa ha despertat l'interès del capital internacional. Dorsia, Vivanta, Baviera, Grupostop o Clínicas Londres són alguns dels gegants de la indústria estètica amb presència als Països Catalans, darrere dels quals hi ha grans grups empresarials o fons d'inversió com Península Capital, Sherpa Capital o Three Hills.

Esther Pineda, activista feminista i autora de llibre *Bellas para morir: estereotipos de género i violencia estética contra la mujer* (Prometeo Libros, 2020), assenyala l'existència d'un mercat multimilionari que incrementa les seues vendes "gràcies a la violència estètica", la qual defineix com "el conjunt de narratives, representacions, pràctiques i institucions que exerceixen una pressió perjudicial i formes de discriminació sobre les dones, per a obligar-les a respondre al cànon de bellesa imperant". ►

► El títol del seu llibre no és metafòric, apunta. L'obsessió per aconseguir els ideals de bellesa ha portat moltes dones a la malaltia o, fins i tot, a la mort.

Un dels casos més paradigmàtics de violència estètica és el frau de les pròtesis mamàries de la marca francesa Poly Implant Prothèse (PIP), que afecta 400.000 dones de més de cinquanta països. En març de 2010, una inspecció en la planta on es fabricaven els implants va posar al descobert que la majoria havien estat emplenades amb gel industrial, no apte per a ús humà i que té un preu una desena part més baix que el cost del gel de silicona per a ús mèdic. A això s'hi sumava que presentaven una taxa de ruptura prou més elevada que les d'altres marques del mercat.

Tres anys després, la justícia francesa condemnava a quatre anys de presó i a una multa de 75.000 euros a Jean-Claude Mas, fundador de l'empresa, que va fer fallida. Davant la insolència de la fabricant, es va presentar una demanda a nom de quaranta víctimes franceses contra TÜV Rheinland, proveïdora que havia aprovat la comercialització de les pròtesis arreu del món. "Vam demostrar que havia comès faltes molt greus durant l'auditoria del procés de producció i la justícia la va condemnar a indemnitzar les víctimes", explica l'advocada Nathalie Lozano,

una pròtesi de genoll o maluc, haguera sigut diferent, però es va entendre com un problema personal, frívol, i no social", denuncia Mignone. Per ara, ambdues han rebut una indemnització de 800 euros, a l'espera que els tribunals francesos acaben de quantificar l'impacte dels danys físics, emocionals i econòmics.

El frau de les pròtesis PIP va posar damunt la taula un sistema de vigilància i control dels productes sanitaris deficient i una manca de responsabilitat dels professionals i les autoritats sanitàries espanyoles. "Els cirurgians sabien que s'estaven trencant les pròtesis, però ningú deia res. Tots continuaven amb el seu negoci", denuncia Jaume Serra, cirurgià plàstic de València que va encapçalar la denúncia pública a l'Estat espanyol contra aquest producte. Segons assegura, el Ministeri de Sanitat n'estava assabentat, "perquè abans que França donara l'alarma, se li va enviar un burofax informant dels trencaments, però no vam obtenir resposta. El silenci va ser absolut".

El cas va forçar la creació d'un registre d'implants mamaris a l'Estat espanyol, la finalitat del qual és recopilar la informació relativa a la implantació, explantació i comportament de les pròtesis. Les dades són analitzades per l'Agència Espanyola de Medicaments i Productes Sanitaris (AEMPS) per a determinar-ne

Unes 400.000 dones de 55 països s'han vist afectades per implants de la marca PIP, condemnada per fabricar el producte amb un gel industrial que provoca inflamacions i dolor crònic

del despatx Merci People's Law Firm, que ha acompanyat milers d'afectades. La sentència condemnatòria va provocar una onada de noves demandes. A l'Estat espanyol, s'estima que hi ha al voltant de 18.000 víctimes d'aquest producte concret.

Més d'una dècada després d'esclatar l'escàndol, per desconeixement o per manca de recursos, "milers de dones encara porten les PIP i pateixen danys emocionals i físics", adverteix Francisco Boronat, director del despatx valencià Bureau Partagàs, que ha representat més de 8.500 víctimes. Emy Mignone, de 52 anys, és una d'elles. "Em vaig operar amb 35 anys en Dorsia, on em van dir que m'implantarien les millors pròtesis i que em durarien tota la vida", lamenta. Mignone està segura que es van trencar així que els les van implantar. En conseqüència, va conviure sis anys amb dolors "horribles" i fatiga, que els metges van atribuir inicialment a una fibromiàlgia. Quan la premsa se'n va fer ressò, va començar a lligar caps i, junt amb altres víctimes, crearen l'Associació Nacional d'Afectades per les Pròtesis PIP per organitzar la seua acció jurídica.

A la batalla judicial se suma la de recuperar la salut. Un estudi publicat en 2012 pel Centre Hospitalari Universitari de Rouen (Estat francès) va concloure que la presència del gel industrial a l'organisme podia generar inflamació dels ganglis limfàtics mamaris, quistos i dolors crònics amb sensació de cremor o descàrregues elèctriques. Mignone tenia una inflamació per un granuloma de silicona de set centímetres. Altres afectades, com Jessica Ileana, de 35 anys, van patir febre "molt alta" per una infecció. Malgrat l'evidència dels efectes nocius i la presència de silicona en l'organisme de per vida, el Ministeri de Sanitat espanyol va dictaminar que era el sector privat qui havia d'oferir el tractament d'explantació de les implantacions nocives. "Ens hem sentit molt abandonades. Si haguera sigut

l'impacte i, si cal, cessar la comercialització d'algun producte. Els implants de silicona rugosa fabricats per l'empresa Allergan són els darrers que s'han retirat del mercat "com a mesura de precaució". Les pacients amb aquest tipus de pròtesi han presentat un major risc de desenvolupar una afecció coneguda com a limfoma anaplàstic de cèl·lules grans, un tumor que, segons l'AEMPS, pot aparèixer també amb altres textures i marques.

Eva Martí, de 39 anys, va ser portadora de pròtesis PIP i Allergan. Es va operar amb 19 anys a l'Hospital públic Malva-rosa de València per una asimetria mamària congènita. "Només tenia un pit i estava farta dels comentaris que havia rebut a l'escola i a la fàbrica on treballava", recorda. En conèixer el frau de les PIP i detectar que les tenia trencades, els les van canviar per les d'Allergan, però els dolors persistien i finalment també li van retirar aquestes. "Diuen que tinc un pit sensible", deplora. Li han quedat seqüeles de per vida, emocionals i físiques: "no tinc força als braços i tinc embalums de silicona per les mames i axil·les. La societat ens fa sentir acomplexades i ens empenya a arriscar la vida", rebla. El dolor crònic l'obligà a deixar la feina en un supermercat i ara està a l'espera de saber si el seu cas es resol declarant-li una incapacitat laboral permanent.

No cal que les pròtesis s'hagen retirat del mercat per a posar en risc la salut, i el testimoni de Gemma Esther Ruiz, de 46 anys, ho avala. Des que va ser mare amb 18, desitjava operar-se els pits per recuperar fermesa en el bust. Va entrar a quiròfan als 29, sense saber que el seu cos respondria a les pròtesis amb una contractura capsular. Sis anys després, es va operar de nou, però la reacció va ser la mateixa. A més, es va quedar embarassada, i va desenvolupar una infecció en el teixit mamari associada a la lactància. Llavors, va decidir acudir a una clínica del

grup Dorsia: “Després de l’operació tenia molt de dolor i, així i tot, van tardar dies a atendre’m. Quan em llevaren el sostenidor postquirúrgic vaig veure que m’havien fet una aberració i el cirurgià no m’ho volia corregir”. Desenganyada amb l’atenció en les grans cadenes, va viatjar 350 quilòmetres per a acudir a una clínica especialitzada en deformacions. La travessia no acabarà fins que es resolga la demanda que va interposar contra Dorsia per una presumpta mala praxi.

Rafael Lucero és advocat especialitzat en procediments civils o penals per negligències i males praxis mèdiques. Assegura que el creixement del nombre de les intervencions ha anat acompanyat d’un augment de les demandes contra cadenes com Dorsia, Vivanta o Londres. “Veiem que actuen sota el patró d’oferir tractaments que no són adequats per al pacient i atenen més raons comercials que mèdiques”, manifesta.

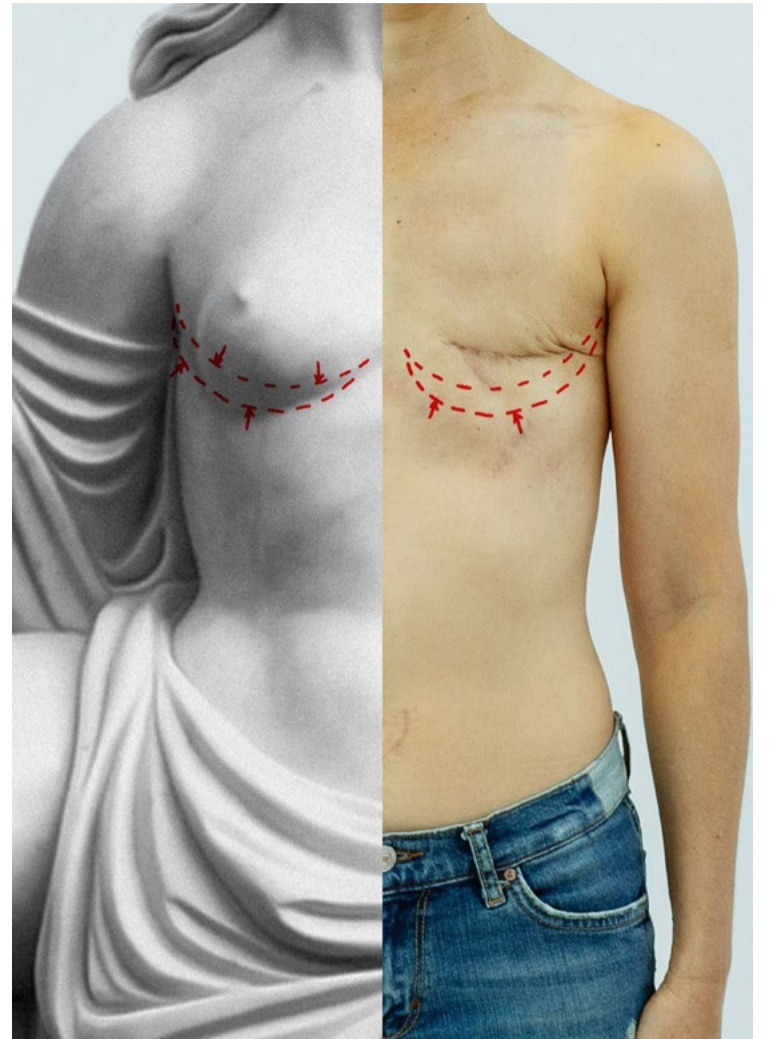
Tant en l’accés a una operació estètica com, després, en interposar, si cal, una demanda contra la clínica, l’extracció social hi juga un paper cabdal. “Hi ha gent que es quedarà a la cua de la carrera pel capital corporal o arriscarà la seua vida per aconseguir el cos desitjat amb tractaments més barats i insegurs”, insisteix Navajas, qui defensa la necessitat de fomentar la diversitat de cossos i rostres al sector audiovisual i a les xarxes socials per “posar solució” a la tirania de la bellesa.

D’ALACANT A LUXEMBURG

Per a assegurar-se un coixí financer, algunes clíniques s’han aliat amb fons d’inversió. Dorsia, amb seu a València, és la líder del sector a l’Estat espanyol, amb més de 160 franquícies, 57 de les quals als Països Catalans. Una clínica inaugurada en Alacant en 2001 va ser la llavor d’Otsu Group, que inclou la xarxa Dorsia, clíniques de reproducció assistida, de salut sexual masculina, psiquiatria i una empresa de canvi de divises. La cirereta del pastís va ser l’adquisició de l’Hospital Policlínica de Barcelona, per a crear la seua pròpia xarxa hospitalària, WM Hospitals, especialitzats en medicina i cirurgia estètica. Des de l’any 2022, l’accionista majoritari de tot el grup és el fons d’inversió Península Capital, fundat per l’empresari espanyol Borja Prado, expresident d’Endesa i Mediaset, i altres membres de les cúpules dels grups financers Mediobanca i Goldman Sachs. Com sol ocórrer amb els fons d’inversió, Península Capital té filials a territoris amb escassa pressió fiscal per a les societats privades, com Luxemburg.

Amb major o menor mesura, l’arquitectura societària es replica en altres grups. La divisió estètica de la cadena Vivantadental va passar a mans del fons d’inversió Sherpa Capital en 2022, el qual també va adquirir part de l’accionariat de la cadena de clíniques de medicina estètica Hedonai. Vivantadental és propietat del fons Ares Management, amb un 76% del capital; la gestora de capital Portobello Capital (15%) i del banc francès BNP Paribas (9%).

Altres cadenes pertanyen a grups o empreses de l’àmbit de la salut o l’estètica. És el cas de Baviera, en mans del grup hospitalari xinès Air Eye; Grupostop, de l’empresa barcelonina Servicios de Depilación Bloc SLU, la qual està participada al 40% pel fons d’inversió anglès Three Hills; o Clínicas Londres i Ilahy, de la mercantil Hospimar 2000 SL, que té una pota en el negoci sanitari i una altra en el turístic. El seu accionariat està repartit entre quatre empreses valencianes dedicades a explotar allotjaments per a turistes i la xarxa d’hospitals i clíniques privades IMED. Amb dèneu centres estètics als Països Catalans, els hospitals QuirónSalud i Vithas també tenen una branca estètica. ●

CIRURGIA ESTÈTICA

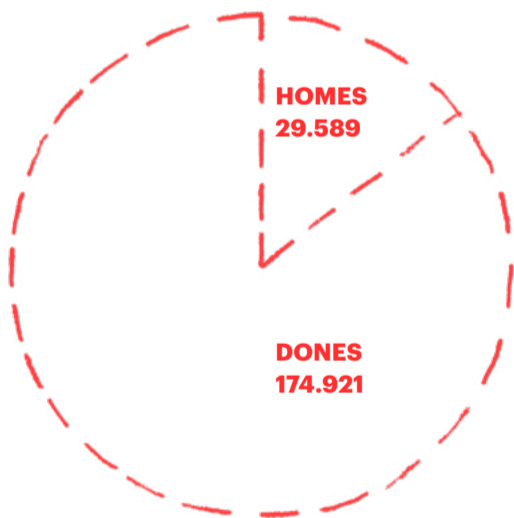
HOSPITALS O CLÍNiques PRIVADES QUE EXERCIXEN CIRURGIA PLÀSTICA, REPARADORA I ESTÈTICA

CATALUNYA: **389**

PAÍS VALENCIÀ: **316**

ILLES: **89**

NOMBRE D'INTERVENCIIONS A L'ESTAT ESPANYOL (2021)

INTERVENCIIONS PER TIPOLOGIA I GÈNERE (2021)

HOMES

CIRURGIA DEL PIT 107.540

Ginecomàstia **5.811**

CIRURGIA DEL CAP 48.442

Blefaroplàstia **5.881**

Rinoplàstia **5.361**

Otoplàstia **3.445**

Lífting facial **882**

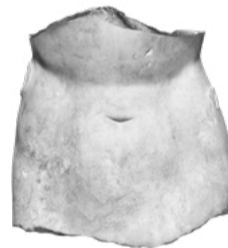
Mentoplàstia **423**

LIPOSUCCIÓ 21.415

Liposucció per aspiració convencional **3.121**

Liposucció assistida per làser, ultrasò o radiofreqüència **885**

CIRURGIA CORPORAL 21.227

Abdominoplàstia **1.880**

Lífting de braços **33**

Lífting de cuixes **131**

Augment de glutis **106**

Cirurgia genital **636**

FARCIMENTS AMB GREIX AUTÒLEG 5.906

Farciment facial amb greix autòleg **833**

Farciment de glutis amb greix autòleg **161**

DONES

Augment de pit amb implant **56.521**

Augment de pit amb greix autòleg **1.157**

Elevació de les mamelles **16.300**

Augment + elevació de mamelles **14.484**

Reducció de pit **13.267**

Blefaroplàstia **15.906**

Rinoplàstia **9.024**

Otoplàstia **3.518**

Lífting facial **3.527**

Mentoplàstia **455**

Liposucció per aspiració convencional **15.125**

Liposucció assistida per làser, ultrasò o radiofreqüència **1.157**

Abdominoplàstia **11.048**

Lífting de braços **1.064**

Lífting de cuixes **1.705**

Augment de glutis **1.330**

Cirurgia genital **3.294**

Farciment facial amb greix autòleg **2.459**

Farciment de glutis amb greix autòleg **2.453**

TOTAL
29.589

TOTAL
174.921

INTERVENCIIONS DE CIRURGIA PER EDAT

MENORS DE 18 ANYS

3.548

Otoplàstia **1.819**Reducció de mames **576**

ENTRE 18 I 29 ANYS

60.279

Augment de mames amb implant **27.562**Rinoplàstia **7.061**

ENTRE 30 I 44 ANYS

72.457

Augment de mames amb implant **19.776**Liposucció per aspiració convencional **8.168**Augment i elevació de mames **6.792**

ENTRE 45 I 60 ANYS

72.457

Blefaroplàstia **12.372**Augment de mames amb implant **8.044**Elevació de mames **5.341**

MÉS DE 60 ANYS

13.243 INTERVENCIIONS

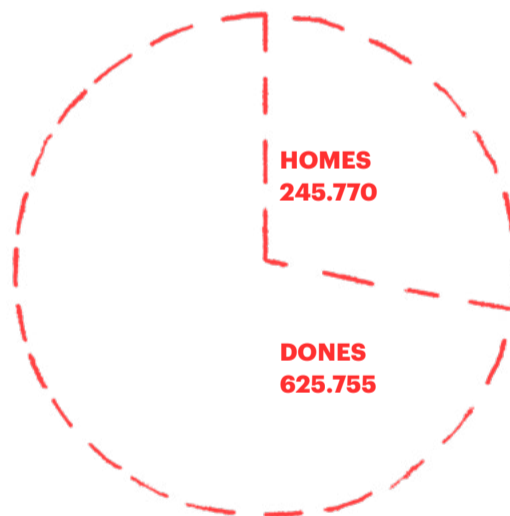
Blefaroplàstia **6.198**Lífting facial **1.091**

MEDICINA ESTÈTICA

CENTRES PRIVATS DE MEDICINA ESTÈTICA

CATALUNYA: **596**PAÍS VALENCIÀ: **1.235**ILLES: **226**

NOMBRE DE TRACTAMENTS A L'ESTAT ESPANYOL (2021)

VOLUM DE NEGOCI DE LA MEDICINA ESTÈTICA A L'ESTAT ESPANYOL:

3.585.861.565 milions d'euros (2021)

EL VOLUM DEL NEGOCI

PRINCIPALS CENTRES PRIVATS ALS PAÏSOS CATALANS (2022)

Nom: **Clínicas Dorsia**
 Propietat: **Otsu Group**
 Ingressos: **505.206 euros**
 (ingressos de la propietat)
 Nombre de franquícies: **57**

Nom: **Cartera Vivanta SL**
 Ingressos: **21.401.424 d'euros**
 Nombre de franquícies: **35**

Nom: **Clínica Baviera**
 Propietari: **Aier Eye Hospital**
 Ingressos: **123.249.412 d'euros**
 Nombre de franquícies: **26**

Nom: **Clínicas Grupostop**
 Propietari: **Servicios de Depilación Bloc SLU**
 Ingressos: **16.341.764 d'euros**
 Nombre de franquícies: **17**

Nom: **Clínicas Londres**
 Propietari: **Hospimar 2000 SL**
 Ingressos: **12.174.265 euros**
 Nombre de franquícies: **7**

Font: Ministeri de Sanitat espanyol (2020 i 2024), SECPRE (2021), SEME (2021) i elaboració pròpia.

No es disposa de dades del volum de negoci en l'àmbit de la cirurgia estètica.

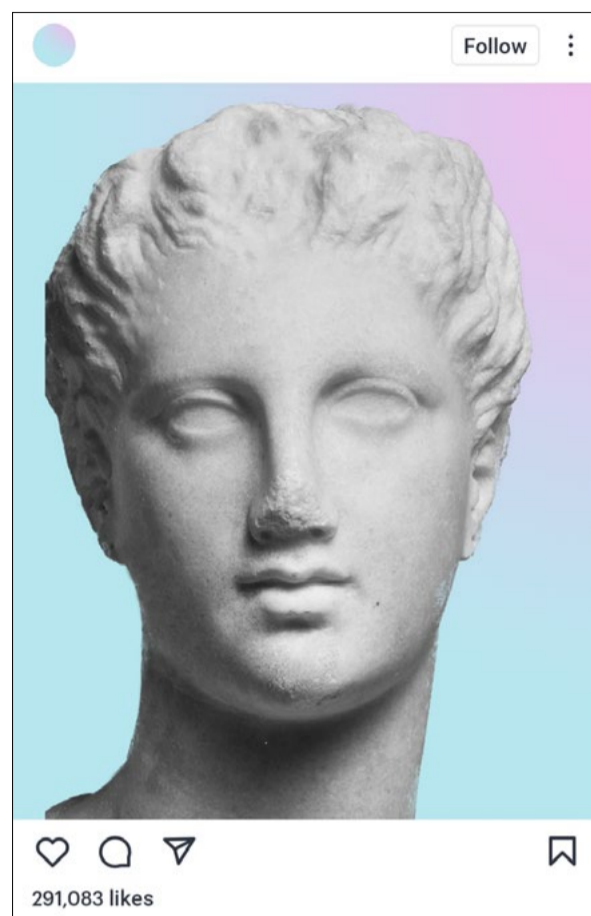
La classificació per gèneres es basa en un criteri de la SECPRE i la SEME que només distingeix entre "homes" i "dones" i no fa especificacions concretes sobre les persones no binàries i trans.

'Influencers' que alimenten insatisfaccions

Figures referents a les xarxes empenyen a modificar el cos per acostar-se a un patró de bellesa. Per mitjà de TikTok i Instagram, les intervencions estètiques han entrat de ple en el marc d'opcions de la gent més jove

TEXT: MERITXELL RIGOL

IMATGE GRÀFICA: MARIA CONILL

Que una operació de pits pot ser un trampolí a la felicitat és un missatge que Carla Rubio recorda haver rebut ja amb 11 anys. “Si quan sigui gran no m’agraden, m’opero’, pensava; el meu cap ho va normalitzar de veure-ho tant a les xarxes des de petita”, explica. Ara, en la vintena, és un discurs del qual s’ha “pogut desprendre”, afirma, però lamenta que no sigui així per a moltes altres noies de la seva generació. L’impacte de la pressió estètica és una preocupació recurrent a les converses d’*Ets un motivat*, l’espai dedicat a la salut mental que Rubio presenta dins d’EVA –la via digital de la CCMA per acostar-se a les joves per mitjà, principalment, de les xarxes socials. La “popularització” de les intervencions i retocs estètics entre les noies de la seva quinta n’és un extrem.

Paula Gonu, Abril Cols, Laura Escanes o Lola Lolita són només algunes de les nombroses *influencers* amb gran capacitat de repercussió que han contribuït a parlar amb naturalitat de la decisió de fer-se aquesta operació. Per mitjà dels seus canals a les xarxes han expressat com de millor se senten arran d’aquestes intervencions, sense incorporar informació sobre els riscos de sotmetre-s’hi ni reflexi-

ons sobre què les ha dut a exposar-se a tractaments invasius de modificació del rostre o d’altres parts del cos.

“De la mateixa manera que et fan una *storie* en què s’explicita el restaurant on menjaran, te’n pots trobar una altra en què et diguin ‘ei, noies, vaig a la clínica’”, qüestiona Laia Castel, creadora de continguts en què la moda i el maquillatge hi tenen un pes principal. Per Castel, aquest fenomen ha provocat que hi hagi intervencions estètiques que esdevenen “una tendència més, igual que es posa de moda una marca de roba”, afirma. “Penso que haurien de ser conscients de l’impacte de comunicar-ho així i, alhora, adonar-nos que entre totes aquestes referents acabem trobant cares molt homogènies”, planteja.

Les influenciadores que transmeten felicitat després d’intervencions estètiques no són l’única font de pressió que empeny les dones a intentar canviar el cos. Ni tampoc l’únic factor que explica l’auge de les cirurgies entre les dones de 20 a 40 anys. Ara bé, formen part de l’equació. La psicòloga Paola Espinoza, coordinadora de l’equip de recerca de la Unitat d’Avaluació i Intervenció de la Imatge Corporal (UAIC) de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), destaca l’existència d’una associació directa entre l’ús freqüent i

actiu de les xarxes socials basades en l’audiovisual, com Instagram i TikTok, i la preocupació per la imatge corporal. “Les xarxes donen més espai a les persones amb una bellesa canònica i, sovint, són les que acaben comptant amb empreses que les financen amb col·laboracions publicitàries”, destaca.

En la mateixa línia, Castel apunta que tenir una bellesa dins de la normativitat impulsa les possibilitats de dedicar-se a la creació de continguts. “Per mi, el problema és que totes les que arribem, per norma, a tenir un públic molt ampli complim uns estàndards físics determinats, i hem de ser conscients que, en part, és potser per això que aconseguim que tanta gent ens escolti”, reflexiona.

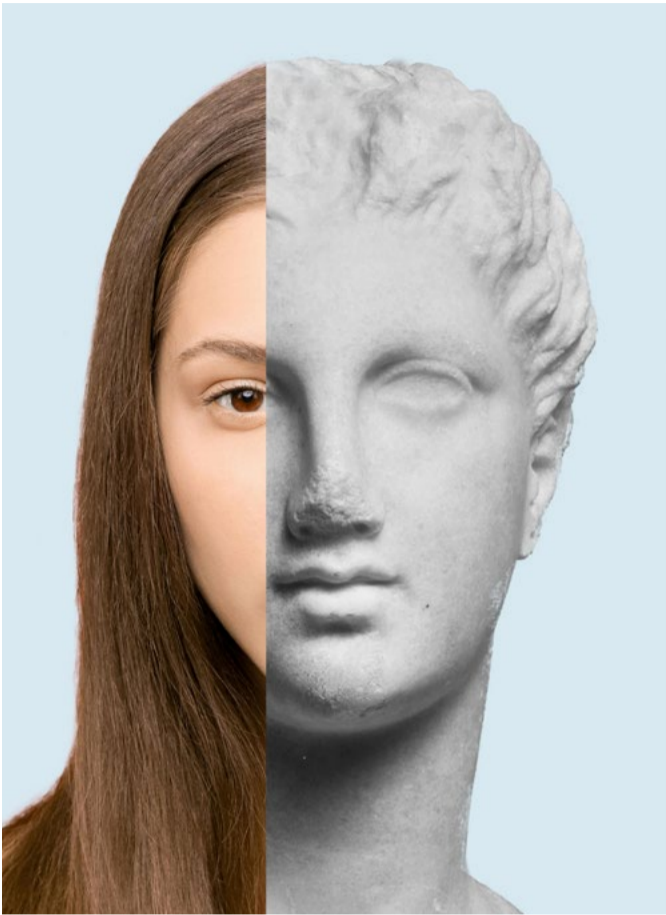
En els darrers anys, han augmentat els missatges des de comptes d’Instagram que assenyalen la pressió estètica i promouen una relació sana amb el propi cos, com els de Mara Jiménez (@croquetamente_), Carolina Iglesias (@percebesygrelos) o Raquel Sevilla (@dopaminy). Tanmateix, Rubio coincideix en el fet que, a TikTok i a Instagram, hi opera el “privilegi de la bellesa”. “Si et pares a veure qui són les *influencers* no normatives conegudes, t’adones que ho són pel contingut que creen, mentre que n’hi ha moltes que, pel fet de ser físicament canòniques, no

els cal res més per arribar a moltes persones: se les aplaudeix amb molta més facilitat”, detecta.

FILTRAR LA BELLESA

Un element de pressió estètica introduït per les xarxes socials ha estat l’alteració del rostre a què conviden els anomenats filtres “de bellesa”. Segons adverteix Espinoza, el missatge és que el teu aspecte “no és suficient”, cosa que pot generar “una insatisfacció important, tan intensa que els pensaments siguin repetitius i que impliquin conductes de lluita contra el propi cos, fins a arribar a la cirurgia”. “Veure cada dia imatges amb filtres, que fan mostrar-se amb un aspecte que no és el seu, amb l’objectiu d’agradar d’acord amb els actuals canons de bellesa, és el punt de partida de la idea de retocar-se per ‘corregir’ el nas o la boca”, afirma la psicòloga.

Bet Molina, creadora de contingut “*cultureta*” i feminista, critica que TikTok tingui configurat un filtre de correcció facial automàtic, “un embellidor que et deixa la cara com si fos de plàstic”, defineix. La pell totalment llisa, a més d’uns llavis voluminosos, un nas més estret i pòmuls més marcats és l’aspecte que es pot aconseguir en les gravacions d’aquesta aplicació. I és també el model que moltes joves aga-

fen de referència a l'hora de sol·licitar intervencions estètiques.

La UAIC, arran dels tallers impartits en centres educatius, ha detectat que és freqüent que les adolescents no vegin la cirurgia com un acte agressiu per al cos. També ho identifiquen des del Centre Jove d'Atenció a les Sexualitats (CJAS). Raquel Gómez, psicòloga d'aquest servei, considera que el focus d'atenció s'ha de traslladar de les noies disposades a operar-se a la necessitat col·lectiva de respondre i regular per frenar la pressió estètica que -apunta- és una forma de violència masclista amb impactes en la salut mental i física i en l'economia de les dones. Vora un 40% del miler d'adolescents d'entre 14 i 15 anys que van adreçar-se al CJAS el 2023 van reconèixer tenir una mala relació amb el seu cos. La UAIC, que ha impartit tallers a joves d'entre 11 i 15 anys, situa el percentatge entre el 60% i el 80%, molt més elevat entre les noies en totes les franges d'edat.

Com adverteix la guia per mirar críticament la "irrealitat" de les xarxes socials *Sin filtros* -impulsada pel govern de les Canàries-, és fàcil que, de tant veure rostres ficticis, el cervell s'hi acostumi i esdevingui un esforç recordar el fet que són resultat d'aplicar-hi una tecnologia. "Tenir consciència que les *influencers* principals són molt sem-

blants és important per reconèixer la pressió estètica que tenim damunt i que fa que, com més lluny s'estigui de l'ideal, més insegures ens sentim i més intentem canviar per assemblar-nos al que ens han dit que és el millor", planteja la creadora de contingut antiracista i feminista Lihem Gimenez, coneguda com a Miss Afro Girl.

XARXA DE PRESSIÓ

L'alta freqüència d'exposició a imatges que responen a una bellesa canònica, alhora que l'edat precoç a què s'inicia "ha fet augmentar la vulnerabilitat davant d'aquests estímuls i també resulta més difícil protegir-se'n", adverteix Andrea Arroyo, psicòloga i membre del grup de treball de TCA (trastorns de la conducta alimentària) del Col·legi de Psicologia de Catalunya.

Com més atractiva, més desitjable; com més desitjable, més feliç. Aquesta és l'equació. I els missatges que generen aquesta pressió estètica no són nous. La novetat és la capacitat de la indústria de la bellesa -més enllà de les clíniques- d'inundar amb l'algoritme moltes adolescents i joves de "solucions" per sentir-se bé. "Sentir que qualsevol aspecte físic és vàlid és una posició que fa consumir menys productes i serveis estètics, farmacèutics i alimentaris,

mentre que la insatisfacció amb el cos genera diners", critica Arroyo.

Fer "neteja" perquè l'algoritme no dificulti "sortir de l'obsessió" per l'aspecte i "premiar" amb interaccions els comptes d'activistes contra la pressió estètica són accions a l'abast de tothom per rebaixar la pressió disparada a les xarxes socials. La UAIC també recomana retardar l'accés al

Prop d'un 40% de les dones de 14 i 15 anys que es van adreçar al Centre Jove d'Atenció a les Sexualitats (CJAS) el 2023 van reconèixer tenir una mala relació amb el seu cos

mòbil i acompanyar infants i joves, des de casa i des de les escoles, per apreciar la diversitat de cossos en la vida real. "Amb les xarxes socials ens comparem molt i amb molta gent, però els missatges que ens diguin que ens podem sentir bé sent com som; que no hem de canviar el cos, els hem de rebre, també, de fora de les xarxes", reclama Rubio. ●

Sobirаний

#STOP LGBTIFOBIA

ESPORT PER DIVERSIÓ I DIVERSITAT

TEXT: **CLARA BASIANA**

Nascut a Barcelona ara fa trenta anys, el Club Panteres Grogues s'ha consolidat com un punt de trobada i de foment de la pràctica esportiva respectuosa amb totes les identitats i cossos i combativa de les discriminacions i les violències per raó d'identitat de gènere o sexoafectivitat

La discriminació envers la diversitat afectiva, sexual i de gènere s'ha imposat sempre amb força en el camp de l'esport, on s'ha exaltat la normativitat, el capacitisme, la sexualització dels cossos i la competició com a forma de relacionar-se. Construït a Occident en un sistema profundament androcèntric, masclista i patriarcal i consolidat en els valors liberals, moralistes i puritans de la societat victoriana, l'esport modern, tal com el coneixem, s'erigeix avui en una pràctica on no tothom és benvingut. Tal com expliquen Maria Rovira i Anna Vilanova, investigadores de l'Institut Nacional d'Educació Física de Catalunya (INEFC) a l'estudi "Colectivo LGTBQIA+, salud mental y contexto deportivo", publicat el 2022, el fet que l'esport hagi estat històricament un espai reservat a la masculinitat hegemònica explica la baixa participació de les dones, el rebuig a l'homosexualitat i l'hostilitat vers la presència de persones associades a minories sexuals. És una realitat que també il·lustra un altre estudi, en aquest cas, promogut per l'Agència pels Drets Fonamentals de la Unió Europea l'any 2013, que recollia que un 42 % de les persones LGTBQIA+ dels 28 estats que aleshores conformaven la UE evitaven els clubs esportius per por a patir agressions, amenaces o assetjament per la seva orientació sexual o identitat de gènere.

Davant la necessitat de canviar aquesta manera d'entendre i viure l'esport, de qüestionar les seves estructures binàries i protegir-se de les violències masclistes i LGTBQ-fòbiques, ara fa trenta anys va néixer Panteres Grogues a Barcelona, una agrupació esportiva que es proposava construir un espai de seguretat per a totes aquelles que en vulguin formar part, independentment de la seva identitat afectiva o de gènere. "Quan ja has estat en un grup molt heteronormatiu, ets el rar, la gent es burla de tu, et fa sentir incòmode... Poder sortir de l'armari i trobar un entorn on es viuen obertament les sexualitats, sense tabús ni prejudicis, t'obre horitzons i et permet viure plenament l'homosexualitat", explica Antonio Gutiérrez, nedador i impulsor de l'equip mixt de natació artística de Panteres Grogues. Al seu torn, Kevin Vázquez, membre de la junta de l'entitat, no s'havia plantejat entrar en un equip masculí de bàsquet fins que va conèixer el club. Sense haver de donar explicacions sobre la seva identitat trans, va trobar un lloc on "sentir-se un més i gaudir de l'esport", un fet que, per a ell, encara "és impossible de pensar en un equip masculí fora de Panteres Grogues".

PLATJA DE TXERNÒBIL, 1994

La primavera de 1994, un grup de persones d'orientació gai va començar a reunir-se periòdicament per jugar a vòlei a la façana de mar de Barcelona. Es trobaven a la llavors coneguda com a platja de Txernòbil, a Sant Adrià de Besòs, un dels primers espais obertament gais, lèsbics i nudistes de l'àrea metropolitàna de la ciutat, ubicat just darrere de la gran central tèrmica de les tres xemeneies, que li va donar el malnom. Inspirats pel color groc de la pilota amb la qual jugaven i la connexió amb la simbologia de la pantera, un animal amb què moltes d'elles s'identificaven per l'analogia amb la feminitat i la combinació entre dinamisme i elegància, van posar-se nom i, a poc a poc, van anar buscant altres espais on practicar diferents disciplines esportives, com l'aeròbic, el patinatge o la natació, i també culturals, com els balls de sevillanes. A mesura que anaven fent xarxa amb persones de l'*ambient* de la zona, van començar a llogar instal·lacions municipals i a consolidar-se com a "associació esportiva LGTBI" de la ciutat i a centrar-se en la promoció de l'activitat física més que en l'esport de competició.

Així, Panteres Grogues va passar de ser un punt de trobada entre persones del moviment gai de Barcelona a ser una proposta d'espai de lleure i socialització alternatiu on qualsevol persona, independentment de la seva orientació sexual, pogués practicar esport sense ser jutjada ni qüestionada, i aprendre a identificar i fer front a les agressions i la discriminació per motiu de gènere, però també d'origen, edat, capacitats i recursos econòmics. Amb la voluntat que l'espai sigui accessible per a tothom, el club limita la quota anual de les sòcies al mínim que permeti cobrir les despeses de les instal·lacions i la contractació d'entrenadores, en cas que les activitats ho requereixin. El fet de no disposar d'ubicacions d'entrenament pròpies les ha obligat a buscar-ne de lloguer, una necessitat que ha anat creixent a mesura que augmentava el nombre de sòcies i de disciplines que aquestes practicaven.

Avui, malgrat que una part dels seus ingressos prové de subvencions públiques, sovint les condicions d'entrenament amb les quals es troben són complicades. "Hi ha pistes que ens deixen a les 22.30 h de la nit, als afores de la ciutat. Qui va fins allà a fer esport a aquesta hora?", es pregunta amb resignació Alberto Martín, president del club i membre de les seccions de muntanya i pàdel. Tot reivindicant la necessitat que la pràctica esportiva estigui a l'abast de tothom, Martín assenyala la contradicció del discurs de les institucions, que "s'omplen la boca dient que necessitem portar una vida saludable, prevenir l'obesitat, evitar l'estrès... I després hem de pagar una quota de seixanta euros al mes per practicar esport". Des de l'entitat es lamenta també que gran part de la gestió de les instal·lacions esportives municipals estigui externalitzada i en mans d'empreses que tenen voluntat de fer-ne negoci, el que veuen com una mostra de les dinàmiques de privatització dels espais de lleure i socialització que perjudica els sectors més vulnerables.

Amb aquesta aposta per trencar amb les barreres de gènere i classe, l'any 2001, Panteres Grogues es constituïa com un club esportiu sense ànim de lucre. El projecte va anar adquirint complexitat: amb l'augment de disciplines esportives s'hi van incorporar també activitats relacionades amb el benestar, l'autodefensa i les arts escèniques, fins a acabar esdevenint el

Amb aquesta aposta per trencar amb les barreres de gènere i classe, l'any 2001, Panteres Grogues es constituïa com un club esportiu sense ànim de lucre. El projecte va anar adquirint complexitat: amb l'augment de disciplines esportives s'hi van incorporar també activitats relacionades amb el benestar, l'autodefensa i les arts escèniques, fins a acabar esdevenint el

“Si quan intentem incloure'ns no ens volen, hem de tornar als espais identitaris”,
apunta Kevin Vázquez, membre de
la junta de Panteres Grogues”

El club promou la formació d'equips mixtos en les diverses modalitats

club esportiu amb més seccions de l'Estat espanyol i el segon d'Europa. Avui, s'hi poden practicar fins a 29 modalitats, entre les estrictament esportives i les culturals, lúdiques o d'altra mena. Tot i que l'aposta principal de l'associació és l'esport de lleure, alguns equips van decidir federar-se i participar en els circuits de competició. En relació amb aquest salt, Martín puntualitza que “totes les seccions tenen independència i llibertat per arribar allà on vulguin. Si hi ha un grup de persones que es volen federar, poden pagar-se la fitxa federativa i anar a entrenar més dies. Nosaltres les acompanyem i vetllem perquè els valors del club es continuïn respectant.”

LA IDENTITAT, AIXOPLUC I EINA DE RESISTÈNCIA

Davant les veus que estigmatitzen i criminalitzen els espais explícitament LGBTIQ+ i els acusen de fomentar la segregació i exclusió social del col·lectiu, des de Panteres Grogues tenen clar que per sobreviure han de preservar aquesta etiqueta. “No volem que se'ns vegi com a diferents ni com a una cosa rara, volem sentir que encaixem, però si quan ens intentem incloure no ens volen, hem de tornar als espais identitaris. Fins que la gent no obri la ment, les associacions com Panteres Grogues hauran de continuar existint”, reconeix Kevin Vázquez. I és que un 20% de les persones LGBTIQ+ encara pateix assetjament en l'àmbit esportiu, segons l'estudi “Disparitats d'assetjament i perfil de risc dins la població adulta espanyola de lesbianes, gais, bisexuals i transgènere”, publicat el 2022 per diverses investigadores en Ciències de l'Activitat Física de les Universitats de València i Barcelona. És una realitat que, tal com demostra aquesta recerca, té un gran impacte en la seva salut, en general i en la pràctica esportiva, i provoca respostes de rebuig o abandonament. Amb

la idea de protegir-se i construir un entorn saludable, malgrat les contradiccions, Panteres Grogues es presenta com un club destinat a persones LGBTIQ+ i amistats d'aquestes. Aquesta categorització, asseguren, els permet tenir presència en espais molt diversos, des d'associacions com la Plataforma d'entitats LGTBI de Catalunya, fins a federacions com les catalanes de ciclisme, natació o d'entitats excursionistes i internacionals com l'European Gay and Lesbian Sports Federation (EGLSF), passant per institucions públiques com el Consell Municipal de l'Esport o el Consell Municipal LGTBI de Barcelona.

Així, les sigles que acompanyen el nom del club esdevenen bandera d'una lluita que, en els últims anys, han reivindicat esportistes d'arreu del món. Ho va fer el 2013 la judoka brasilera Rafaela Silva, denunciant l'assenyalament i deshumanització viscuda pel fet de ser dona, lesbiana, negra i pobra; o el 2016 el waterpolista madrileny Víctor Gutiérrez, trencant el silenci davant dels atacs homòfobs que sovint patia durant els partits; o el 2021 l'aixecadora de pesos neozelandesa Laurel Hubbard, obrint-se pas com a primera atleta trans en competir en uns Jocs Olímpics, suportant les acusacions trànsfobes d'intrusisme en la categoria femenina. Des de l'associació esportiva, fer visible la lluita i crear referents és imprescindible per normalitzar la diversitat també en l'esport. En aquest afany, les categories més mediatitzades hi tenen un paper important. Martín celebra que cada vegada surtin més esportistes LGBTIQ+ sense complexos als mitjans, però creu que queden molts estereotips per qüestionar. “Al món de l'esport encara hi ha gent a l'armari” afirma i, posant el focus en una de les disciplines més esteses al món, el futbol masculí, afegeix: “No seré jo qui els tregui de l'armari, però no pot ser que no surti ningú”. ▶

Panteres Grogues acull actualment la pràctica de 27 modalitats, entre esportives, culturals i lúdiques

► VIOLÈNCIES DE LA PISTA A LA GRADA

Les violències quotidianes són una realitat entre les persones LGBTIQ+, però algunes les viuen amb més freqüència o intensitat que altres. La investigació “Un llarg camí per recórrer per a la igualtat LGBTI”, publicada el 2020 per l’Agència pels Drets Fonamentals de la UE, mostra que l’assetjament i la discriminació són més freqüents entre les persones transgènere (48%) que la mitjana de tota la comunitat (38%). Per trencar amb aquesta dinàmica, Kevin Vázquez remarca la importància de començar a treballar des de la base: “Si no ensenyes als nens que al vestuari hi pot haver persones de diferents gèneres i amb diferents cossos, no podràs fer que les generacions que venen canviïn de mentalitat”. Partint de la base que els vestidors i els banys són uns dels espais més problemàtics per a les persones trans, la guia “Esport, inclusió i diversitat LGTBI”, elaborada el 2023 pel Grup d’Investigació Activitat Física, Educació i Societat de la Universitat de València, insisteix en la necessitat de garantir que aquests àmbits siguin accessibles, segurs, confortables i, si pot ser, amb espais privats que permetin preservar la intimitat a qui ho desitgi.

Martina Del Popolo, vicepresidenta de Panteres Grogues i jugadora de vòlei pista i platja, reconeix que, malgrat els canvis aconseguits pel moviment LGBTIQ+ i feminista, les violències masclistes, homòfobes, trànsfobes, plumòfobes, grasòfobes i moltes d’altres encara són una realitat arreu, també entre les persones i organitzacions que qüestionen la cisheteronorma. “Seria mentida afirmar que en el col·lectiu tot va bé. Aquí es reproduïxen les mateixes dinàmiques d’opressió,

discriminació i estigma que hi ha a la societat, perquè hem crescut amb un paradigma patriarcal”, admet. Tot i que reconeixen que el fet de ser “víctimes” les pot ajudar a tenir més consciència per evitar exercir opressions, apunta també que aquesta condició no deslliura d’aquestes actituds si no es fa un treball per revisar-se i superar les jerarquies del sistema.

Amb consciència que aquesta realitat esquitxa especialment l’àmbit de l’esport, la direcció del club explica que, més que confiar que el que fan les sigles LGBTIQ+ és protegir-les de qualsevol mal, cal entendre-les com un recordatori de la feina que han de continuar per prevenir i abordar casos de violència. Per part seva, Del Popolo alerta que aquesta tasca s’ha de fer tant en el camp de joc com a les grades. “Últimament, poques vegades he sentit crits homòfobs al carrer, però a les pistes i als estadis és una cosa d’allò més normal”, analitza, i continua: “És com si allà es reafirmés la idea que com més masculí i més viril millor, i això afecta a totes les persones que no entrem en la caixa de la masculinitat hegemònica: les dones i les identitats dissidents”.

EINES I APOSTES CONTRA EL PATRIARCAT

Per poder abordar qualsevol d’aquestes situacions, des de 2023, Panteres Grogues compta amb un protocol per a la prevenció i actuació davant l’assetjament sexual per raó de sexe, orientació sexual i identitat i expressió de gènere. Amb la idea de prevenir els casos, el club vetlla perquè totes les entrenadores rebin la formació i capacitat necessària i per sensibilitzar i conscien-

Des de fa un any, el club compta amb un protocol contra l'assetjament per raó de sexe, gènere o identitat

ciar les sòcies que en formen part. Sense oblidar que les reivindicacions del moviment per l'alliberament sexual i de gènere avancen, l'entitat esportiva es troba en constant revisió interna. Actualment, per dotar-se de les eines i estructures necessàries per assolir els reptes que es proposen, porta a terme un procés d'autodiagnosi i creació d'un pla LGBTIQA+ de la mà d'un grup de recerca universitari. “No pots arreglar el món si no arregles casa teva”, recorda sovint Del Popolo a les seves companyes. La direcció del club espera que aquest procés les ajudi a recopilar dades sobre la composició de les membres de Panteres Grogues i, d'aquesta manera, es pugui afinar millor l'estratègia interna i externa del club. Tot i no comptar amb xifres exactes, estimen que només una quarta part de les sòcies es reconeixen com a dones cis o trans i persones no binàries mentre que la gran majoria es reconeixen com a homes cis o trans.

L'entitat treballa per atraure al club i visibilitzar els perfils amb menys presència, com les dones, les persones trans i les no binàries. Amb aquest objectiu, ja fa dotze anys que, pels volts de març celebren el Donasport, unes jornades no mixtes obertes a les famílies, que compten amb activitats esportives i socials. La iniciativa va començar atraient una trentena de participants i ara ja n'aplega més de 400. La vicepresidenta del club remarca els beneficis de fer xarxa en aquests espais i “que les criatures es vinculin i vegin que hi ha altres famílies diverses i no normatives”. És conscient, però, que les xifres de participació en el Donasport encara no reverteixen en la implicació quotidiana al club. Del Popolo enumera alguns dels elements

que solen dificultar l'accés de les dones a la pràctica esportiva, com la necessitat de complir amb els cànons estètics en comptes de fomentar el mer fet de jugar i divertir-se, el pes de les càrregues familiars o la cultura de fer sempre coses per la resta abans que per al propi gaudi o benestar. Per a Noe, organitzadora del Donasport i jugadora de pàdel al club, la manca de recursos humans i econòmics els impedeix augmentar l'abast del projecte i tenir un impacte real en la societat.

Panteres Grogues promou també la creació d'equips mixtos en les diferents seccions, per incloure totes aquelles practicants que no encaixen en la rigidesa del sistema sexe-gènere i amb l'horitzó de trencar la segregació binària de la pràctica esportiva. El model mixt funciona mentre els equips es mouen en l'àmbit del lleure, però trontolla quan es proposen federar-se i la normativa autonòmica i estatal els obliga a dividir-se en dues categories: la femenina i la masculina. Tal com conclouen les investigadores en esport, gènere i qüestions trans, Lucía Ciccía i Ludmila Fernández, aquesta normativa perpetra una concepció essencialista i biologicista del rendiment esportiu, que limita les diferències entre categories a l'expressió del sexe biològic i no a altres criteris com els nivells hormonals, les capacitats físiques i psicològiques o les condicions d'entrenament. És una concepció -explica Ciccía- derivada del discurs científic i androcèntric modern. Aquestes restriccions en la pràctica reglada de l'esport genera un greuge, sobretot per a les persones trans o no binàries: Kevin Vázquez lamenta no conèixer-ne cap a Panteres Grogues que estigui federada. ●

Promeses d'hidrogen

TEXT: **IÑAKI ÁLVAREZ** DOCTOR EN QUÍMICA

VITOR GARCIA FÍSIC I MEMBRE DEL COL·LECTIU CONCIENCIAS BARCELONA

INFOGRAFIA: **LA BONYO**

Amb la Revolució Industrial, la necessitat d'energia de les societats va començar a créixer exponencialment, i els combustibles fòssils –primer carbó, després petroli– reemplaçaren la fusta, el vent o els animals per convertir-se en la font d'energia dominant. L'acumulació de diòxid de carboni (CO₂) a l'atmosfera i el consum desmesurat de recursos han provocat una cursa a contrarellotge per descobrir fonts d'energia menys destructives i més netes: les renovables. L'hidrogen (H₂) no és una font d'energia. No es troba a la Terra en dipòsits comparables als de gas natural o petroli. Com que cal produir-lo –invertint-hi una energia–, es considera només un mitjà “transportador” o vector energètic (una font d'energia secundària), de la mateixa manera que les bateries elèctriques. L'energia per produir hidrogen pot ser d'origen fòssil o renovable i, a l'Estat espanyol, el 99% s'obté del gas natural i d'altres combustibles fòssils.

Si el produïssim amb energies renovables –el que s'anomena hidrogen verd–, sí que tindria potencial per facilitar el canvi de model energètic. Actualment –malgrat les seves limitacions i les dificultats de manipulació, emmagatzematge i transport– certes aplicacions en la indústria i en alguns àmbits del transport podrien ser transformades gràcies a l'ús d'hidrogen verd. Però, tal com s'està plantejant avui, no sembla més que l'últim ardit d'un sistema que continua sent totalment dependent dels combustibles fòssils. Es ven com la píndola màgica que posarà fi al canvi climàtic, malgrat el seu origen no renovable actual. La transició cap a una producció renovable d'hidrogen i la seva implantació han de ser pensades i planificades d'acord amb les necessitats reals, i només amb la incorporació de pràctiques decreixentistes en la nostra quotidianitat estarem realment atallant el problema de la sobreexplotació de recursos. En el cas contrari, només significarà un remei provisional per a un sistema que continua explotant territoris i acostant-se al seu propi col·lapse.

USOS ACTUALS I EMERGENTS DE L'HIDROGEN

CO₂

> 4.5 milions de tones/any emeses a l'Estat espanyol

COMBUSTIBLES FÒSSILS

A l'Estat espanyol, el 99% de l'hidrogen produït anualment s'obté del gas natural i d'altres combustibles fòssils, el que genera més de 4.500.000 de tones de CO₂ cada any.

Ús emergent

EMMAGATZEMATGE D'ENERGIA DE LLARGA DURADA

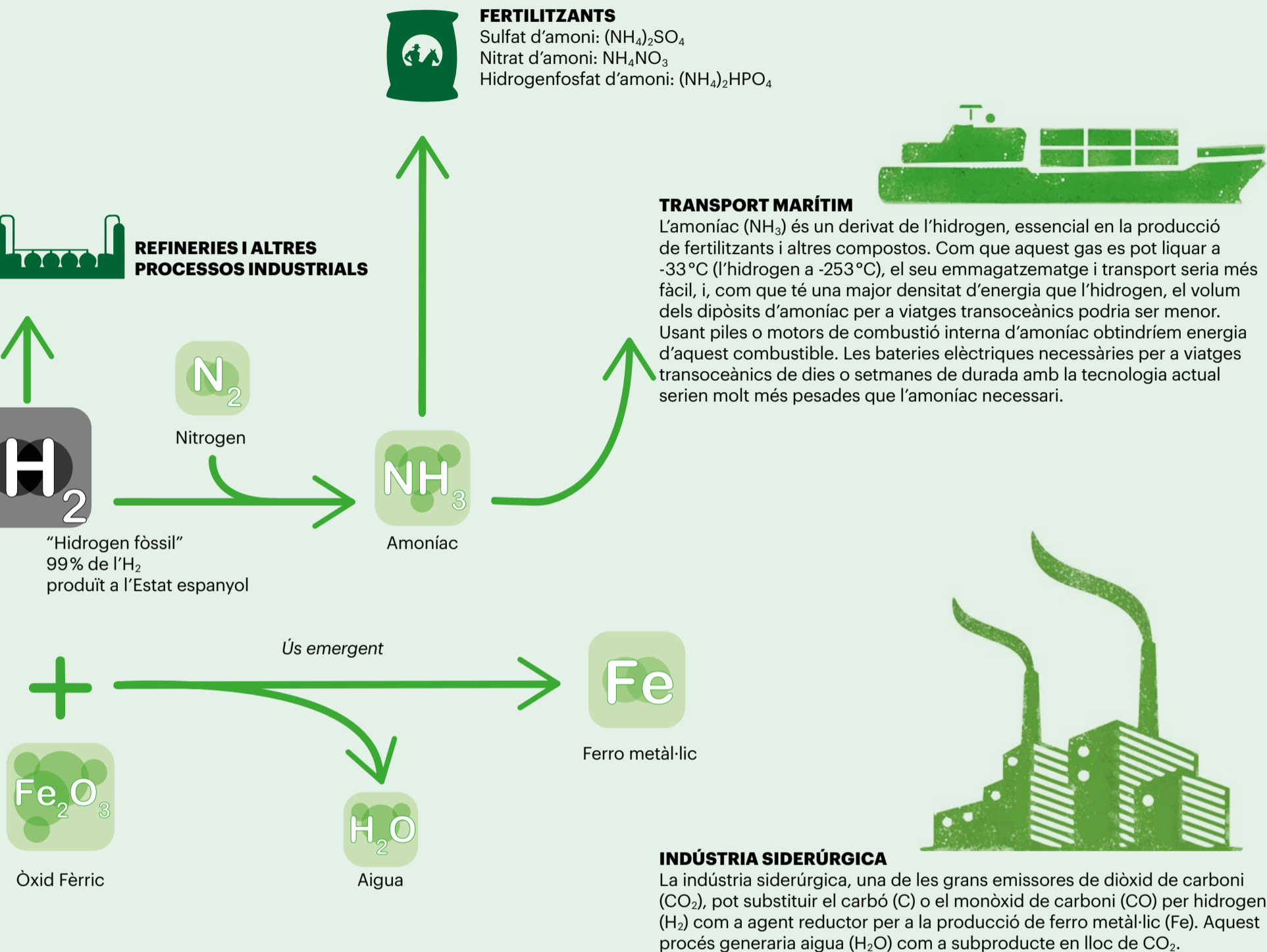
Hidrogen gas comprimit (200-700 bars, 25 °C). Materials que incorporen hidrogen internament per interacció física o reacció química.

PROJECTE H2MED

El transport eficient d'hidrogen de llarga distància mitjançant un hidroducte planteja importants reptes. La petita grandària de la molècula d'hidrogen (H₂) la fa susceptible a les fugites. A més, l'hidrogen requereix compressió per al seu transport i reacciona amb l'acer tradicional utilitzat en les canonades, la qual cosa pot provocar clivelles i augmentar les possibles fugites. És aquest projecte un pas genuí cap a un sistema energètic més sostenible o és un intent de la indústria petrolera d'inundar el mercat amb “hidrogen fòssil” per prolongar la vida del model energètic dels combustibles fòssils?

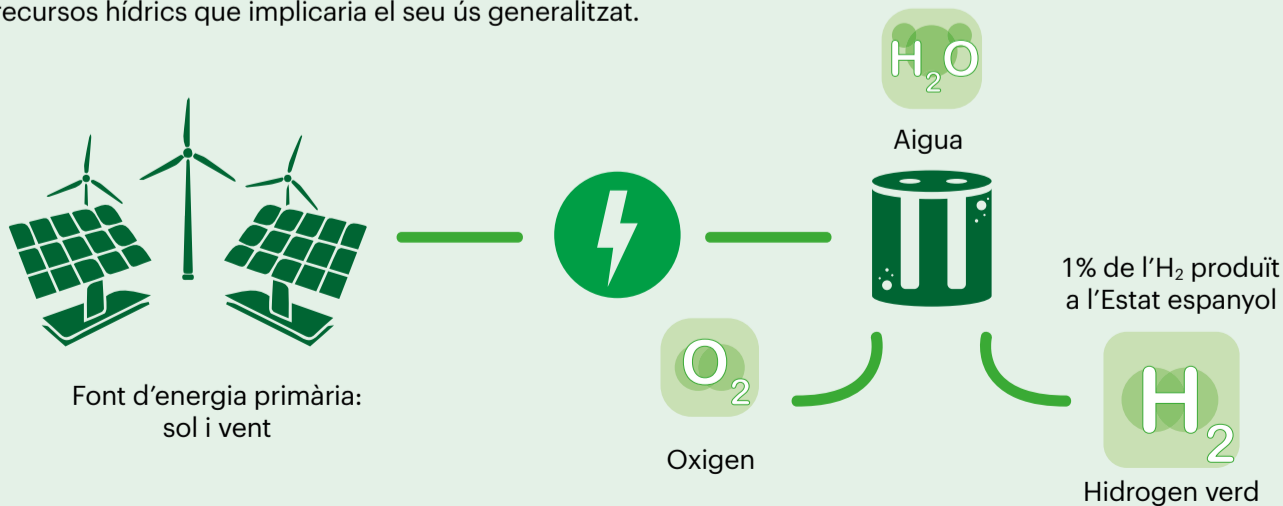
VEHICLES PER AL TRANSPORT URBÀ I INTERURBÀ

Els vehicles de bateries elèctriques dominen la transició energètica en el sector del transport per terra degut a les millors prestacions i menor preu dels vehicles, la possibilitat de càrrega a casa i la creixent xarxa de punts de càrrega distribuïts per les carreteres i nuclis urbans. Amb tot, la bicicleta continua sent i serà, de lluny, el vehicle de transport més sostenible.

OBTENCIÓ RENOVABLE D'HIDROGEN: ELECTRÒLISI D'AIGUA

L'alternativa sostenible a l'"hidrogen fòssil" requereix l'ús d'energies renovables (eòlica i solar) per a la seva producció a partir d'aigua. En aquest sentit, caldrà valorar també els impactes sobre el territori i els recursos hídrics que implicaria el seu ús generalitzat.

PER SABER-NE MÉS:

Yue, M. et al. | "Hydrogen energy systems: A critical review of technologies, applications, trends and challenges" | *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 146, 111180 (2021).

Züttel, A. et al. | "Future Swiss Energy Economy: The Challenge of Storing Renewable Energy" | *Front. Energy Res.* 9, 785908 (2022).

Ecologistes en Acció i Observatori del Deute en la Globalització | "Hidrogen: la nova panacea?" (2021).

No és la sequera, és el sistema

TEXT: DANTE MASCHIO GASTELAARS I EDURNE BAGUÉ
MEMBRES D'AIGUA ÉS VIDA

IL·LUSTRACIÓ: NIL MORIST

Fa més de tres anys que plou per sota dels registres habituals, però l'escassetat d'aigua que patim també té a veure amb la gestió que se'n fa. Des dels anys 2000, Europa ens obliga a reportar l'Índex d'Explotació d'Aigua. Des de llavors podem saber que, independentment de la pluja, cedim un 30% més d'aigua de la que tenim.

Ara, amb una emergència climàtica més accelerada del que ens imaginàvem, topem amb els resultats d'un model que continua aprofundint en els greuges ambientals i socials, que precisament són els que ens han dut fins aquí. Ens trobem, doncs, davant d'una necessitat per redefinir el model de relació amb l'aigua.

La planificació hídrica s'ha de fer d'acord amb prediccions del canvi climàtic i sota uns principis establerts. Els plans de gestió de l'aigua del govern català integren escenaris de canvi climàtic, però no queda clar sota quins principis guien la gestió.

L'aigua és un dret humà i, per tant, cal garantir-ne l'accés bàsic sota els principis d'universalitat i assequibilitat. L'aigua també és un bé comú inalienable i sense valor de canvi, fet que hauria d'implicar gestionar-la fora del lucre i involucrant tots els actors que participen del seu gaudi i amb una perspectiva ecosistèmica que integri els seus límits biofísics. Per últim, l'aigua és un servei públic i, per tant, és responsabilitat de les administracions regular-lo amb l'objectiu de garantir una vida digna sota principis d'igualtat, democràcia i participació.

Malgrat que aquests principis estiguin definits inclús en lleis com la

directiva Marc d'Aigua, sovint en la pràctica no existeixen. A Catalunya, la gestió privada d'aquest recurs és encara el model majoritari i el context actual fa aflorar moltes de les problemàtiques associades a la manca de control que tenen els ajuntaments que han delegat aquest servei a empreses privades.

La gestió de l'aigua fins ara s'ha centrat a donar-ne a tothom qui en demana sense pensar en quanta en disposem, d'on la traiem, qui la demana i quin impacte genera la seva extracció i ús. El que cal és gestionar la demanda, establir principis i prioritats -quanta aigua i per a què- amb uns topalls en funció dels límits biofísics i la disponibilitat existent.

Per exemple, recuperar la proposta del transvasament de l'Ebre, tal com va fer el Col·legi d'Enginyers l'endemà de l'aprovació del Pla Director Urbanístic Metropolità que conté 200.000 nous habitatges, és un contrasentit. A l'Ebre no li sobra aigua. Es troba a una conca fluvial molt llunyana dels rius Llobregat i Besòs. I aquesta operació només serviria per a engrandir el negoci d'Agbar i el totxo.

El paradigma actual comprèn l'aigua com un recurs a disposició de l'acció humana en clau de creixement, però és urgent reconduir el rumb del timó de forma coherent amb la realitat climàtica i els límits que la natura imposa. Amb la gestió de l'aigua, això es tradueix en reduir el consum global gestionant la demanda, és a dir, reformulant el model.

En aquest sentit, la sequera actual es presenta com una oportunitat per recuperar eines i capacitat de govern.

L'escassetat de pluja ha de ser una oportunitat per avançar vers un canvi de model social i cultural que plantegi la relació entre la humanitat i el medi com a iguals, en lloc de basar-se en el domini

La conca fluvial, és a dir, l'espai on neix i mor un riu, és l'escala idònia, perquè el que passa aigües amunt afecta a qui en pren aigües avall, i ens ajuda a abastar-ne tot el territori connectat.

La sequera està fent aflorar malestars que cal saber contestar. La campanya de la Generalitat catalana "D'on no n'hi ha, no en raja" problematitza diverses arestes entorn dels resultats del model de gestió actual. N'hi ha dues que volem destacar: d'una banda, l'aposta vigent des dels anys seixanta per una economia basada en el turisme i, de l'altra, l'impuls de la reconversió del model agropecuari.

El monocultiu turístic es percep al carrer i les dades ho confirmen. El 2023 Catalunya ha rebut 16,9 milions de turistes, un 21% més que el 2022. L'últim pla de gestió de l'Agència Catalana de l'Aigua (ACA) preveu un augment del 25% per al 2039, i en la situació actual, és el sector amb menys restriccions a aplicar.

Aquests dies, als carrers, els pagesos demanen a crits un canvi de model, perquè l'actual els ofega. Que el camp català sigui referent en exportació de fruita i carn en cap cas és culpa de la pagesia. S'ha promogut un model que fa molt difícil la sostenibilitat econòmica d'iniciatives agroecològiques, però la pagesia convencional tampoc no ho té molt millor. La sequera colpeja fort el camp i cal començar a resoldre inèrcies cuinades fa anys arran de la globalització. Si s'apliquen les mateixes restriccions per la sequera a tot el sector, la pagesia que volem fer créixer estarà condemnada a mort.

Per això cal distingir entre petita i mitjana pagesia arrelada al territori i grans produccions intensives gestionades per corporacions.

La democràcia d'avui dia és poc participativa, i qui té més capacitat d'influir són els grups econòmics que fan negoci amb el model actual. Per això cal reformular el patró de governança i crear espais on la ciutadania pugui participar de la presa de decisions i diversificar els coneixements que entren en joc.

Però, perquè la participació sigui efectiva, abans cal abordar la desconexió de la ciutadania vers l'aigua. Cal invertir en una educació basada en la comprensió de la nostra relació amb el medi. És a dir, passar d'una concepció de dominació a una relació d'igual a igual que permeti entendre que som dependents del bon funcionament ecosistèmic del territori.

No podem caure en la trampa que l'usuari final tingui tota la responsabilitat amb les seves accions. És cert que escollir on comprar genera un senyal al mercat, però és igualment cert que el model actual no dona espai suficient a alternatives que siguin sostenibles en el temps. Per això cal un suport públic que permeti l'arrencada i un canvi cultural profund que generi ciutadania crítica i informada.

En definitiva, el que cal és un canvi cultural d'arrel. Sense apostar per un model de relacions basat en la col·laboració, l'equitat i el respecte, sense entendre que més enllà de les fronteres de la ciutat estem connectats a sistemes rurals que ens permeten sobreviure, el canvi de model no es podrà sostenir. ●

No naturalitzem el dolor vaginal

TEXT: **GEMMA DEULOFEU VILLANUEVA**

PISCOSEXÒLEG DEL CENTRE JOVE D'ATENCIÓ A LES SEXUALITATS (CJAS)

IL·LUSTRACIÓ: **TÀNIA MANZANAL**

Vivim en una societat on es romantitzen les violències, la manca d'acords i on el dolor i el malestar s'integren com a part de la nostra quotidianitat. Pel que fa a les dones, encara preval aquesta visió, que genera més invisibilitat en molts aspectes de la seva vida, i específicament pel que fa a la sexualitat i la intimitat. Per exemple, en un constant judici negatiu sobre els cossos, els desitjos i les necessitats.

L'àmbit de la sexualitat i de les relacions sexuals no n'és una excepció, i encara més quan es refereix a condicions que es presenten més en dones o en persones amb genitals femenins. L'acceptació del dolor i el silenci s'entenen com un mandat de gènere generalitzat. La major part de les vegades existeix un ocultament sota la premissa "aguanta i complau... I si sents dolor, el problema rau en tu i ets tu el problema". Apareix frustració, malestar, incomprensió i culpa perquè no és un trastorn sobre el qual es parli, s'explori o es disposi de referents o suports estandarditzats a l'àmbit de l'atenció a la salut. Els mateixos professionals alerten sobre la manca de formació en el tema.

A moltes dones afectades de dolor en la zona genitopelviana no se'ls diagnostica, o s'autodiagnostiquen buscant explicacions al seu malestar. No s'explora mitjançant l'entrevista clínica i moltes vegades es relaciona amb un problema psicològic, de manca d'educació sexual o de manca de capacitat de la dona per al gaudi perquè té algun trauma o tabú. Res més lluny de la realitat. Actualment, encara es responsabilitza la dona del

Una de cada deu persones en edat fèrtil amb genitals femenins, i la meitat en el període del climateri, tenen molèsties a la zona genitopelviana. Cal un abordatge sanitari i social que deixi d'ocultar aquesta realitat i de culpabilitzar-ne les afectades

trastorn com un fet individual que ha de solucionar ella sola.

Hi ha molts factors que al llarg de la nostra vida poden generar un bloqueig o canvis en la resposta sexual. Les experiències, la informació o els estils de vida i salut es van modificant i poden afectar els nostres cossos i afavorir l'aparició del dolor que limita la satisfacció sexual. En el cas de les dones, s'estima que el 50% de les que es troben al climateri i menopausa, i entre el 10% i 15% de les que es troben en edat fèrtil o reproductiva presenten dolor genitopelvià.

Aquest fenomen consisteix en la contracció involuntària de la musculatura vaginal que impedeix parcialment o totalment la penetració plaent: amb els dits, *dildos*, penis o mitjançant altres activitats sexuals, però també amb la introducció d'un tampó o copa menstrual o aquelles vinculades a les proves mèdiques d'exploració ginecològica o, fins i tot, a la renúncia de la maternitat.

El dolor és un símptoma que pot tenir múltiples etiologies i el genitopelvià és multicausal. Per tant, el seu tractament pot ser molt variat. Un bon diagnòstic i avaluar factors relacionats són vitals per fer-ho bé.

Hi ha molts factors físics o orgànics que poden comportar l'aparició del dolor de naturalesa molt variada: cànrides, morfologia de l'himen, postpart, cirurgies, problemes digestius, inflamacions a la vulva, infeccions o úlceres.

Altres desencadenants del dolor podrien ser la manca de descans, l'estress o ansietat, la por anticipada al dolor, creences errònies sobre les relacions íntimes, una alimentació poc salu-

dable que pot produir inflamació dels òrgans i els estils de vida on no hi ha temps per a la calma i una regulació del sistema nerviós que permeti connectar amb el plaer i la satisfacció. Res no és casualitat: la manca de temps i espais per al plaer en general també afecta el gaudi a la sexualitat i, per tant, facilita l'aparició d'aquests trastorns. També el repartiment desigual o excessiu de les càrregues familiars o laborals que recau, majoritàriament, en les dones. I tot això, evidentment, afecta negativament la possibilitat del gaudi, l'escolta i l'accés al propi cos.

Altres factors del context cultural i de manca de models educatius afavoreixen igualment aquests males tants. En el nostre context patriarcal, només s'alcen models sexistes de relació, pràctiques centrades en el plaer masculí, en el coit com a única font de plaer, només per a determinats cossos, amb poc temps per a l'excitació i el joc i on la negociació en igualtat de condicions i el consentiment no són l'eix principal de les relacions o de l'eròtica compartida.

La mirada hegemònica és violenta cap a les dones i, també, en molts casos, forma part de la violència institucional en tant que normalitza el dolor, i allhora simplifica i patologitza des d'un punt de vista únicament biològic i no explora altres factors com les violències que es produeixen a la parella.

Aquest trastorn pot afectar dones, homes trans o persones amb vulva o vagina i amb orientacions en el desig o romàntiques diverses, i també persones amb diversitat funcional o del neurodesenvolupament, com les autistes. Oferir suport des d'una mirada anticapacitista, LGBTIQA+

i de diversitat relacional (persones no monògames) és indispensable per donar cobertura a totes les identitats, orientacions sexuals i pràctiques menys normatives, però que poden presentar la mateixa afecció i amb la mateixa necessitat de tractament.

El tractament combinat és el que resulta més eficaç. Inclou acompanyament mèdic, psicològic i de fisioteràpia del sòl pelvià. També de capaciació de les mateixes persones

Molts casos no es diagnostiquen, no s'exploren amb l'entrevista clínica, i es relacionen amb un problema psicològic, un trauma o una manca d'educació sexual

perquè puguin conèixer més i millor els seus cossos, agenciar el plaer i evitar la cronificació. L'atenció que fem des del Centre Jove d'Atenció a les Sexualitats (CJAS) parteix d'aquesta perspectiva feminista i de drets que considerem bàsics per tractar aquests trastorns.

Per atendre adequadament aquesta problemàtica de salut cal un canvi de mirada del metge, però també des de l'entorn social i educatiu, amb polítiques de més conciliació familiar, de més igualtat en el repartiment de les obligacions, d'eliminació de les violències sexuals i per un accés més gran als recursos i professionals que ofereixen atenció a la salut sexual i reproductiva de les dones que garanteixin els seus drets i que puguin rebre el tractament adequat a les seves necessitats. ●

“Els polítics no s'enfronten a les 'bèsties' si no hi ha pressió social”

Raquel Andrés exerceix de periodista des de fa més de deu anys. Fou corresponsal de 'La Vanguardia' al País Valencià i ha col·laborat amb altres mitjans. Des de 2023 ho combina amb l'agricultura i la ramaderia a Zaldibia (el País Basc). En el llibre 'Vida o port', posa llum a les contradiccions del pla d'ampliació del port de València

TEXT: **IVÁN ARGENTE POVEDA**
FOTOGRAFIA: **MIGUEL ÀNGEL BAUSET**

Raquel Andrés (Alacant, 1988) ha publicat fa poc el llibre *Vida o Port*, (Caliu, 2023) que naix amb la voluntat de recopilar tota la informació publicada sobre la problemàtica de l'ampliació del port de València i oferir-ne una visió global. La periodista lamenta la publicació de notícies de manera aïllada i desvinculada sobre diferents aspectes que afecten l'ampliació. En el llibre, Andrés dona veu a diferents expertes en diversos camps, tot fent del volum una obra holística que serveix de material de consulta per un assumpte en evolució constant. "El títol ja és combatiu. Contrapose la vida al port, el qual representa tot el contrari a la vida. No cal dir que l'ampliació del port empitjorarà la contaminació atmosfèrica de la ciutat, perjudicarà els nostres ecosistemes i destruirà llocs de treball i la terra", lamenta. Reconeix que durant la seua investigació ha passat per moments durs a causa de treballar amb tantes dades. "Tot i que som conscients de la bèstia que tenim enfront, també pense en les victòries aconseguides per les lluites col·lectives, com la ZAL (Zona d'Activitats Logístiques), el riu Túria i el macroprojecte d'apartaments al Saler", recorda.

Amb l'experiència de la tasca de la Comissió Ciutat Port, l'autora destaca que "he après que, si la ciutadania no s'organitza, no ix al carrer i no presenta recursos als tribunals, ens menjaran"

L'any 2019 nasqué la Comissió Ciutat-Port (CCP), que va ser l'encarregada de traslladar l'ampliació del port de València a l'agenda política. "Sense l'existència de la CCP tot seria molt diferent. Tot el que s'ha aconseguit, el fet que es parle d'aquesta problemàtica i que hi haja una oposició, és gràcies a elles. Han sigut imprescindibles i sense elles no es pot entendre aquesta lluita ciutadana", reconeix.

La CCP ha posat damunt del taulell les contradiccions governamentals, econòmiques i mediambientals del projecte. Al llarg del llibre, la periodista ens guia a través d'elles i ens explica amb tot luxe de detalls les casuístiques concretes. En primer lloc, "és una aberració que en el Consell d'Administració de l'Autoritat Portuària de València (APV) només hi haja una persona escollida democràticament per la ciutadania valenciana, concretament l'alcalde de València, María José Catalá", critica.

En segon lloc, la periodista explica que no s'estan escoltant les expertes en economia a l'hora d'implementar el projecte i que aquest es vol dur endavant perquè les parts interessades són el govern de Madrid i empreses privades com la naviliera Mediterranean Shipping Company (MSC). "És un projecte fet a mida per a MSC. Se li farà una nova terminal de contenidors, quan no fa falta perquè MSC ja opera al port de València. En treuran d'una part de la terminal pública i els posaran a la nova. La pública es quedarà buida perquè no hi ha demanda. Ningú ocuparà el buit que deixarà MSC", explica l'autora de *Vida o port*.

Ací apareix en l'equació Vicente Boluda, un empresari valencià comparable a la figura de Florentino Pérez, i no només perquè tots dos han estat presidents del Real Madrid. "Si el port de València s'acaba convertint en un cas Castor, serà el nostre Florentino, definitivament. Boluda tenia unes drassanes abandonades al barri de Natzaret, i seran aquestes les que han d'acollir la nova terminal de Balearia. Sens dubte, és un dels grans beneficiaris de l'ampliació. I aquí la pregunta clau és: Com és possible que Boluda estiga

en l'administració de l'APV i puga votar decisions transcendents com l'ampliació del Port de València?", reflexiona en veu alta Andrés.

En tercer lloc, de la mà de l'ampliació del port vindrà la creació de l'Accés Nord, una sèrie d'infraestructures viàries que s'han d'encarregar de connectar el trànsit marítim amb el terrestre. D'una banda, "s'està parlant de fer un túnel submarí, pense que sigui una ocurrència perquè és prou inviable segons les expertes. Quan fas un túnel d'aquesta envergadura pots fer un pressupost a mà alçada, però la superfície marítima és molt imprevisible i eixa previsió es pot multiplicar per quatre o per cinc" valora l'escriptora. D'altra banda, també explica que ha quedat en evidència que les ampliacions de la V-21 o del bypass que circumval·la la corona metropolitana de València són infraestructures complementàries que s'estan engegant en el marc del projecte de la creació de l'Accés Nord i que suposen "una sèrie d'agressions paisatgístiques, a la salut de les persones i a l'horta productiva hui en dia".

"He après que si la ciutadania no s'organitza, no ix al carrer i no presenta recursos als tribunals, ens menjaran", certifica Raquel Andrés. Assegura també que els polítics "poden fer coses més o menys valentes, però al final no s'enfrontaran a les bèsties si no hi ha una pressió social darrere". Explica que la CCP és qui està posant el tema en el carrer organitzant xerrades i manifestacions.

L'autora detalla que gràcies a eixa espenta, el govern municipal de Joan Ribó feu un intent prou digne d'obrir un debat organitzant una jornada al ple de l'Ajuntament de València amb diverses expertes que exposaren diferents aspectes de l'ampliació. Sigué un primer intent positiu, però "ara ha canviat el govern i l'APV no té voluntat d'obrir el debat a l'opinió ciutadana", lamenta. La periodista reclama que la gent puga expressar quina ciutat vol: si vol una ciutat verda, amable amb les persones, pacífica i saludable o navegar cap a la mort en el vaixell del capitalisme salvatge. ●

Romesco lligat, de la barca al plat

TEXT: **GUISEPPE SAVINO**

FOTOGRAFIA: **VICTOR SERRI**

El romesco és més que una simple salsa o una recepta, també és una història controvertida. Ja en l'etimologia del nom hi trobem discrepàncies. Algunes teories el vinculen al llatí vulgar, derivat de *misculare* (mesclar), evolucionant cap a *remescle* o *romescle*, mentre que d'altres suggereixen que pot provenir de la veu romandalusí *romískal*, que fa referència a alguns peixos del Mediterrani i que, després, el nom de l'animal va ser associat a la salsa que l'acompanyava a la taula.

Aclarir l'origen i l'autoria exactes d'una recepta amb tantes varietats locals és una tasca quasi impossible. Diu la tradició que la salsa romesco té les arrels en la tradició culinària de la gent dedicada a la pesca al barri del Serrallo, a Tarragona, on s'hauria combinat la tradició de treballar ingredients de secà en el morter amb la incorporació, segles després, de productes com tomaques i pebrots procedents de les Amèriques. El resultat va ser una solució per a l'alimentació a les barques, perquè permetia una bona conservació de les menges, tot un problema en temps anteriors a les neveres. Al morter es barrejaven pa sec, fruita seca de les comarques del Camp, tomaques i pebrots secs, oli, vinagre i vi ranci.

Però la paternitat d'aquesta emulsió culinària està debatuda entre Tarragonès, l'Alt i el Baix Camp, el Penedès, el Baix Llobregat el Vallès Oriental i la Conca de Barberà. Cada família té una recepta diferent, basada en la seua pròpia història, els ingredients disponibles i, sobretot, el gust personal.

El romesco no és només una salsa; és una manera de cuinar, comparable al mole mexicà, el *majao* o els curris tailandesos, com ha dit en diferents ocasions la cuinera Maria Nicolau. Es pot menjar fred, calent o guisat, i s'utilitza en una àmplia varietat de plats, com l'escarola, el bacallà, el pollastre, el conill o les faves. Es pot fer servir amb moltes finalitats: per a amanir, per a afegir als ous batuts quan fem una truita, per a fer una picada i enriquir el gust d'un guisat, o simplement per a untar el pa. I encara que molta gent es refereix a la salsa que acompanya els calçots com a "romesco", en realitat, és la base per a fer-la, ja que després s'emulsiona amb líquids.

GENER | FEBRER | MARÇ | ABRIL | MAIG | JUNY | JULIOL | AGOST | SETEMBRE | OCTUBRE | NOVEMBRE | DESEMBRE

GUISAT DE LLUÇ

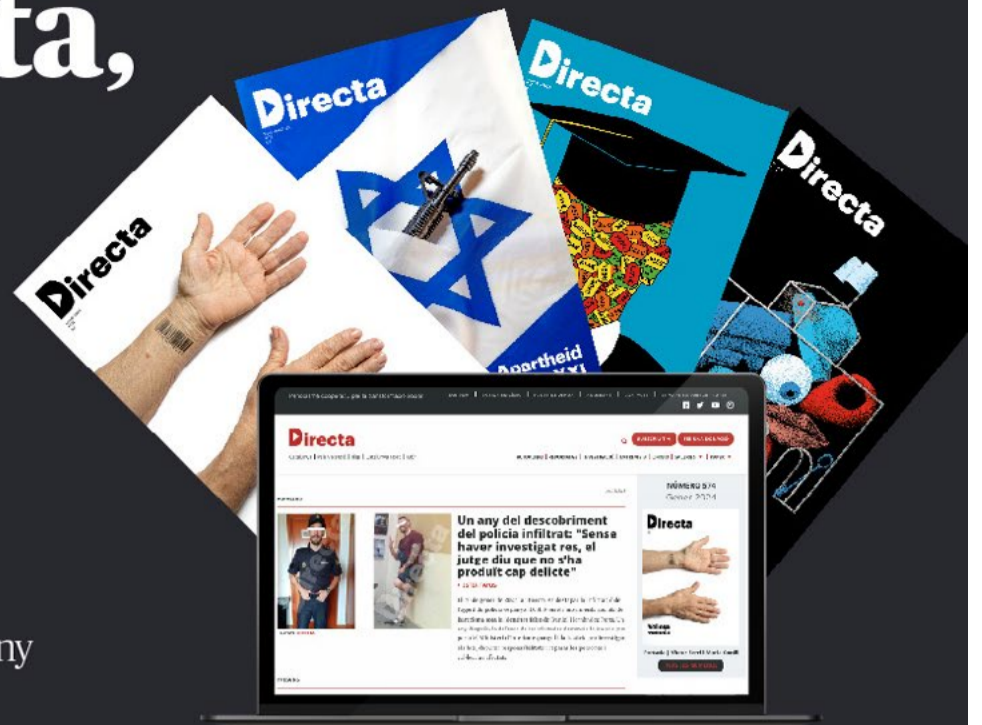
INGREDIENTS:

- 6 tomaques
- 1 cabeça d'all
- 50g d'ametlles
- 50g d'avellanes
- 3 llesques de pa fregides
- 6 nyores
- 6 rodanxes de lluç
- Vi ranci
- Sal i pebre

INSTRUCCIONS:

1. Remulleu les nyores en aigua durant un parell d'hores i ratlleu-ne la polpa.
2. Escaliveu els tomàquets i la cabeça d'all sencers, sense pelar, al forn, uns 35 o 40 minuts a 180°C fins que estiguen daurats i suaus. Després, n'extraurem la polpa.
3. En un morter, piqueu els fruits secs i el pa, les tomaques, la polpa de l'all i de la nyora, el pa, la sal i el pebre. Afegiu-ho a una olla i coeu-ho tot a foc lent. Quan comence a brillar, afegiu-hi el lluç.
4. Quan el peix haja agafat color, cobriu-lo amb el fumet fins que en sobresurta un dit.
5. Un cop estiga bollint, deixeu-lo coure durant 15 o 20 minuts. És important no sobrecoure el peix, perquè es perdria el seu sabor a mar i molts dels seus nutrients.
6. Apagueu el foc i deixeu reposar 3 minuts abans de servir.

Regala Directa, ara tot l'any!

Entra a: directa.cat/product/regala-directa-ara-tot-lany

#RegalaDirecta

Publicitat

**Digitalització
amb sobirania tecnològica**

SomNúvol
.coop

- Som cooperativa
- Som tecnològica
- Som programari lliure

► hola@somnuvol.coop

**Assegurem
compromís**

arc **40** anys
cooperant per
transformar

www.arc.coop

una altra economia és necessària
una altra forma d'estalviar ja és possible

coop57
serveis financers ètics i solidaris

www.coop57.coop

LIBRERIA CRÍTICA DE BARRI
CATÀLEG DE ROBA
ESTUDIS COOPERATIUS
I COMUNALS
GESTORIA I ASSESSORAMENT
ECONOMIES FEMINISTES

**LA CIUTAT
'N'V'S'BLE**

Riera d'Escuder, 38 (08028) · 932 989 947 · invisible.coop

LA DESKOMUNAL

Menú del dia
de dilluns a divendres
de 13:00 h a 15:30 h
Reserves a 93 119 06 92
ladeskomunal.coop

ger
ENTITAT
CULTURAL I
ESPORTIVA

C/del PI 25.Ribes.(Garraf).Països Catalans
08810.Tlf:93 896 12 00.ger@mesvilaweb.com

...aquest estiu posem la directa amb la nova web
www.entitatger.cat

**KAMILOSETAS
MUSKARIA**

distribuïdora llibertària
www.nodo50.org/kamiloasetas
kamiloasetas@nodo50.org

La Directa utilitza els serveis de

foli verd
gràfiques

foliverd.net
foli@foliverd.net
C. de la Llibertat 44,
Gràcia, 08012
Barcelona

**Benvingudes a la
comunitat del
llibre crític**

Fes-te sòcia de la llibreria crítica
La Repartidora des de 50€/curs
Descomptes · Llibres gratis · Assemblea anual de sòcies

C/Reverend Rafael Tramoyeres 8 baix
Benimaçlet - València
960 83 56 13 - larepartidora.org

Més informació: aresta.coop/comunitat-corresponsable

suma't a
la comunitat
corresponsable

l'aresta
COMUNITAT CORRESPONSABLE

Promou:
economia social

Finança:
Generalitat de Catalunya
Departament d'Empresa
i Treball

SEPE

**DEIXA'T MIRAR
ANUNCIA'T
A LA DIRECTA!**

publicitat@directa.cat

**EL MIL
UNA HISTORIA POLITICA**

SERGI ROSÉS
CORDOVILLA

«DE LEJOS, EL MEJOR
LIBRO QUE SE HA ESCRITO
SOBRE EL MIL»
— JANN-MARC ROUILLAN

Un estudio minucioso
y riguroso sobre el
Movimiento Ibérico de
Liberación y, por extensión,
de los debates y prácticas
políticas revolucionarias
en el movimiento obrero
autónomo de los setenta.

VIRUSEDITORIAL.NET

FOTOGRAFIA: **JÚLIA MOLINS**

Ciutat de Mèxic, 8 de març de 2022. Dues manifestants esperen sota el monument a la Revolució, per posar-se en marxa el Dia Internacional de les Dones. Les diferents *colectivas* (com anomenen les agrupacions en què es divideix cada bloc) uneixen les mans amb un fil per acurparse i no dispersar-se en moments d'aglomeració o davant de les càrregues de les *afeneas*, el cos femení de la Unitat de Policia Metropolitana del DF mexicà.

París, Estat francès

Una imatge simulada de la Vila dels Atletes, destinada en el futur a habitatges de luxe, a Saint-Ouen, al districte metropolità de Seine-Saint Denis

PARÍS, POSA'T GUAPA

Col·lectius contraris a la cita olímpica d'aquest estiu alerten de l'operació gentrificadora que s'executa al departament perifèric de Seine-Saint-Denis, un dels més pobres de l'Estat francès

TEXT: **NIL CODINA**
PARÍS

Tot i que a la basílica de Saint-Denis, joia fundacional de l'arquitectura gòtica francesa, i al palau de l'Elisi només els separen una dotzena d'estacions del metro de París, en un extrem hi ha el departament més pobre de la República, i a l'altre, l'epicentre del poder d'un estat que fracassa sistemàticament a l'hora d'aportar solucions a les seves desigualtats endèmiques. Amb un 32% de població migrada (tres vegades més que al conjunt del territori francès), a Seine-Saint-Denis viuen més de 400.000 persones sota del llindar de pobresa, la seva taxa d'atur és gairebé el doble de la ciutat de París i el 58,6% de la població depèn de les prestacions socials per pagar el lloguer.

L'estiu del 2024, París celebrarà els seus tercers Jocs Olímpics, els primers des que Barcelona li arrabassés l'edició de 1992. L'operació d'embelliment de la capital catalana que s'associa a l'eslògan "Barcelona, posa't guapa" va implicar el naixement d'una Vila Olímpica, dissenyada com a barri residencial per a les classes mitjanes-altes, la turisticació de la ciutat i el realotjament dels darrers nuclis d'infrahabitatge en solucions de barraquisme vertical. A París, els Jocs aspiren a catalitzar el nou projecte de metròpoli global que s'inicia l'any 2010 amb el planejament urbanístic conegut com el "Gran París". El departament de Seine-Saint-Denis viurà la transformació principal, amb la construcció de nous edificis que acolliran 14.000 esportistes

i que després de la cita olímpica esdevindran 150.000 metres quadrats d'habitatge, gran part del qual, d'alt nivell adquisitiu. La perifèria eternament oblidada es convertirà en protagonista per uns mesos, en una transformació que persegueix canviar el rostre del veïnat.

LA IMATGE D'UNA CIUTAT SENSE POBRES

"Per als organitzadors dels Jocs Olímpics, es tracta de presentar al món un aparador ideal per al país i la ciutat de París, sense indigents als carrers ni pobres per mostrar davant de les càmeres del món sencer", denuncien les militants de Saccage 2024. "La transformació de Saint-Denis és un procés d'expulsió directa i indirecta de les classes populars", detalla Nora, portaveu del Col·lectiu Contra les Devastacions dels Jocs Olímpics, que prefereix no fer públic el seu cognom. Aquesta plataforma, que agrupa moviments locals com l'esmentat Saccage, fa tres anys que es mobilitza contra els macroesdeveniments esportius, als quals acusen de ser mers projectes d'expulsió i invisibilització de la pobresa.

L'expulsió serà directa, per exemple, en el cas de les 286 habitants d'un alberg per a treballadores migrades que s'ha enderrocat per a la construcció de la Vila Olímpica, les 3.000 estudiants en allotjament social (CROUS) que hauran d'abandonar la ciutat durant els Jocs, o els centenars de persones sense sostre que estan sent realotjades de manera forçosa. Organitzacions com Médecins du Monde (Metges del Món) han pogut constatar les expulsions de persones sense domicili conegut a centres d'acollida fora de la regió de París. L'activisme protesta contra el que denomina "neteja social". Paul Alauzy, portaveu de Médecins du Monde, denuncia que "els immensos recursos desplecats per als Jocs serveixen per invisibilitzar la pobresa", en una situació de crisi en la qual només un terç de les trucades al servei d'acollida al sensellarisme obté solució.

Però, a banda, també hi ha una expulsió indirecta mitjançant un procés de gentrificació planificada. Els nous apartaments de luxe de la futura vila olímpica han sortit a la venda a un preu de 7.000 euros el metre quadrat, al voltant dels 420.000 euros per un pis de seixanta metres quadrats. Segons Saccage 2024, es tracta d'un increment d'entre el 16% i el 89% del preu del metre quadrat actual a les tres comunes on s'instal·larà la Vila dels Atletes (Saint-Ouen, Saint-Denis ►

286 habitants d'un alberg enderrocat per aixecar la vila olímpica o centenars de persones sense sostre hauran d'abandonar la ciutat a causa dels Jocs

► i l'Ile Saint-Denis). Als futurs apartaments cal afegir-hi la Torre Pleyel, construïda l'any 1973 com a gratacel per a usos comercials i d'oficines, que esdevindrà un hotel de luxe amb més de 700 habitacions.

La Vila dels Atletes és un projecte d'embelliment de la perifèria, però sobretot de creixement. El barri es connectarà mitjançant la nova macroestació Saint-Denis Pleyel amb l'Aeroport d'Orly travessant el centre de París. Progressivament, i fins al 2030, el Gran París Express estrenarà quatre noves línies de metro i 68 estacions amb l'objectiu d'establir una xarxa de connexió que permeti moure's entre les *banlieues* -els polígons dormitori metropolitans- sense passar pel mig de la ciutat.

Però, tot i les nombroses transformacions de la zona, els nous apartaments de luxe no es venen al ritme que s'esperava. La promotora Icade ha construït més de 640 allotjaments a la Vila dels Atletes i, segons el diari *Ouest France*, només n'han estat adquirits una desena dels 88 posats al mercat des del juliol de 2023. L'altra principal promotora, Vinci Immobilier, ha hagut d'abaixar els preus de sortida dels apartaments que havia començat anunciant a 7.900 i 8.000 euros el metre quadrat. Segons el rotatiu *Le Parisien*, n'hauria venut una setantena, de la qual en queden gairebé un centenar sense compradores, de moment.

Mentrestant, el nombre d'habitatges buits a París i a tot l'Estat francès segueix en augment. A la capital, l'any 2020, se situava en un 9,1%, un 1,4% més que el 2009. Al conjunt de l'Estat, els allotjaments buits (sigui per manca de compradores, llogateres o perquè la propietat no li dona ús) superen els 3,1 milions de pisos i representen un 8,2% del parc d'allotjament, segons un recent informe de l'Institut Nacional d'Estadística i Estudis Econòmics (INSEE, segons les seves sigles en francès). El percentatge representa un increment del 59,7% sobre el nombre d'habitatges no utilitzats l'any 1990. En aquestes contradiccions és on rau la paradoxa de París 2024: promocions de luxe que no es venen, construïdes expulsant veïnes i persones sense llar mentre augmenta el nombre de pisos buits arreu del país.

“Quan un esdeveniment esportiu com els Jocs Olímpics arriba a una ciutat, accelera processos d'expulsió i precarització, de destrucció d'espais naturals i de reforç de polítiques de seguretat a l'espai públic que restaran després dels jocs”,

remarca Nora. Aquest *model olímpic*, però, no està només en qüestionament a París, ni la crítica està limitada a la gentrificació de Saint-Denis. Es tracta d'un fenomen global que aixeca moviments de resistència en múltiples direccions.

Jules Boykoff és un exesportista d'elit estatunidenc que ha escrit extensament sobre els moviments contraris a aquests macroesdeveniments des dels Jocs d'hivern de Vancouver de l'any 2010. En el llibre *NOlympians* (2020) analitza les lluites contra Los Angeles 2028 (la cita següent després de París) i defensa que el caràcter apolític que el Comitè Olímpic Internacional (COI) intenta mostrar no ha existit mai. “La marxa inaugural, les banderes, els himnes, les aliances amb patrocinadors, l'exploació laboral darrere les etiquetes de roba esportiva, la marginalització dels pobres i les classes treballadores, la selecció de ciutats olímpiques... tot és polític”, escriu Boykoff.

El que un dia havia estat un far de promoció que totes les grans ciutats del món perseguïen, avui aixeca crítiques per allà on passa i cada vegada són menys les ciutats que volen ser-ne seu. El procés de rebuig a Catalunya dels fallits Jocs d'hivern 2030 és un referent per al moviment activista contra la candidatura francesa dels Alps-Costa Blava, destinada a acollir l'esdeveniment després de quedar com a candidatura única.

LA METROPOLITZACIÓ DE LA PERIFÈRIA

Els Jocs Olímpics no surten del no-res. Tots els caps d'estat de França han intentat controlar els exteriors de París. Georges-Eugène Haussman, durant el Segon Imperi Napoleònic, crea la *banlieue*. Paul Delouvrier, durant la presidència del general De Gaulle, les *villes nouvelles* que pretenien descongestionar les grans àrees urbanes. Nicolas Sarkozy fou l'artífex del projecte actual. El president ascendia des del Ministeri de l'Interior de Jacques Chirac, on havia gestionat els violents aldarulls del 2005 a Saint-Denis, arran de la mort de dos joves perseguits per la policia. També tenia l'experiència de presidir el Consell General dels Alts del Sena, el veí ric de l'oest dels tres departaments perifèrics. Ja a la presidència de la República, no va dubtar a marcar l'agenda de la metropolització des dels primers mesos al càrrec: “Per crear una visió de desenvolupament per a Seine-Saint-Denis es necessita ambició de creixement”, va proclamar.

El riu Sena, al seu pas per Saint-Ouen, un dels tres barris del districte que ha d'acollir la vila olímpica. A l'horitzó, es veu el luxós complex de La Défense
| NIL CODINA

Una protesta davant de la torre Eiffel contra la candidatura Alps-Costa Blava per als Jocs d'hivern del 2030, única vigent després de la retirada de la de Barcelona

Aquesta ambició és la que condueix Sarkozy a crear el càrrec de secretari d'estat a la regió capital, responsable del planejament del Gran París. L'any 2010 es crea l'empresa pública Société du Grand Paris i, un any després, l'Estat i la Regió acorden conjuntament posar en marxa el finançament del metro del Grand Paris Express, mitjançant una emissió de deute públic a retornar fins a l'any 2070 i amb un pressupost total de 36.000 milions d'euros. Aquesta metropolització de la xarxa de transport no amagava la intenció d'incentivar la construcció de promocions privades d'habitatges que constitueixin nous barris perifèrics.

21È 'ARRONDISSEMENT', LA MEDALLA DE MACRON

El projecte metropolità vol que l'eterna oblidada *banlieue* del nord de París esdevingui el 21è *arrondissement* (l'estructura circular de districtes característica de la capital francesa). L'actual president, Emmanuel Macron, afirmava, en una entrevista l'any

2021, que a Seine-Saint-Denis "només li falta el mar per ser Califòrnia". El mandatari assegurava que "és el departament més jove de França", amb l'estadi de futbol més important, dos aeroports i la ràtio més alta d'empreses emergents per habitant. Malgrat aquestes paraules ampulloses, els fets constaten que els governs sota la seva presidència només han reforçat la securització d'aquests barris. L'octubre del 2019, el primer ministre Edouard Philippe afirmava tenir un pla que batejava com "L'Estat més fort a Seine-Saint-Denis". El projecte incloïa 23 mesures amb una orientació clara a l'increment de presència policial. Entre d'altres, una prima de 10.000 euros al funcionari policial que hi treballi durant cinc anys, la incorporació de 150 agents de policia judicial o una partida de 20 milions per a la millora d'infraestructures escolars. Quatre anys després, un informe de dos diputats assenyala la ineficàcia del pla, a causa dels retards de les inversions, la saturació del sistema judicial, la fragilitat de la salut pública i un sistema educatiu en crisi.

Tant l'administració de la socialista Anne Hidalgo (alcaldessa de la capital) com la del liberal Macron a l'Estat, asseguren que el Gran París i els Jocs Olímpics milloraran l'accés a l'habitatge i les condicions de vida a les *banlieues*. Segons l'activisme anti-Jocs, comportaran un increment dels preus i l'expulsió de les classes populars. El geògraf Christophe Guilluy escrivia a *La France périphérique* (Flammarion, 2014) que "la metropolització no és més que un enorme negoci regit únicament per la llei del mercat i dotat de la millor agència de comunicació; l'esquerra". Els Jocs Olímpics i el Gran París són al punt de mira. El projecte per a Saint-Denis haurà de demostrar si pot representar un progrés col·lectiu o només l'embelliment superficial i gentrificador de les *banlieues* i l'expulsió directa i indirecta de la pobresa. ●

Els nous apartaments de luxe no es venen al ritme esperat: des del juliol, només 88 dels 640 que comercialitza la promotora Icade han estat adquirits

El Sudan, de la 'revolució' a la 'tempesta perfecta'

El conflicte bèl·lic que enfronta des de fa deu mesos l'exèrcit i el grup paramilitar Forces de Suport Ràpid (RSF) ja ha causat vora 12.000 morts i amenaça amb provocar una catàstrofe humanitària

L'ambició de dos generals continua dessagnant el Sudan. Des de l'abril de 2023, el president del Consell Sobirà i cap de les Forces Armades, Abdel Fattah al-Burhan, i el seu vicepresident i líder del grup paramilitar Forces de Suport Ràpid (RSF), Mohamed Hamdan Dagalo *Hemedti*, competeixen en una cruenta guerra que ja s'ha estès arreu del país. L'origen del conflicte es troba en les intencions de la junta militar governant d'integrar les RSF en les estructures de l'exèrcit.

Deu mesos després, es pot afirmar que el grup comandat per Hemedti està guanyant la partida en el terreny militar. Àmplies parts de la capital, Khartoum, es troben sota el seu control, així com zones destacades d'enclavaments com Darfur i Kordofan. Per la seva banda, l'exèrcit sudanès ha anat retrocedint cada cop més i Al-Burhan s'ha vist obligat a traslladar el seu centre de comandament i la gran majoria d'institucions governamentals a Port Sudan, a la riba del mar Roig.

Les últimes dades parlen d'almenys 12.000 morts, tot i que, tal com comenta molta gent al país, aquesta xifra es multiplicarà quan es comptabilitzin les persones enterrades en desenes de fosses comunes. Encara més esgarrifosa és la xifra de desplaçades. L'Organització de

les Nacions Unides xifra en gairebé vuit milions les persones que s'han vist obligades a abandonar casa seva, moltes d'elles, en diverses ocasions, a mesura que les diverses faccions prenien o perdien el control de la zona on s'assentaven. Si això s'hi suma la greu crisi alimentària derivada de la impossibilitat de cultivar en les zones en conflicte o l'expansió de malalties com el còlera, queda justificat que organismes com la mateixa ONU hagin qualificat la situació al Sudan com una "tempesta perfecta".

DARFUR, GENOCIDI SENSE FI

Com en molts altres conflictes, mentre els homes fan la guerra, les dones i infants són qui més en pateixen les conseqüències, i la violència sexual s'utilitza de forma sistemàtica com una arma militar. Diversos informes dels quals es fan ressò organitzacions com la Unitat de Lluita contra la Violència contra les Dones del Sudan o la Iniciativa Estratègica per a les Dones de la Banya d'Àfrica, registren desenes de violacions, moltes en grup i davant de familiars, per part de les RSF a la regió de Darfur. També han documentat diversos casos de segrest de nenes de fins a 12 anys per part dels combatents amb la finalitat d'explotar-les sexualment.

L'any 2003, el Sudan va ser testimoni del que s'ha considerat com el "primer genocidi del segle XXI".

Durant els anys següents, a Darfur, 400.000 persones dels pobles fur, zagawa i masalit, van ser assassinades per grups armats amb el suport del govern del dictador Omar al-Bashir. L'acció va ser perpetrada per les conegudes com a milícies Janjaweed (terme traduïble com "dimonis a cavall"). Utilitzades pel govern sudanès per combatre diferents insurgències a tot el país, l'any 2013 s'oficialitzava la seva existència i van quedar enquadrades en les actuals RSF.

Ara, amb un nou nom, estarien aprofitant la guerra per continuar amb el procés de neteja ètnica, que inclouria crema de cases i viles, violacions, execucions extrajudicials... la història sembla repetir-se per a la població de Darfur. A les RSF - que, al moment de tancar aquest article, controlaven quatre de les cinc regions en què Al-Bashir va dividir Darfur - se les acusa d'innombrables crims de guerra comesos durant l'actual conflicte, molts d'ells per motius ètnics contra poblacions alienes a la guerra, així com contra camps de refugiades sorgits durant l'anterior conflicte.

Fa poc, des de les Nacions Unides també s'assegurava estar rebent informacions de "reclutaments forçats a gran escala" d'infants d'entre 11 i 17 anys. Cal apuntar, però, que, tot i que gran part de les acusacions es dirigeixen a les RSF, les Forces

L'aixecament popular que el 2018 va fer caure el dictador Al-Bashir va ser un miratge en un país amb una història marcada per la violència i la inestabilitat

El president del Consell Sobirà, Abdel Fattah al-Burhan, i el líder de la milícia RSF, Mohamed Hamdan Dagalo 'Hemedti' rostres visibles de les dues faccions enfrontades

Armades sudaneses també han estat assenyalades per bombardejar indiscriminadament poblacions sota control d'aquest grup armat.

En començar la guerra, poques veus pronosticaven una possible victòria paramilitar, sobretot pel fet que les Forces Armades compten amb avions i millors infraestructures. Els motius de la situació actual caldria trobar-los en les seves fonts de finançament i en les estretes aliances internacionals que aquest grup ha sabut forjar abans i durant la guerra, especialment amb Rússia i els Emirats Àrabs Units.

Molts dels membres de les RSF -les quals, l'agència Reuters calcula que es nodreixen amb vora 100.000 combatents- han participat com a mercenaris dels EUA en diversos conflictes com els de Líbia o el Iemen. Ara, aquest emirat del golf Pèrsic està armant i finançant l'exèrcit de Hemedti. Tot i que des del país àrab es nega, diverses proves demostren l'existència d'una xarxa de subministrament d'armament des dels emirats a les zones controlades per les RSF a través del Txad i d'Uganda.

LA TRAMA RUSSA I UCRAÏNESA
Abans de la guerra, el Sudan va firmar diversos contractes d'explotació amb empreses vinculades al Grup Wagner i mercenaris d'aquesta companyia russa van ser desplegats al país afri-

cà. L'informe del programa de recerca *"The Blood Gold Report"*, publicat l'any 2023, conclou que el Kremlin hauria guanyat més de 2.500 milions de dòlars amb l'extracció d'or de països com el Sudan, Mali o la República Centreafricana. En començar la invasió d'Ucraïna, des de diversos àmbits es va assenyalar que era "l'or sudanès" el que finançava la guerra, acusacions agreujades per la presència de Hemedti a Moscou, just un dia abans d'iniciar-se el conflicte armat. Aquest comerç d'or també explica tant el finançament de les RSF com l'enriquiment personal del seu líder i la gent del seu entorn pròxim.

El mes de febrer, el diari ucraïnès *Kyiv Post* publicava un vídeo en què soldats ucraïnesos interrogaven a mercenaris de Wagner en algun punt del Sudan. Les imatges venien a confirmar que la guerra entre Rússia i Ucraïna també s'està jugant en aquest país africà, a on Kíev ha enviat el Grup Timur, un contingent de forces especials que depenen del Ministeri de Defensa. En paraules del cap de la Direcció d'Intel·ligència Militar ucraïnesa, Kyrlyo Budánov, l'objectiu és "destruir els criminals de guerra russos a qualsevol part del món, siguin on siguin".

A finals de l'any 2018, les manifestacions contra l'encariment del pa van derivar en una verdadera revolució al Sudan que exigia canvis democràtics radicals. A tot el país es forma-

ven grups de debat on es parlava de democràcia, de feminisme o de drets laborals. Però, tot i aconseguir el seu principal objectiu, l'enderrocament del govern autocràtic de gairebé trenta anys d'Omar al-Bashir, els grups revoltats van decidir continuar al carrer fins a la dissolució del Consell Militar de Transició, liderat per al-Burhan i Hemedti. El juny de 2019, les RSF van dur a terme la coneguda com a "massacre de Khartum", on van ser assassinades més d'un centenar de manifestants. Les tímides obertures democràtiques, amb la creació d'un govern liderat per civils, s'ensorren de nou l'any 2021, quan els dos generals ara enfrontats van destituir el govern i van tornar a repartir-se el poder.

Ara, amb el país devastat i fragmentat pels combats, les organitzacions de la societat civil s'han vist obligades a posicionar-se. Mentre a un bàndol se l'acusa d'accions genocides, en l'altre participen antics membres del govern d'Al-Bashir, el que fa imprescindible la creació d'una tercera via. Al mig de la barbàrie de la guerra, els Comitès de Resistència sorgits de la revolució de 2018 donen assistència a les persones ferides a ciutats com Khartum, on s'ha creat una immensa xarxa d'informació que permet escapar de les poblacions abans que comencin els combats. En altres llocs, com Wad Madani, aquests ma-

teixos comitès s'han vist obligats a agafar les armes i crear grups d'autodefensa, per no restar impassibles en veure com l'exèrcit fugia mentre les RSF saquejaven la ciutat.

Aquests grups estan essent molt crítics amb iniciatives com les de l'Aliança Taqaddum de Forces Democràtiques Civils liderada per l'expresident Abdallah Hamdok, que ja s'ha reunit amb Hemedti i pretén que els dos generals seguïn en una mateixa taula. L'experiència els ha demostrat que les ambicions de tots dos els impedeix cedir el poder i que negociar amb els militars no aconseguirà l'establiment d'un govern civil. Fins al moment, les diferents iniciatives per negociar la pau han fracassat i la població sudanesa s'encamina a una catàstrofe humanitària de dimensions imprevisibles mentre recorda amb nostàlgia la revolució. ●

TEXT: **NACHO IBÁÑEZ**
HISTORIADOR

Silvia Agüero

escriptora i activista

“L'antigitanisme et fa la vida impossible, i quan ho contes no et creu ningú”

L'estima pel poble gitano és el que mou Silvia Agüero (Madrid, 1985) a continuar lluitant cada dia. Activista des que era molt jove, escriu sobre identitat gitana, antigitanisme i feminisme en diversos mitjans de comunicació. Presenta *Al lío*, un programa d'informació, entrevistes i debat, a Canal RED. És coautora del llibre *Resistencias gitanas* (Libros.com, 2020), junt amb el seu marit, Nicolás Jiménez, també activista. Amb la seua obra de teatre, *No soy tu gitana*, va de gira des de fa més de dos anys. Té una personalitat captivadora i una força contagiosa. Malgrat néixer a Madrid, fa molts anys que ha fet arrels al País Valencià i ens ha acollit a sa casa per a compartir aquesta conversa.

TEXT: **TERE ALBERO**

FOTOGRAFIA: **JAUME FERRANDO**

En alguns textos et defineixes com a militant propart natural, lactivista, feminista i contra l'antigitanisme. Continues definint-te així o ha canviat alguna cosa?

Alguna cosa ha canviat en el moment en què em trobe. Sempre em presente, per això del coneixement situat, que deia Donna Haraway. És a dir, per a saber qui soc, on em posicione, per a poder parlar políticament de qualsevol tema, ja siga del part, de l'activisme gitano o d'una altra cosa. Ara bé, en aquesta definició m'hi falta *amant*, perquè crec que és una cosa gojosa de la vida. Per descomptat, continue sent *lactivista*, continue donant pit a la meua nena, que ara ha fet 8 anys. I llavors, això d'*amant* és perquè m'agrada estimar, m'agrada fer l'amor, m'agrada voler a les persones; soc bastant afectuosa en el meu dia a dia... Sí, *amant* seria la resposta.

Has nascut al barri de Vallecas, a Madrid, dins d'una família paia, amb mentalitat antigítana. Com va ser la teua infància?

Això ho vaig posar en el llibre *Resistencias gitanas*. M'ho vaig pensar molt, i -merda!-, m'he penedit de posar-ho. Tothom em pregunta per això. Soc adoptada, saps? I quan va sortir això, se'm va dir que jo era de mentida, que no soc una verdadera gitana. Mai he contat la meua història d'adopció, però compartisc aquesta anècdota per a situar-me en un lloc molt millor. És a dir, estime als gitanos, ame el que és gitano. Conte això perquè he patit molt l'antigitanisme, tant a l'escola com en la meua família. Llavors, vull posicionar-me ací perquè la gent entenga que, encara que siga una família adoptiva, es pot ser racista. Llavors, a la meua infància hi ha hagut molt de racisme.

Quan comença el teu activisme feminista i gitanista?

Bé, n'he sigut bastant conscient des que era preadolescent. Tenia una educadora de carrer, que anava pel barri veient quins nens i nenes havien fet fugina. Llavors, amb la condició que anàrem a escola al matí, a la vesprada ens portava a alguns llocs, com al cinema. Un dia, amb 13 anys, ens va portar a Radio Vallecas i m'hi vaig quedar. Allí l'ambient és molt polític. Hi havia gent de tots els costats. I aquí vaig ser molt més conscient, i també em vaig polititzar. I bo, el feminisme, com qualsevol mena d'activisme, és una desconstrucció constant i que dura tota la vida. No dius mai: ho he aconseguit. No. Estàs en constant canvi sempre.

En aquest procés de politització i activisme, quins són els teus referents dins de la comunitat gitana?

Ara fliparàs... El meu marit [Nicolás Jiménez]. Abans de ser el meu marit, era la persona a qui llegia. I la meua iaia, les meues ties, les meues cosines. No és tant que hi haja una figura clau, sinó elles, perquè són les veritables protagonistes d'aquesta moguda i les que continuen lluitant cada dia perquè els gitanos i les gitanes no ens extingim. Fa poc, a Barcelona, de gira amb l'obra de teatre, un munt de gitanes van venir a dir-me, gairebé plorant, que jo era el seu referent. Em vaig emocionar moltíssim, però els vaig dir: "No, els meus referents sou vosaltres, que esteu en un gueto vivint, passant-ho malament i seguïu amb alegria per a continuar lluitant, voler tenir fills i filles i criar-los com a gitanos". Això són per a mi referents: totes les persones gitanes que no s'avergonyeixen de ser-ho.

Preparant aquesta entrevista, em vas dir que no volies que se sabés on vivies perquè havies patit amenaces de mort. Va ser fruit del teu posicionament polític i el teu activisme?

Sí, va ser pel meu activisme. Fou en Forocoches. Fa quatre o cinc anys va sortir Rober Bodegas fent un munt d'acudits antigitanos. I vaig escriure un article en *Eldiario.es*, que es deia "Los chistes de payos no tienen ni puñetera gracia", on era supercontundent amb ell. Aleshores, en Forocoches es va obrir un fil insultant-me i dient-me que necessitava un "*palizón payo*" i un munt d'antigitanades més. Em vaig espantar. En eixos dies anava a impartir un taller a Saragossa i van publicar al fil que anirien allí per mi. Llavors vaig cridar al centre cultural d'allí per a avisar-los, i ells van cridar a la policia, cosa que no m'agrada una merda. Em fa

més por la policia que els païos de Forocoches. Però van venir més de 400 persones al taller.

Davant de fets com el que relates, amb quina garantia que es farà justícia va una persona gitana a denunciar qualsevol cosa davant la policia o la Guàrdia Civil?

La policia no actua bé amb ningú. Mira els sis de Saragossa, mira Pamela Palenciano... No hi ha justícia per a ningú. I amb les persones gitanes és més greu encara, perquè l'antigitanisme ho multiplica tot. A Daniel Fernández me'l van matar en la presó d'una pallissa, i després van dir que s'havia suïcidat. Però quan expliques estes coses, la gent et diu que això no pot ser. No et creuen, el sistema s'ha ocupat de fer que siga aixina. Llavors jo no vaig a la policia per a res. Mai telefonaria a la policia. Ho intentaria arreglar de totes les maneres possibles. Encara que em traguessen una navalla, igualment, ho intentaria arreglar d'una altra manera.

Què és l'antigitanisme o la gitanofòbia? Com es manifesten en el dia a dia?

Si vols que t'ho aterre, l'antigitanisme et fa la vida impossible i quan ho contes no et creu ningú. La gent es pensa que he superat l'antigitanisme perquè visc a un poblet, però el patisc tota l'estona. Per exemple, la professora del meu fill de l'any passat no em parlava. Em va tractar com si fos analfabeta durant tot el curs i jo em quedava callada. La meua veïna em deia: "Porta-li el llibre!", però jo li deia: "No. Per a què? Perquè em veja com una excepció?". Imagina't que una senyora del meu carrer, que és una tia estupenda, una vegada em va dir: "No em digues que ets gitana, si no ho pareixes". I m'ho va dir amb tota la bona voluntat del món. En l'obra, els tècnics em diuen: "Ah, no pareixes gitana", o "parles molt bé per a ser gitana", o "que bonica eres per a ser gitana". Així, les vint-i-quatre hores del dia. Et cansa, t'avorreix. Fa que no vulgues socialitzar amb ningú que no siga gitana. I si això em passa a mi, imagina't a una persona que viu en el gueto. La meua filla també ho pateix, i això no pararà. El més fort és que jo tinc més por que li donen una pallissa al meu fill, que no pas que violen a la meua filla. I normalment seria a l'inrevés, veritat?

El 98% de la població gitana està en risc de pobresa o exclusió social. Això és conseqüència de l'antigitanisme, però també de l'aporofòbia? O no tenen res a veure?

És antigitanisme. Perquè tu no li diries aporofòbia a una qüestió que ens passe a les dones i que tinga a veure amb l'àmbit econòmic, li diríem masclisme. I el masclisme repercuteix en els teus nivells de pobresa. Cal pensar-ho sempre com ho pensaries amb la qüestió masclista, perquè es veu molt clar. Suposadament,

"L'Estat, en tots els seus programes contra l'antigitanisme, diu que la responsabilitat la té la societat, mai es tira la culpa, però és qui el perpetua"

segons els païos que es dediquen a comptar, els gitanos som el 2% de la societat. I la gent pensa que aquests nivells de pobresa són perquè no volem treballar. Mira, jo tinc dos treballs. Un, en *Al lio*, un programa per a Canal R(e)d. Tinc aquest contracte fix des de fa un any. Tinc 38 anys i és la primera vegada que tinc un contracte com aquest. I l'altra, la del teatre. Soc l'única de tota la meua família i de tota la família de Nico que té un contracte de treball. Nico és l'única persona de tot el barri del Pozo de Vallecas que té un grau universitari. Això és acumulació primigènia del capital, però amb el racisme. Silvia Federici ho explica molt bé en *Caliban i la bruixa* (Virus, 2018). Explica com l'acumulació primigènia del capital repercuteix en el fet que les cures s'hagen convertit en una cosa gratuïta i que ningú veu. Doncs és exactament el mateix amb l'antigitanisme. Si el 98% del poble gitano està en risc de pobresa, jo no me'n deslliure. Encara que fa un any que tinc contracte, vull comprar-me una casa, que ací valen 40.000 euros, i no puc perquè no tinc per pagar l'entrada.

Diem que el que no s'anomena no existeix. I pensava, això és el que passa amb la història del poble gitano, que no s'ha anomenat mai, que s'ha invisibilitzat.

Totalment. I a propòsit.

Tu t'has dedicat a investigar i a divulgar com s'ha invisibilitzat el poble gitano al llarg de la història...

Bé, això en realitat va ser una cosa de Nico, que té moltíssima informació perquè s'ha dedicat anys a investigar la història del poble gitano. Quan estava embarassada de Carmen Manuela, vaig patir molta violència obstètrica antigítana i em vaig preguntar: on estan les dones en aquest relat? Ens vam posar a investigar, per exemple, la biografia de Rosa Cortés, o de la Presó General de Gitanos. És necessari conèixer la història, i el poble paio, a l'Estat espanyol, té un gran problema amb la memòria. Hi ha un desarrelament absolut amb els nostres avantpassats. El poble paio no sap d'on ve. I crec que el poble gitano conserva la memòria, encara que no siga escrita, pels cants, per les coses que ens han contat les nostres iaies, perquè hem tingut aquest respecte, o simplement perquè no oblidar ha estat la nostra posició enfront de l'antigitanisme.

L'exclusió o criminalització cap al poble gitano comença per atacar el seu sentiment de pertinença, de col·lectiu, perquè no encaixa amb el sistema capitalista i individualista imperant?

Crec que el punt de partida de l'antigitanisme caldria preguntar-li'l a un paio, com dient "a veure, a tu què et passa?". I que hi hagués una teràpia per a això. Però, sí, som un contraexemple tota l'estona. A les *Novelas ejemplares* de Cervantes, que es van escriure fa 412 anys, hi ha la història de la *gitanilla*, i aquestes novel·les realment tenien un pes ideològic en la societat, perquè assenyalaven a la gent que estava malament i que estava bé. La *gitanilla* era la dona que no s'ha de ser. Una dona fresca, sexual... I l'arquetip ha anat canviant amb el temps. Parle de les dones, però també això està vinculat a les altres opcions de gènere. Quan les gitanes estaven donant el pit en un mercat ambulant, les paies estaven comprant els *potitos* a la farmàcia i la llet en pols. Ara que hem tornat al pit i a la criança natural, les gitanes som el pitjor perquè donem el biberó. I sempre estem així. No sols en la criança, sinó en la manera de ser. Un dels aprenentatges que hem de fer com a societat és el d'anar juntes sempre, i fer-nos costat. Això que "si ens toquen a una, ens toquen a totes", que diem en el moviment feminista, en el cas dels gitanos, ja és així. Fem una telefonada i en venim 300. I això ens ho tiren en cara: "És que hi aneu 300". És clar, és que jo sola no puc.

Hi ha hagut més de 320 lleis fetes per a la "integració" de la comunitat gitana, al llarg de la història. Però tu expliques que, per a aquesta "integració" cal desfer-se de les senyes d'identitat gitana. Pots posar-ne algun exemple?

Les lleis castigaven absolutament tot el que fos gitano. Sé que hi ha més de 320 perquè quan arribem a la 320 ens cansem de

comptar. La primera llei que es va fer amb els Reis Catòlics deia: "No podeu caminar més de tres o quatre gitanos junts". És molt fort, però les dones gitanes s'hi van rebel·lar en contra. Deien: "Tres o quatre *gitanos* junts? D'acord, doncs a nosaltres no ens afecta perquè som *gitanes*". I això va arribar a les oïdes dels Reis Catòlics i van haver de canviar la llei especificant "gitanos i gitanes". I a partir d'aquí es van fer lleis específicament contra les dones. Ho castigaven tot: la manera de vestir, la parla... Un dels seus grans triomfs va ser l'epistemicidi. És a dir, que van matar la nostra llengua. No la vam perdre, la van matar. La van matar a base de lleis.

El mot resistència és un dels que millor defineix aquest esdeveniment històric del poble gitano enfront de la seua desaparició.

Sí, estic en aquestes ara. Nico té una teoria fabulosa que és que ens hem adaptat a les lleis per a continuar sent gitanos. Crec que hi ha hagut molta més resistència de la que ens han contat, perquè totes les coses que estan escrites les han fet tres païos, literalment. És a dir, tres historiadors païos, que conten el que els interessa a ells, perquè les coses no són objectives. Llavors, fins que no tinguem els documents reals, com, per exemple, les cartes que enviava el bisbe d'Oviedo al marquès de l'Ensenada per a explicar-li com resistien les dones, no m'ho acabaré de creure. Ara, qui té diners per a anar als arxius de Saragossa o de Madrid? Crec que es tracta de resistència i no resiliència. A mi la resiliència em toca el cony.

Què vols dir amb això?

Això de la resiliència em toca el cony perquè és com que ho aguantem i ho suportem tot. No, no suportem res. Aleshores, què? El poble palestí és resilient? No em sembla la paraula més adient per a un poble que està patint un genocidi i que està resistint, que s'està barallant, lluitant i matant perquè el seu poble visca i continue vivint, continue tenint el seu idioma, els seus costums i la seua cultura. No, no em sembla resiliència, em sembla *resistència*. Resistència, rebel·lia, rebel·lió, o com vulgues anomenar-ho, però no resiliència. Hamas és la resistència del poble palestí, i cal dir-ho. Jo no condemne a Hamas, jo els secunde. Clar. És que és l'únic element que els queda per a defensar el que és seu. I qui t'ha dit a tu que no has de lluitar per allò que és teu? Lluita!

Creus que caldria crear un partit polític que combatera l'antigitanisme des d'una posició d'estat?

Si hi haguera un partit gitano, potser sí. Va haver-hi un intent a l'Estat espanyol, que el va muntar Nico, però no van obtenir prou representació. Aquesta reflexió me l'he fet molt, perquè em vaig presentar com a diputada de Podemos a La Rioja. Vaig guanyar les eleccions internes, però l'endemà me'n vaig anar. I és que pense que l'estructura política és antigítana. L'antigitanisme

"Crec que al poble gitano hi ha hagut més resistència que resiliència. A mi la resiliència em toca el cony: equival a dir que ho aguantem i ho suportem tot. I no, no suportem res"

és institucional i es perpetua i es promou des de les institucions. Per a començar, l'Estat diu en tots els seus programes contra l'antigitanisme que la responsabilitat la té la societat. Ells mai es tiren la culpa i són qui ho perpetua. Aleshores, no em sembla que en una estructura antigítana estiga la solució. A més, l'antigitanisme no se soluciona en quatre anys, ni en vuit, ni en setze. Crec que no hi haurà cap pas important que jo vaja a veure amb els meus ulls. Ja hauré mort quan això passe.

Has escrit el llibre de *Resistencias gitanas*, has editat una revista, has publicat moltíssims articles en *Pikara Magazine* i altres mitjans. Tens l'associació *Pretendemos gitanizar el mundo* i fas una obra de teatre. D'on neixen la força i la inspiració per a tirar endavant tots aquests projectes?

Quan vaig estar embarassada de Carmen Manuela, vaig tenir un impuls de creativitat forta. Després, en parir, com que va ser tan bonic, vaig tenir com una explosió d'oxitocina tremenda. Llavors, Nico tenia molta informació i vam muntar un blog, i vam començar a penjar tot el contingut que teníem. En acabat, muntarem l'associació. D'això fa huit anys, i tot ha anat molt a poquet a poquet. L'única cosa que fem és recerca i difusió. No fem res més. No creiem en l'assistencialisme, i no tenim diners per a més. Soc una mica hiperactiva mentalment.

L'obra de teatre sorgeix a partir d'un taller que feies en el Teatro del Barrio de Madrid.

Conec a Pamela Palenciano des que tenia 15 anys, i un dia em va dir: "Per què no fas un monòleg, que ets molt graciosa en els tallers?". Al cap de poc temps vam escriure el projecte, el va enviar

al Teatro del Barrio, i en una setmana ens van dir que sí. Llavors, vaig fer una residència artística d'un any, amb Núll García, que forma part de La Estraña Compañía. Vaig comptar amb molta ajuda, també de l'Alba Flores i de la meua cosina Alba González. Núll va dirigir, Pamela va fer el treball actoral i, hòstia, portem gairebé dos anys.

És de les poques peces en les quals una dona gitana parla des del jo i no és una representació?

Fins que estrenàrem, era l'única obra de dones gitanes que hi havia fora del circuit de l'associacionisme i del circuit gitano. Això era molt important per a mi, que les persones gitanes que vingueren a veure l'obra se sentiren representades, i ho fan. He fet l'obra en el Polígono Sur de les Tres Mil Viviendas de Sevilla, on tot el públic era gitano i els ha encantat. Per a mi és un triomf. No volia fer una obra per a paies. I mola moltíssim perquè hem aconseguit, gràcies a Núll, que les persones gitanes i les paies riguen en una mateixa frase, cadascú per una cosa diferent. És al·lucinant. Jo volia fer una obra de veritat, que pogués estar a l'altura d'altres que estigueren en el mateix teatre. No volia una merda paternalista, soc molt cabuda i molt perfeccionista.

Quins projectes tens per al futur?

M'agradaria fer una altra obra, però no sé sobre què. M'agradaria tornar a fer la revista, gairebé no en queden exemplars. Continuar amb el programa *Al lio*, que cada vegada va millor, i fem coses més potents. Vam anar a un poble per a poder pagar 250 euros de lloguer i viure del que ens agrada i ho hem aconseguit. Continuar així i criar a les meues filles; això estaria molt bé. ●

Ideari

CIÈNCIA-FICCIO SENSE FUTUR

TEXT: **ADRIÁN CRESPO**
FOTOGRAFIA: **VICTOR SERRI**

Amb l'acceleració del progrés científic i tecnològic i la manca d'alternatives socials i polítiques, el gènere nascut per fabular sobre els avenços en aquests camps i els seus impactes ha perdut la capacitat d'anticipació que el va caracteritzar durant els segles XIX i XX

Los Angeles, any 2019. Però no el 2019 real d'ara fa cinc anys, sinó el que Ridley Scott es va imaginar el 1982 a la pel·lícula *Blade Runner*. Rick Deckard, un veterà caçador de replicants o *blade runner*, rep l'encàrrec d'"enretirar-ne" uns quants i s'enfrontarà al dilema sobre la humanitat d'aquests fugitius. El gran tema de la intel·ligència artificial, del que vol dir ser un ésser humà i en quin punt la màquina deixa de ser-ho, s'emmarca, en aquest clàssic film de ciència-ficció, en un futur distòpic, en una Califòrnia on sempre plou i la llum de neó substitueix la del sol. Un futur molt llunyà, encara. Tot són hipòtesis, "i si...". Un joc de prediccions.

L'any 2015, Alex Garland, novel·lista, guionista i cineasta britànic, va explicar la mateixa història a *Ex Machina*. En aquest cas, però, la replicant és Ava, i l'humà que dubta, un programador que treballa per a l'empresa que l'ha creada. Al darrere, el jove empresari que vigila a un i altra ens resulta més proper que el vell propietari de la sinistra Tyrell Corporation de *Blade Runner*. I aquí rau la gran diferència entre les dues pel·lícules. No sabem quan passa *Ex Machina* (2014), la data és indeterminada, però sabem que no és un futur apocalíptic ni excessivament llunyà, sinó un present ambigu. Tot al film de Garland és versemblantment proper, des dels personatges fins a la corporació que ha creat Ava, que ens remet inevitablement a Google. Aquí no hi ha prediccions ni hipòtesis a molts anys vista: aquí hi ha la reflexió atemorida davant d'un futur i d'una tecnologia que ja han arribat.

Aquesta comparació entre dues pel·lícules paral·leles fetes amb trenta anys de diferència exemplifica un fenomen que està ben estudiat. A mesura que han passat les dècades, la ciència-ficció ha perdut la seva capacitat d'imaginar realitats futures. L'ambició, en aquest sentit s'ha reduït dramàticament i els relats es limiten al curt termini o a la reflexió sobre les conseqüències del present. Cada cop hi ha menys *Blade Runners* i més *Ex Machinas*. Gisela Baños, física teòrica i divulgadora tant de la ciència com de la ciència-ficció apunta que d'això ja en parlaven el sociòleg i futurista Alvin Toffler a *El xoc del futur* (1970) i Isaac Asimov al recull d'assajos *Sobre la ciència-ficció* (1981). Tot té a veure "amb el ritme del progrés i la velocitat amb què canvia el món". Anys enrere -però no massa-, la vida d'una generació no era gaire diferent de la que viurien les seves netes; avui, tot canvia en qüestió de dies. I així és impossible per a la fantasia tecnològica d'un creador cultural seguir el ritme de la realitat. "Quan el progrés és lent -diu Baños- les possibilitats creatives són moltes. Quan no tens ciència t'ho pots inventar tot". Perquè la ciència va establir els límits del que es pot imaginar i del que és real, fins que ja no queda res nou per crear: és un joc de suma zero entre la ciència i la imaginació. Amb el progrés, el camp es va tancant.

Però a principis del segle XX, el joc estava ben obert. Baños posa l'exemple de Pierre Curie, qui a finals del segle XIX es va interessar per l'espíritisme i l'activitat de les mèdiums, però amb una actitud del tot allunyada del *magufisme* actual. Era un tema que, de fet, estava molt de moda entre els ambients científics de l'època. I té tot el sentit del món: què és l'electricitat sinó una força invisible? La investigació d'aquell tombant de segle no veia motius per pensar que fenòmens que avui considerem màgics o pseudocientífics no poguessin ser estudiats científicament. I en aquest context, és clar, la literatura de ficció tenia via lliure per a la imaginació especulativa. Jules Verne va poder modelar amb

cert rigor un viatge a la Lluna i l'exploració total dels oceans perquè ningú no ho havia fet abans; perquè dins dels marges de la ciència semblava perfectament possible que algun dia es viatgés per l'espai o que es fessin immersions submarines, però ningú encara no s'ho havia plantejat de veres.

Baños data el punt crític de la ciència-ficció, l'inici de l'esclerosi, als anys vuitanta, després de l'eclosió del cyberpunk, l'últim subgènere amb nom propi, sorgit a partir de la novel·la *Neuromàntic* (1884), de William Gibson i del qual, la mateixa *Blade Runner* n'és un bon exemple precoç. A parer seu, va ser l'última alenada amb capacitat per avançar-se al futur. El cyberpunk dibuixava futurs no molt llunyans, on les megacorporacions controlaven les democràcies i totes les ciutats eren inferns verticals que imitaven Tòquio; futurs que ara ens recorden massa el present, però futurs, al capdavall.

EL TECNOOPTIMISME NO ÉS TECNOBABAU

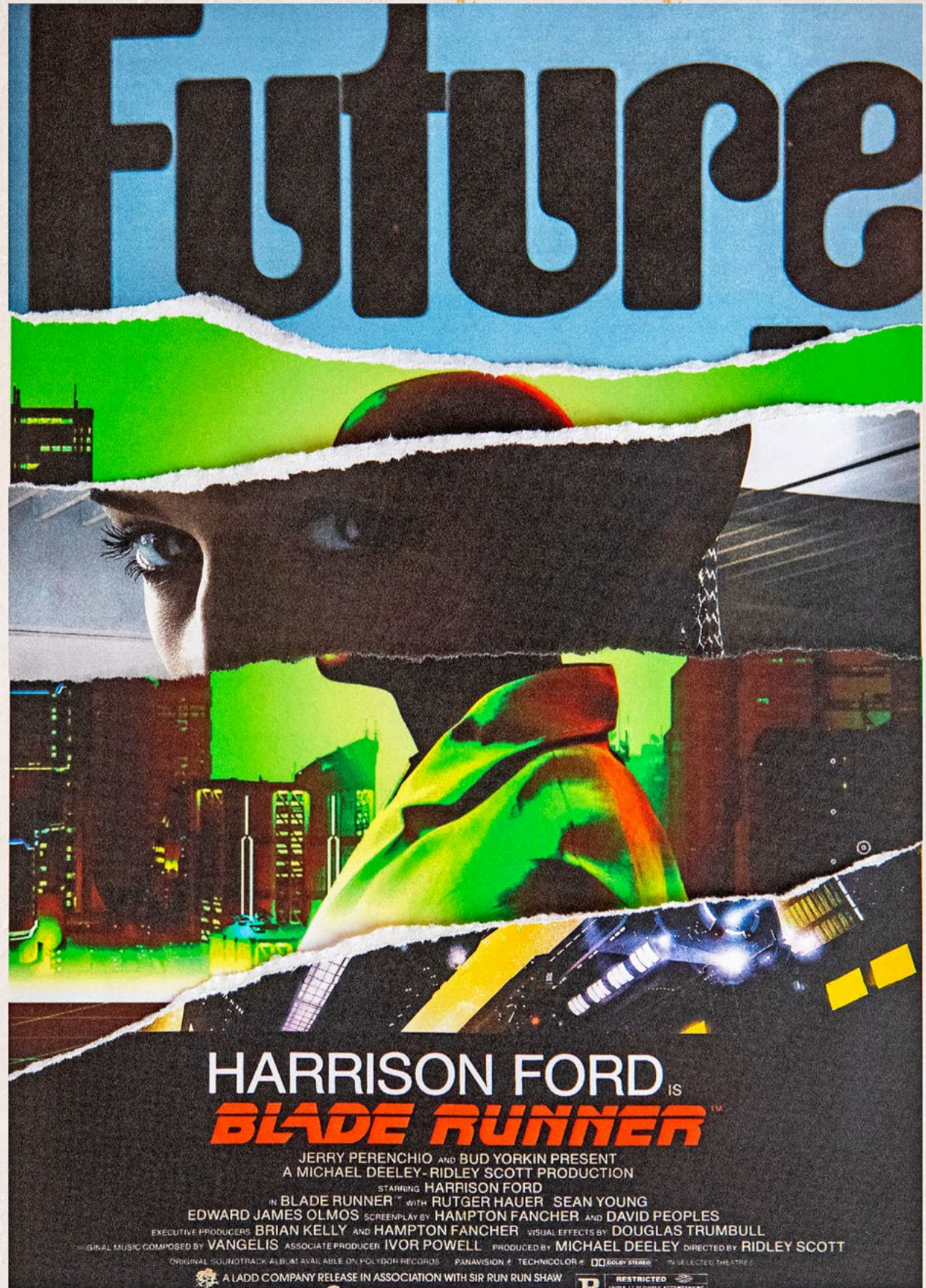
Que aquest gènere literari i audiovisual hagi perdut la capacitat d'anticipació implica que ha perdut també capacitat d'influència. Al llarg del segle XX, i fins fa ben poc, hem vist sorgir conceptes i invents de les pàgines de novel·les clàssiques del gènere que han acabat fent-se realitat. Alejo Cuervo, editor i llibreter a Gigamesh (Barcelona) posa l'exemple recent de la novel·la *Snow Crash*, de Neal Stephenson, publicada el 1992 i editada en castellà pel segell de Cuervo l'any 2008. Es diu que Mark Zuckerberg, fundador de Facebook, va extreure el concepte de *metavers* d'aquest relat. Elon Musk també ha reconegut de manera explícita la influència del gènere fantacientífic en els seus projectes més megalòmans. Baños recorda altres exemples anteriors, sempre de l'edat daurada del gènere: així, Robert A. Heinlein ja va idear un robot aspirador semblant a la Roomba a la seva novel·la humorística *The Door into Summer*, de 1956. Joseph W. Campbell va escriure un assaig

sobre neurones artificials, internet es va predir als anys quaranta amb interessants plantejaments sobre la privacitat i de l'energia atòmica ja se'n parlava al segle XIX. I tot plegat apunta molt críticament a l'actitud "tecnobabau" dels Musk, dels Zuckerberg i altres els joves empresaris tecnològics multimilionaris de l'actualitat, que es troben ben lluny del "tecnooptimisme" dels anys daurats de la ciència-ficció de mitjan segle XX. Abans, aquestes influències entre literatura i ciència eren més subtils. Creadores i investigadores compartien amistat, viatges, experiències familiars, congressos i militàncies polítiques. I en aquests entorns les idees fluïen de forma natural. Ara "és tot massa *cutre*,

massa evident", creu Baños. Massa instrumental, podríem dir. "Abans la gent volia canviar el món. Ara volen guanyar diners", rebla, i ens recorda que la majoria d'autories de l'època, potser excepte Robert A. Heinlein, eren socialistes.

I precisament perquè ho eren, eren també optimistes respecte a la tecnologia i les capacitats de la ciència per fer de la Terra un món millor, per acabar amb la guerra, amb l'escassetat i amb les desigualtats socials. La intel·ligència i el mètode científic al servei del progrés eren les eines de qualsevol projecte igualitari i emancipador per a la raça humana. Què ha passat, doncs? En quin moment els projectes transformadors van caure a Occident en un pessimisme tecnòfob que sorprendria Asimov i Clarke? Ignasi Franch, periodista cultural i crític cinematogràfic, posa també els vuitanta com a punt d'inflexió quan, davant la crisi econòmica i les polítiques de Ronald Reagan als Estats Units i Margaret Thatcher a la Gran Bretanya, quedava palès que a la tecnologia s'accedeix de forma desigual i s'esfondrava qualsevol mena d'utopia de ►

ALS ANYS VUITANTA, S'ESFONDRA TOTA POSSIBILITAT D'UTOPIA CAPITALISTA I QUEDA CLAR QUE L'ACCÉS A LA TECNOLOGIA ÉS DESIGUAL

► la mà del progrés capitalista per a les classes populars. “La realitat ha confluït amb el cyberpunk”, diu Franch.

A més, es percep que el col·lapse ecològic, que sembla que ens espera demà passat, ha estat provocat per la tecnologia al servei del progrés, o si més no, d’un progrés associat al creixement capitalista. Per Àlex Pastor, cineasta que coneix bé el gènere i la indústria del cinema, “el tecnooptimisme que encara existeix a Silicon Valley s’ha perdut globalment”. També a Hollywood. “És molt difícil plantejar-se ciència-ficció optimista. Ara som més conscients dels danys col·laterals de la tecnologia: tot ve a costa d’alguna altra cosa”. Sabem que per fabricar plaques solars o un cotxe elèctric cal extreure minerals d’alguna banda, que hi ha territoris i persones perjudicades, que el liti no surt màgicament del no-res. Sabem també que la tecnologia ens ha fet més rics globalment, però que la riquesa s’ha acumulat de forma molt desproporcionada. A banda, opina Pastor, en lloc de treure’ns feina, la tecnologia ens ha fet treballar més. Som més eficients, però la nostra vida no és millor. “Ens hem despertat i les profecies no s’han complert”. És difícil avui veure la tecnologia com “una força per al bé del món”.

LA PRIVATITZACIÓ TOTAL JA NO ÉS UNA DISTOPIA

Els anys vuitanta, doncs, van acabar amb la possibilitat d’imaginar noves tecnologies, radicalment innovadores. Però també noves societats. Amb la crisi del gran relat modern, el del progrés, el pessimisme social es va instal·lar al gènere especulador per excel·lència. Avui, un dels pensadors de referència en aquest sentit és Mark Fisher, que amb el concepte de “realisme capitalista” ens ajuda a contemplar amb desolació que el “*There is no alternative*” (no hi ha alternativa) thatcherià s’ha instal·lat còmodament en la ficció. “Tots tenim dificultats per imaginar diferents maneres de viure”, assenyala Ignasi Franch. I la inevitabilitat de la distopia queda estampada, gairebé com un mem, en la famosa frase atribuïda a Fredric Jameson: “És més fàcil imaginar la fi del món que la fi del capitalisme”. L’esperit dels temps a Hollywood és també aquest des de fa dècades. L’any 1990, la pel·lícula *Robocop 2*, dirigida per Irvin Kershner, plantejava la privatització d’una ciutat sencera, la de Detroit, adquirida per la gran corporació Omni Consumer Products amb l’objectiu d’aixecar Ciutat Delta. Les *gated communities*, tan normalitzades ja en l’urbanisme contemporani, són un reflex terrorífic d’aquesta distopia futurista.

I si bé aquesta mena d’escenaris han contingut sempre una essència de crítica social que ens empeny a repensar el món des de la incomoditat, a hores d’ara no està clar que el *zeitgeist* apocalíptic de Hollywood estigui guiat per idees antisistema. Franch parla també de la sàtira, un gènere amb molta potencialitat crítica, però que a hores d’ara és perfectament postmodern. “La postmodernitat té una clara incapacitat per no fer farses”. El *mainstream* es troba còmode en el pessimisme social i climàtic, en definitiva. Les superproduccions tenen un gust per la catàstrofe del que un director com Zack Snyder n’és abanderat. Hereu de l’estètica fosca d’autors de còmic com Frank Miller, Snyder barreja com ningú l’infantilisme i el cinisme propis de la cultura posmoderna. Segons Franch, en les seves pel·lícules confon, com ja feia Miller a *Batman: The Dark Knight Returns* o a *Sin City*, el que és adult amb la foscor i la violència i sembla “relegar l’optimisme als productes infantojuvenils”, la qual cosa no deixa de ser una visió adolescent, sinó infantil, del que vol dir ser adult. És, fet i fet, la mateixa visió conservadora que porta a titllar de “bonista” qualsevol discurs que no sigui apocalíptic o que s’esforci per albirar alternatives. En realitat, diu Franch, obres com l’últim film de Snyder, *Rebel Moon* (2023), són perfectament postmodernes: un pastitx de *Star Wars* que no inventa res. La postmodernitat no pot predir el futur perquè promou la revisió més o menys irònica dels seus referents; promou els pastitxos, no pas l’originalitat.

Àlex Pastor reflexiona, com a guionista i creador, sobre la possibilitat de pensar obres optimistes, “per portar la contrària”. I ho veu complicat. Per una banda, diu, escrivint segons què “tens la sensació que quedaràs com a naïf”. No és que hi hagi consignes, a Hollywood, però es prenen decisions basades en modes i en la por econòmica. La indústria vol que les coses funcionin comerci-

alment i les modes es generen a partir de copiar el que s’ha fet. El pessimisme funciona al mercat, com ho fa el pastitx postmodern.

BRINS D’OPTIMISME

Però el món és gran i les possibilitats creatives infinites. Fins ara, hem parlat del que ocorre a Europa i als Estats Units i, si bé a tot arreu s’assumeixen les formes estètiques de Hollywood i el sentit comú neoliberal (Franch ens posa l’exemple del film coreà *Jung E*, de Yeong Sang-ho), la Xina ha intentat adaptar i reinventar el que la literatura nord-americana de ciència-ficció va fer durant l’edat d’or i la *new wave* al llarg del segle XX. Fomentat des del govern xinès a partir de les Quatre Modernitzacions de Deng Xiaoping, Baños ens explica que les persones dedicades a l’escriptura de ciència-ficció han fet un esforç actiu per divulgar la ciència després del renaixement intel·lectual posterior a les prohibicions de la Revolució Cultural. Sempre amb l’optimisme propi de la potència econòmica que es creu invencible i només veu llum al final del túnel, sense pensar massa en la crisi climàtica o assumint que hi trobarem solucions tècniques, i a mesura que el PIB de la República Popular ha anat escalant posicions, els relats de ciència-ficció xinesos s’han anat popularitzant i les revistes del gènere han anat guanyant subscripcions. Avui, fenòmens internacionals com Cixin Liu o Hao Jingfang s’esforcen per recuperar la confiança en la ciència, miren el futur a milers d’anys vista, com a *El problema dels tres cossos* (Duna Llibres, 2024), firmada pel primer, i la humanitat sempre troba una solució davant de cada repte.

També als Estats Units i a Europa, i sense l’interès geoestratègic del govern xinès al darrere, hi ha corrents i iniciatives literàries que es rebel·len contra el pessimisme i intenten crear utopies del no-res. El *hopepunk* seria una de les etiquetes que apleguen algunes d’aquestes obres. Forgen històries en què els personatges es mouen en entorns distòpics, però lluiten contra el desesper i troben esperança. Responen al cinisme violent i viril d’altres relats de gènere (com els de Snyder) i defensen que la bondat, lluny de ser una mostra de feblesa, és un acte polític. Baños reconeix que aquestes històries no li acaben de fer el pes, potser perquè són més pròpies del gènere fantàstic que de la ciència-ficció. Pensa que són optimistes però d’un optimisme innocent, que es fonamenten només en la pretensió de crear un món bonic, però sense l’orientació científica de l’edat d’or. No és un problema de “bonisme”: hi ha un vernís científic, potser, però no deixen de ser històries de fantasia.

La filòsofa Donna Haraway veu el dilema des d’un altre punt de vista. Per a ella, influïda per les escriptores de la *new wave* dels anys setanta, com Ursula K. Le Guin o Marge Piercy, la ciència-ficció és un gènere fèrtil que, des de la desconfiança en la tecnologia com a solució final a tots els problemes de la Terra, des de la suspicàcia respecte a la mateixa idea de “solució”, es permet especular de forma creativa sobre mons possibles. Davant la catàstrofe ecològica i la crisi política i econòmica, la qüestió no seria pensar futurs impossibles, sinó utopies per a un present crític al qual ens puguem adaptar. Hereva de la seva proposta és l’editorial Consonni, amb seu a Bilbao, que ha construït un catàleg on la utopia té un paper central. Maria Mur, editora del segell, ens explica que van arribar a la ciència-ficció des de l’activisme feminista i l’obra de Haraway, de la qual van publicar l’any 2019 *Seguir con el problema*. Un exemple de la seva tasca és el recull *Borradores del futuro*, publicat l’any 2023 a partir d’una iniciativa de l’espai de creació Azala (a Àlaba) i que aplega deu relats de ciència-ficció basats en experiències reals del País Basc, inspirades totes elles en alternatives socials i econòmiques, com ara cooperatives, escoles o xarxes veïnals, que donen peu a pensar utopies des de realitats properes. De nou, en aquest cas, el futur és demà passat.

Potser n’hi ha prou amb això i no cal pensar en vuit o nou segles d’ara endavant. Independentment de la seva capacitat de predicció, Baños conclou que el que fa molt bé el gènere és reflexionar sobre l’impacte de la ciència en la vida. I Alejo Cuervo ens recorda, tot renegant del suposat poder predictiu dels relats, que la funció de la ciència-ficció és, sobretot, explicar-nos històries. I així mirem el món d’una altra manera. ●

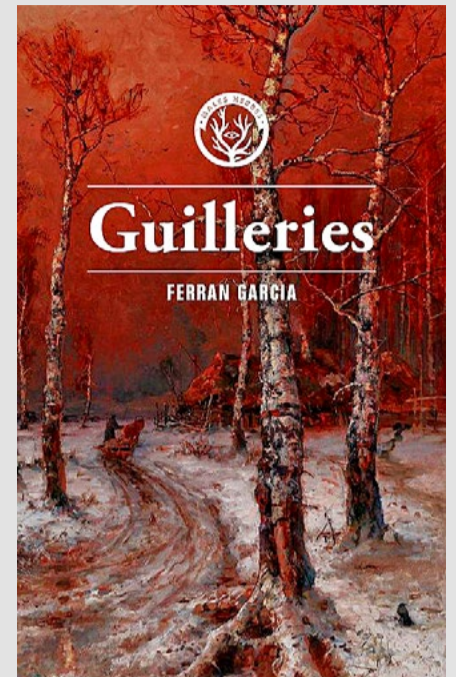

De westerns i altres ruralitats

LA RECOMANACIÓ DE **CARLA ESCARRÀ**

Que la brutalitat i la bellesa s'aiguabarregin fins que la línia quedi del tot desdibuixada. Tant, que el que més facis durant la lectura sigui patir, però que el patiment també et generi una atracció irracional i tanquis el llibre mentre t'inunda la certesa que a la història hi brolla esperança, que és un enaltiment a la vida. Parlem de *Guilleries*, novel·la de Ferran Garcia, editada per Males Herbes el gener de 2022. A casa es fa bona literatura i de vegades, ni els autors ni les trames trepitgen la taca urbana. *Guilleries* aconsegueix, gràcies a la seva prosa, fer que els lectors trobin el que busquem en l'art: que els activi des d'una part emocional, que els faci sentir des de les entranyes, que connecti amb el jo més primari. En un escenari boscos, a les *Guilleries*, al segle XIX, durant l'última guerra carlina, seguim l'aventura d'un nen, en Boi, que conviurà amb bandolers i descobrirà el passat de dolor que arrossega la seva família. De la novel·la, els seus editors n'han dit que era un western, i per mitjà dels elements imprescindibles del gènere, proposem un recorregut al voltant de la ruralitat, el paisatge i les formes de vida lligades a la terra. A tot bon western hi pesa el paisatge: és un element viu i un artefacte més en l'estructura, per mitjà del qual els personatges s'hi vinculen estretament. Aquest vincle és una declaració d'intencions en l'assaig *Ruralisme* de Vanesa Freixa (Ara Llibres, 2023). En aquest cas, es parteix de la seva trajectòria com a artista, activista i directora de l'Escola de Pastors de Catalunya per formular una defensa del model de vida més vinculat al territori com a única opció per a garantir-nos la vida mateixa. A *Guilleries*, el paisatge més comú és el bosc, un bosc frondós, viu, més percebut com a perill que com a aliat. La natura, de còmplice a traïdora, és un binomi que els pastors sempre han tingut clar. Ho

copsem llargament a *La vida dels pastors* de Salvador Vilarrasa, un llibre de 1935 que encara estampa la Impremta Maideu, a Ripoll. Es tracta d'un recull etnogràfic sobre com es vivia l'ofici al Ripollès que, amb un aire molt allunyat dels escrits bucòlics de l'època, pretén deixar llegat d'unes pràctiques gairebé en perill d'extinció. Els cavalls també són imprescindibles en un western, i a *Guilleries* no n'hi falten. No tan sols ens hi referim com a mitjà de transport, sinó al vincle humà-cavall. En Boi i en Fugaró, el seu equí, tenen una relació molt especial i la novel·la ens ho fa palès en diverses ocasions: "Les hi vaig treure [les lleganyes] i el vaig abraçar. Em va llepar el coll. El seu alè, sortint calent dels forats del nas, em va fer pessigolles. El clatell. Sempre hi és, encara que a vegades te n'oblidis." Pol Dunyó és un dels fundadors de l'escola de tracció animal de Catalunya. El seu llibre *Estripar la terra. Contra les mentides del món rural*, editat per Raig Verd l'octubre del 2021, és una reivindicació la feina a pagès com a mitjà per a la reproducció de la vida, defugint la mercantilització dels aliments. La tracció animal, malgrat estar encara vinculada a l'anacronisme, té nombrosos avantatges respecte al treball motoritzat, però per Dunyó, el vincle emocional amb els animals de tracció és una de les claus pel convenciment que les coses es poden fer d'una altra manera. A *Guilleries*, el dolor i la culpa també hi són molt presents. Tots els personatges tenen una cicatriu, un dolor que arrosseguen, però tot bon western ha de tenir una redempció. A la novel·la de Ferran Garcia també la trobareu. Pels prioratins, potser, la redempció és que el Molar sigui declarat oficialment *Lo mig del món* (Club editor, 2023), però com bé diu la seva autora, Roser Vernet, lo lloc és la gent, així que el que ens ha de redimir potser és que visquem en coherència al territori, que en fem casa, si és que hi ha cases d'algu.

NARRATIVA
'Guilleries'
Ferran Garcia
Males Herbes, 2022
182 pàgines

LA LLUERNA
Carla Escarrà i Marta Barceló són les responsables de La Lluerna llibreria, a Ripoll, on s'encarna el cercle de cultura de la cooperativa Mas La Sala. L'espai va obrir les portes l'hivern de 2022, oferint un pol de dinamització cultural al Ripollès. Mas La Sala és un projecte d'habitatge i producció que treballa per a la regeneració d'ecosistemes, la resiliència i la cooperació.

LA REPÚBLICA QUE VA ENCENDRE LES FALLES

TEXT: **VANESSA ALBELDA**
IL·LUSTRACIÓ: **PATRICIA CORNELLANA**

Durant els anys trenta, la festa valenciana es consolida com una marca de ciutat i un espectacle que atrau visitants, i alhora esdevé un espai obert a la crítica i l'expressió política que capgirarà durant la dictadura franquista

València, 18 de març de 1927. Sota una convocatòria de la *Sociedad para el Fomento del Turismo* un tren arriba a l'estació del Nord des de Madrid ben carregat. Tot el pasatge té un objectiu comú: viure la festa de les Falles. Estem en un moment que ha quedat assenyalat com el punt de partida del canvi de la festivitat valenciana per excel·lència. I és que, com en tot, l'evolució marca de per vida. I a València, l'evolució de les Falles és el que li ha atorgat a la ciutat eixe aire, diguem-li, especial, en cada moment de la història.

Podríem parlar des de les teories sobre l'origen en el gremi de fusters que celebraven la festa del seu patró, Sant Josep, o remarcar les fites més importants en el progrés de la festa, però no són poques les que ja ho han fet iauríem en llocs comuns. Partirem, per tant, de la condició humana més pura, l'essència col·lectiva i, junt amb aquesta, la capacitat de fer un ús social i polític de l'entorn i, en aquest cas concret, de la festa fallera.

Des dels seus orígens les Falles han estat en mans dels veïnats, literalment. Perquè cada falla, com a espai col·lectiu, té una relació directa amb els carrers, començant pel seu propi nom, i les veïnes que hi viuen.

Els cadafals, falles o monuments, mostren escenes quotidianes, reclams socials, atacs als ordres existents, als personatges públics i un llarg etcètera de situacions. Els ninots representen tot el que és susceptible de ser criticat o reclamat i, per evitar dubtes, els versos que acompanyen les escenes es converteixen en l'apuntador perfecte per entendre el missatge. Podem dir que la falla es declara la reina de la crítica i la sàtira amb una evolució artística desenfrenada de mans dels artistes fallers.

De la mateixa manera que aquell primer "tren fallero" va marcar un abans i un després en la difusió de la festa, i es convertí en el bitllet amb destí directe cap a la seua massificació, els anys trenta, durant la República i la Guerra Civil espanyola foren temps de canvi i potser els primers moments de l'exposició pública de la politització. Perquè sí, les Falles continuaren celebrant-se en temps de guerra. En les

de 1937, a la Llotja de la Seda, s'exposaren quatre monuments antifeixistes. Ressaltant el cas d'una escena amb un Franco convertit en Jesuset, metre els seus generals li feien de Mare de Déu i Sant Josep i eren visitats per Hitler i Mussolini en el paper de Reixos.

Però acabada la guerra, ben entrat ja als temps de la dictadura, de la crítica es passà a la norma i directament a la proclama de les "bones maneres" en tot el que comportava la festa.

FALLERES MAJORS A PUNY ALÇAT
Una altra de les imatges que de seguida ens ve al cap quan parlem de les Falles és la figura de la fallera. Per a fer-ho fàcil i ràpid, direm que en cada comissió existeix la figura de les representants: fallera i president o presidenta.

A banda, existeix la representant de totes les comissions: les falleres major i infantil de València. Tot i que sempre s'ha dit que la primera fallera major de València fou Pepita Semper, primera Miss

ges més memorables de les Falles d'aquells anys.

El puny en alt, de fet, no es va tornar a veure fins al 8 de març de 2019, quan la Fallera Major d'aquell any, Marina Civera, va reproduir el gest al balcó de l'Ajuntament en plena mascletà com a símbol de força i empoderament en el Dia de les Dones Treballadores. Un gest que es va tornar a repetir en la passada edició de 2023. La tradició marca la norma, i entre unes i altres han passat molts anys i un seguit de circumstàncies: falleres majors filles de generals del règim franquista triades a dit, anys de sentiment ranci amb l'elecció sota cànons estètics, pagaments per aconseguir-ho, escàndols i un llarg etcètera d'anècdotes que s'apropen a registres de la premsa rosa i no estem per a això.

LA FESTA A PEU DE CARRER
Des de la primera falla constituïda en agrupació -i per tant, la més antiga de València- la Falla de la Plaça del Mercat Central, fundada l'any

d'aquella Junta es van afegir actes religiosos com l'ofrena de flors a la Verge dels Desamparats, un dels actes més multitudinaris de les festes fins a l'actualitat si deixem de costat el que més gent congrega, dia rere dia, des de l'1 de març: la mascletà.

Des d'aquells temps, com en tot, la competència ha impulsat a l'adaptació i és per això que podem dir, hui dia, que a València ciutat no hi ha un model únic de Falla o Comissió Fallera.

Els anys de l'anomenada transició postfranquista suposaren un trencament i començà a haver-hi influxos de noves maneres de fer i viure la festivitat.

L'any 1977, naix la Falla King Kong, i amb ella arribà l'escàndol. Polítics, artistes, personatges de la cultura valenciana i, sobretot, persones amb esperit de denúncia i amb ganes de trencar amb el *mainstream*, s'ajuntaren per visibilitzar al carrer allò que volien dir i fer. Aquesta comissió fou una impulsora i es va convertir en el tret d'eixida per a moltes altres.

Als anys noranta, les carpes comencen a conquerir els carrers i, si ja no era una festa totalment oberta, per l'existència d'actes interns de cada falla, aquests elements encara la feren menys visible i sobretot menys participativa.

FALLES FORA DE LA NORMA
A partir de l'any 2000, dues zones de València, arran de moviments associatius comencen a concentrar actes fallers. Concretament, l'any 2002 neixen les Falles Populares i Combatives, una experiència autogestionada i fora de cens, que organitza, des de fa vint-i-dos anys, un model de festa oberta, crítica i participativa a Ciutat Vella. Les falleres no duen la vestimenta tradicional, no hi ha mascletà, però tenen "ofrena" especial. Són falleres sense revetla, però amb albades i xarangues. I no tenen un únic himne perquè se'n presenta un de diferent cada any i, sobretot tenen falla i paelles quan poden perquè no els deixen, no s'han pogut oficialitzar.

L'espai públic deixa de ser-ho en Falles: tot està marcat pel Ban Faller, el conjunt de normes que regeixen els actes i quasi tot el que passa a la ciutat des de la proclamació de les festes, i si no s'està

En plena guerra, en 1937, a la Llotja de la Seda, s'exposaren quatre monuments de missatge antifeixista, entre els quals un que representava Franco convertit en Jesuset, mentre Hitler i Mussolini feien el paper de Reixos

Espanya també, en 1929, en realitat, mai no va ser proclamada oficialment com a tal. La primera de totes va començar el seu "regnat" en 1931, a les portes de la proclamació de la República.

Durant aquella dècada, també es van convertir en l'aparador de difusió de missatges sociopolítics. Falleres amb bandes republicanes i puny en alt i falleres milicianes, emplenaven els diaris, i encara avui són considerades una de les imat-

ges més memorables de les Falles d'aquells anys.

En 1928, el Comitè Central Faller es va convertir en l'eix vertebrador de la festa i, a poc a poc, van anar ampliant-la i instaurant actes. A partir de 1939, aquest comitè passa a denominar-se Junta Central Fallera. Allò dels comitès sonava massa comunista per als temps del franquisme i, com a bon mecanisme de control, durant els primers anys

censat, poca cosa es pot fer. Açò no només es dona al centre històric de la ciutat. Pràcticament, durant els mateixos anys, al barri de Benimaclet, el Centre Social Terra també ha estat punt d'organització d'actes fallers: paelles, monument, cremà i correfocs són alguns dels esdeveniments que s'hi celebren i, com al centre històric, la norma estrangula les il·lusions en moltes ocasions. Als darrers anys s'hi han sumat els barris del Cabanyal i la Saïdia, on hi ha entitats associatives

que també celebren actes durant la setmana fallera.

En l'actualitat, hi ha registrades un total de 392 comissions falleres que aixequen quasi 800 monuments, entre comissions infantils i adultes. Cal recordar que, per normativa, no se'n poden fundar de noves al Cap i Casal.

Tots aquests actes, *outsiders* o normatius, han d'obrir-se pas entre centenars de milers de visitants, unes xifres que el passat 2023, una de les edicions més multitudinàries,

va trencar el sostre del milió. La massificació està directament relacionada amb la projecció exercida arran de la declaració de les Falles com a patrimoni cultural immaterial de la humanitat de la Unesco, l'any 2016.

Fa anys que a València és ben viu el debat sobre el límit de la festa i si aquesta és millor o pitjor segons el nombre de visitants que atrau. Veïnes fugint de la ciutat, carrers massificats i inclús locals que tanquen les portes durant les festes perquè el ritme ha marcat que siga millor col·locar

a les seues portes *foodtrucks*, estan canviant radicalment la fesomia tradicional de les falles.

I és que sí, des d'aquell primer tren han passat 97 anys al llarg dels quals la festa ha anat creixent amb canvis patents i la turistificació ha anat tallant llibertat, dels espais privats i públics tradicionals. El debat és tan candent que en les Falles d'enguany potser hi farà al·lusió més d'un ninot, més d'un verset o qui sap, potser alguna falla a cremar el pròxim 19 de març. ●

Tres hipòtesis sobre l'excés d'informació

L'angoixa per l'acumulació de dades i la incapacitat per assimilar-les no és fruit de l'era tecnològica: és tan antiga com el coneixement. Cal conrear un "saber lleuger" que posi límits al desig de saber-ho tot

La primera referència al problema de l'excés d'informació que conec es troba en el llibre *Laments* de l'escriba egipci Jajepreseneb, escrit al voltant de l'any 2000 aC. "Si tan sols pronunciés les paraules que ningú coneix, i els versos extraordinaris, en un nou llenguatge que mai empal·lidís, lliure de la repetició, ni un vers desgastat pels avantpassats". D'haver estat escrit en jeroglífics, m'imagino la figura d'un escriba desgavellat amb les mans alçades cap a Ra lamentant-se de no trobar les paraules per descriure l'aurora o cantar les lloances del rei. Per desgràcia, el text de Jajepreseneb va ser escrit en una forma abreujada o cursiva dels jeroglífics, coneguda com a escriptura hieràtica, on no podem veure l'escena amb tota la seva esplendor. Sigui com sigui, la sensació que el llenguatge -visual i escrit- ha exhaurit la seva capacitat de dir al món que vivim en un estat de confusió perpetu i que la memòria cultural que arrosseguem fa impossible imaginar un futur diferent no data d'ahir, tal com sovint ens volen fer creure els discursos de tecnòlegs i futuristes.

Per descomptat, no es tracta de defensar que l'excés d'informació ha estat sempre el mateix i que, des de l'Egipte Mitjà, res no ha canviat. La quantitat de dades que processem per segon no té antecedents en la història i planteja reptes específics que cal tractar sense comparar-los als d'èpoques glorioses del passat. El que proposo és que descentrem la idea de l'excés d'informació per deixar de fer-ne

un problema estrictament quantitatiu. En quins moments i per quines raons sorgeix aquesta angoixa? Què ens revela sobre les maneres com organitzem l'accés al coneixement, l'experiència o la memòria?

La primera hipòtesi sobre l'excés d'informació és precisament que no es tracta d'una excepció contemporània sinó d'una característica de la transmissió del coneixement. És cert que el problema sembla particularment urgent avui, quan la massa de documents conservats es multiplica exponencialment; però, si bé és un assumpte urgent, no té res de nou. Des de la invenció de l'escriptura han proliferat les veus que adverteixen dels riscos que comporta aquesta tecnologia. El fet propi de l'escriptura és conservar i reproduir -és a dir, acumular- una paraula que d'una altra manera s'esvairia o quedaria registrada fugaçment en les nostres fràgils memòries. Aquesta "paraula òrfena", segons l'expressió de Plató, "incapaç de socórrer-se a si mateixa" és, en realitat, una tecnologia que prolifera en totes les instàncies socials i les transforma d'arrel.

La literatura antiga va plena d'advertències contra els excessos de la

lletra. Més enllà de l'avís de Plató, trobem Aristòtil i el seu diagnòstic de l'intel·lectual com a persona melancòlica; Sèneca i els riscos d'una lectura voraç per a la tranquil·litat de l'ànima; cínics i escèptics de tot lloc i moment que no dubten a exposar la vanitat de l'estudi i del saber; o autors satírics com Lluçia de Samòsata, que ridiculitzen la ignorància dels bibliòfils. Les seves fonts no són només grecollatines, sinó que poden rastrejar-se també en l'*Eclesiastès* ("fer molts llibres no té fi, i massa dedicació a ells és fatiga per al cos")

o en les *Epístoles* de Pau ("La lletra mata i l'esperit vivifica"). La llista d'autors que han nodrit (i s'han nodrit) d'aquesta tòpica és interminable: quin escriptor pot assegurar no haver-se queixat mai que és impossible escriure res nou o que qualsevol literatura passada va ser millor?

La segona hipòtesi que voldria proposar és que el discurs sobre l'excés d'informació sorgeix en aquelles circumstàncies on canvien les condicions d'accés. Una de les diferències principals entre el món dels escribes egipcis i l'actual és que, en aquella època, l'excés d'informació afectava només a una petita minoria sacerdotal que passava la vida entre els murs de

palau processant tota la informació que generava l'imperi. Avui, en canvi, el problema de l'excés d'informació ja no està reclòs ni afecta només les elits lletrades, sinó que, a causa de la generalització de l'accés al coneixement, tots i cadascun de nosaltres som víctimes d'aquest mal que va néixer a les biblioteques de l'antiguitat i s'ha estès al ritme que se succeïen les revolucions en els mitjans de reproducció.

L'excés d'informació és sovint un discurs que sorgeix d'una minoria preocupada per conservar l'hegemonia sobre la difusió del coneixement. Això es veu particularment clar en el món de la impremta. Poc després que es comencessin a popularitzar les edicions reproduïdes mecànicament, proliferen entre les elits lletrades discursos que veuen en aquesta invenció un mecanisme que dissol l'autoritat d'aquells que exerceixen un monopoli sobre el paper escrit. Com que l'accés es generalitza i grups cada cop més amplis de la societat poden llegir i escriure, la impremta esdevé una màquina infernal. La contrareforma espanyola va plena d'aquests discursos, i també s'estenen entre els escriptors barrocs europeus. El món s'omple de llibres, escriu Louis Le Roy al segle XVII: "Aviat haurem de dormir, passejar i jeure entre llibres". O encara més dramàtic, Robert Burton: "Ja tenim un enorme caos i confusió de llibres. Ens aixafaran, ens fan mal els ulls de llegir, i els dits de passar pàgines".

Avui, la nova ciutadania delega a les biblioteques i les bases de dades la seva memòria i viu despreocupada,

En la gran biblioteca digital on s'acumulen les respostes a totes les preguntes, s'amaga una raó que sosté que el món no pot oferir res de nou

alleugerida d'aquest pes. Les vivències són emmagatzemades abans de ser experimentades com sap qualsevol persona que utilitzi un smartphone. Hem descarregat col·lectivament la nostra memòria en bases de dades. D'una banda, desprendre's de la memòria té un potencial emancipador enorme -les identitats es poden dissoldre més fàcilment, tot el que ens ancora i arrela a un lloc específic s'esvaeix, som molt més fluids, lliures i independents. Però, per l'altra, estem començant a veure el món amb el mateix prisma que empren les companyies que emmagatzemen la nostra memòria. No és casualitat que els grans monopolis digitals hagin sorgit en capitalitzar allò de què ens estàvem desfent tan alegrement com gratuïtament.

Per acabar, la tercera hipòtesi té a veure amb l'experiència de l'excés. Més que amb la quantitat de dades,

em sembla que aquesta experiència està vinculada amb una disposició afectiva. La biblioteca de jeroglífics i escriptura hieràtica de Jajeperrreseneb cabria en un USB i, això no obstant, si algú tractés de fer-ne una síntesi, seria igualment víctima de l'excés d'informació. Quina diferència hi ha entre ofegar-se en una piscina de deu metres o en una fossa oceànica? En tots dos casos, som víctimes de l'excés d'aigua. En aquest sentit, l'excés d'informació es manifesta en el moment en el qual perdem la capacitat de distingir entre les coses. Aquesta sensació ens fa sentir aclaparats, fastiguejats, deprimits, mancats d'alternativa.

Enfront d'aquesta pulsio greu, repetitiva i resignada, n'hi ha una altra que s'hi oposa diametralment, que és la que anomeno el "saber lleuger". Una manera alegre de veure el món que col·lecciona diferències i s'apassiona pel

nou. Aquest tipus de saber fa que allò que creïem que només pot ser d'una manera deixi de ser-nos familiar i ho percebem sota una llum nova. En un moment com l'actual, en el qual s'està imposant l'anàlisi massiva de dades com a eina per organitzar tots els aspectes de la societat, cal desarmar el pensament únic que tot ho normalitza mitjançant eines estadístiques. Davant la gran biblioteca digital on s'acumulen totes les respostes a les nostres preguntes, s'hi amaga una mena de raó que sosté que el món ja no pot oferir res de nou. El resultat d'aquest sentiment és un pessimisme que no troba eines per imaginar el canvi. La nostra època sembla condemnada a la pesadesa, a l'anquilosament, a la repetició. Qui sap si el "saber lleuger" és aquella actitud que desbarata el que ja sabem, que ens fa veure el món des d'una òptica nova, àgil i vital. ●

TEXT: **XAVIER NUENO**
INVESTIGADOR A L'ESCOLA POLITÈCNICA
FEDERAL DE LAUSANA, AUTOR DE 'EL
ARTE DEL SABER LIGERO. UNA BREVE
HISTORIA DEL EXCESO DE INFORMACIÓN'
(SIRUELA, 2023)

IL·LUSTRACIÓ: **BALANSI**

La vaga continua sent una

REINVENTAR L'ESTRATÈGIA DE CONFRONTACIÓ AL SISTEMA

Les vagues feministes de 2018 i 2019 van tindre la potència de resignificar la paraula *vaga*, una eina del moviment obrer enfront del capital. Les vagues feministes són més, molt més, que una aturada laboral. Es van articular en quatre eixos: laboral, de cures, de consum i estudiantil; perquè si les dones parem, el món es col·lapsa. Els treballs (que no ocupacions) que assumim les dones són essencials per a sostindre les nostres existències vulnerables en un sistema que no garanteix la reproducció de la vida.

En aquell moment érem conscients que moltes companyes no podrien sumar-se a la vaga perquè, tancades entre les parets de les llars, desenvolupen treballs que mai paren. Totes entenem quins són els essencials per a la vida i quins són aquells altres treballs que només mouen fluxos monetaris d'unes mans a unes altres, encara que, potser, ja ho hem oblidat de nou i pensem que l'essencial és poder consumir el que vulguem o el que puguem segons les nostres exhaurides butxaques. També sabem que no totes les dones amb ocupacions remunerades podrien exercir el seu "dret constitucional" a la vaga, pel fet de no tindre papers, pel seu context de precarietat vital i laboral, per la por a les represàlies... Tot això ho sabíem, així i tot, vam convocar la vaga, i va ser així perquè també vam ser capaces de teixir en el camí xarxes de solidaritat i suport mutu cap a les companyes en situacions més precàries. La vaga va ser el resultat d'un any de trobades, debats i reflexions amb els quals construir un feminisme radical (que

aprofundeix en les arrels del sistema), anticapitalista, antiracista i dissident.

És que hui no hi ha motius per a anar a la vaga? Clar que n'hi ha. Aquest sistema heteropatriarcal capitalista i racista ataca les nostres vides, i, de forma més salvatge, aquelles que habiten les seues perifèries: les migrants sense papers, les treballadores sexuals, les precàries... I és justament per elles per qui hem de reinventar les estratègies de confrontació al sistema. No podem permetre'ns que la vaga feminista siga un instrument de lluita assimilat pel sistema, que es transforme en un dia festiu en el qual celebrar i lloar a aquestes "bones dones que ens cuiden tan bé". No, no tenim res a celebrar, perquè el feminisme és disputar privilegis i transformar-los en drets per a totes.

2018 no és 2024 i, en part, perquè la potència transformadora d'aquelles vagues va fer por i els tentacles del poder van desplegar tots els seus mitjans per a afeblir el moviment feminista. O és que no va d'això, afeblir el moviment amb la vella estratègia de "divideix i venceràs"?

Si el subjecte polític del feminisme són els marges del sistema, des d'ací, des de les que són expulsades a la misèria, sentim la ràbia i construïm la nostra lluita. El 8M a València no anirem a la vaga, però ens trobarem als carrers. ●

REYES BELTRÁN FELIP
ACTIVISTA FEMINISTA

Eina estratègica per al 8M?

UN INSTRUMENT CONTRA L'INTENT DE DOMESTICACIÓ DEL RELAT FEMINISTA

La vaga com a eina genera un debat que es repeteix cada any des de la primera convocatòria del 8M el 2018. Ni tan sols l'any següent, després de l'èxit del primer pas, sabíem del cert si el moviment tornaria a optar per aquest plantejament. Potser des de fora ningú era conscient del debat intern que es tenia i, com cada any, variaven els arguments en defensa de convocar la vaga.

Intento pensar-hi i no se m'acut cap altra lluita social que debati tant, que es revisi constantment, que sigui tan autocrítica, que treballi realment de baix a dalt, que es qüestionï tantes coses, que tingui en compte si tothom se sent còmode i inclòs en la proposta... I precisament tot això és el que demostra que treballlem de forma diferent a la resta, que som conseqüents amb les idees polítiques que tant defensem: allunyades dels plantejaments patriarcals i capitalistes de voler aconseguir un objectiu sense tindre en compte el procés per assolir-lo. Tal com entenc el feminisme que defenso, és precisament aquest canvi de paradigma l'arrel de la força transformadora del moviment. Aquest canvi en la manera de desenvolupar i pensar les coses també s'aplica al concepte de vaga.

La vaga general feminista (VGF) convocada els darrers sis anys no s'ha centrat mai en només aturar la producció als centres de treball. L'objectiu era doble: destacar la lluita de la dona en el món productiu i posar damunt la taula temes que, sovint, queden invisibilitzats quan es pensa només en vagues laborals.

El primer any es volia donar valor i interconnectar l'esfera repro-

ductiva amb la productiva. Altres convocatòries posteriors van servir per posar de manifest les dificultats que tenien algunes dones per secundar un dia de vaga a causa de les seves condicions de precarietat i de càrregues familiars. Una convocatòria en diumenge va servir per visibilitzar que hi ha companyes que continuen treballant quan la resta del món descansa. Una vaga convocada en la postpandèmia va ajudar a assenyalar la feminització del món de les cures. Amb això, el que vull dir és que el potencial de les VGF dels darrers anys ha sigut la victòria discursiva. En un moment en què una de les grans amenaces que ens trobàvem era l'intent de cooptació i de domesticació del relat feminista per part de la institució, vam poder trobar una estratègia per contraure aquest atac, utilitzar una eina de classe que mai serà desitjable per al capital. Una eina de classe que apel·lés a la totalitat del subjecte de classe, en desdibuixar el límit estrictament laboral productiu i, a més, obligués a organitzacions polítiques i sindicals a haver d'assumir el discurs i les reivindicacions com a pròpies.

És evident que ens sobren els motius per convocar més VGF, però sempre tenint clar que la vaga és una eina i no una fi com a tal. Potser aquest any la vaga ens ajuda a fer entendre millor el sentit més internacionalista d'aquesta lluita i com és d'important poder aturar-ho tot davant la impunitat d'un Estat que està massacrant a un poble sencer; és un clar exemple de com prioritzem mundialment el capital enfront de la vida. ●

MERITXELL DIAZ ESTIRADO
MILITANT DE L'ASSEMBLEA FEMINISTA
REVOLUCIONÀRIA L'HORA VIOLETA
DE REUS

La revolució dels polzes o el debat ontològic de la llibertat

EL RELAT DE **NÚRIA BARNOLAS NOGUER**
ILLUSTRACIÓ: **ENTREDALTRES**

eia anys que la gata mirava com els humans entraven i sortien del pis: posaven les claus al pany, les feien girar i obrien la porta. Així de fàcil, la llibertat era allà mateix. Si pogués obrir la porta, podria entrar i sortir quan volgués, seria mestressa de la seva vida i del seu destí. En va havia sacsejat les claus, les havia fet caure, havia provat amb les dues potes fer-les voltar al pany, però mai acabava d'aconseguir-ho. Després de tant temps observant pacientment els homínids, per fi un dia va trobar l'arrel del problema: necessitava polzes més llargs. Va decidir que aquella mateixa nit, mentre els humans dormissin, començaria a experimentar amb diferents pròtesis per aconseguir polzes com els seus. Quan tot era ben fosc es va enrotllar amb una mica de cinta adhesiva uns llapis a les ungles que tenia als laterals de les potes i de seguida va córrer graponerament cap a la porta. Amb dificultat, va posar un polze-llapis a un costat de la clau del pany i els altres dits a l'altre costat. El llapis era massa rígid, no podia ni flexionar els dits ni donar cap cop de canell. A més, la cinta adhesiva no era prou enganxosa per resistir cap dels moviments. Es va quedar un moment pensant fins que va recordar que els polzes humans són articulats, és a dir, consten de dues parts que es poden doblar sobre elles mateixes. La gata va buscar per tot el pis i va provar tot d'objectes que poguessin fer el fet: agulles imperdibles, pinces de cuina, raspalls de dents, vibradors... Però res servia. Era evident que cap objecte podria mai substituir els originals. Per tant, l'única solució era anar a la cuina, agafar el ganivet de la carn, dirigir-se a l'habitació i aprofitar que els humans dormien per tallar-los els polzes. Dit i fet. Al cap de pocs minuts ja tenia els nous implants. Finalment, va poder obrir el pany i sortir a fora on va respirar la llibertat de la rosada de la matinada.

Mentrestant, des de dins les cases, altres gats miraven amb perplexitat i enveja aquella gata que es passejava orgullosa amb les claus a la mà i que, gràcies als seus nous polzes, obria i tancava portes, agafava ocells al vol i feia senyal d'OK a tots els seus espectadors, talment com un Cèsar davant dels seus gladiadors. No va faltar gaire temps perquè els altres felins del barri s'unissin a aquesta nova croada d'implants de polzes. I la revolució no es va acabar aquí. De mica en mica es va anar estenent a altres espècies: els corbs portaven dits de persona al cap com una cresta de cacatua, els taurons ja podien fer servir coberts, els colibrís bevien amb una palla que agafaven amb els dits, els escarabats pilots eren els nous Andy Warhol que pintaven llaunes de sopa sobre tela ara que podien agafar

els pinzells... I així, en poc temps, els humans despolzats van deixar de ser els amos i senyors del territori perquè un nou ordre o una *nova normalitat* (com deien alguns) havia arribat per quedar-se, i tot gràcies a aquells magnífics polzes articulats.

Els animals perseguïen per terra, mar i aire els humans sense descans per aconseguir-ne els dits. I com que no hi havia escapatòria, algunes persones ja havien optat per vendre els seus dits al mercat negre. Almenys allà en treien un profit. Mentrestant, organitzacions supranacionals intentaven parar aquell negoci submergit i convèncer els pocs que quedaven amb polzes que es traslladessin al magatzem de llavors de Svalbard per preservar l'*essència humana*. Precisament va ser amb aquesta expressió que va sorgir tot un debat filosòfic sobre la llibertat i la naturalesa humanes. La vida a Svalbard, en captivitat, però amb dits, era llibertat? Una vida sense dits era veritablement lliure? Alguns veïen en els polzes un símbol d'opressió, d'altres consideraven que els polzes eren l'única plusvàlua real que li quedava a l'home. Polzes com a font de deute per encadenar-lo a un sistema opressiu, polzes com a símbol de llibertat màxima, només els *Übermenschen* tenien polzes. Alguns se'ls tallaven voluntàriament per trencar amb la roda del *samsara* i en altres comunitats el tall el feia un mohel en un ritual on acudia tota la família. Multituds cremaven guants davant de patriarques que clamaven contra la blasfèmia de no portar-ne. Els polzes eren el motor de la dialèctica de la història.

I mentre el món s'intentava adaptar a aquesta *nova normalitat*, la gata amb polzes va tornar a casa on l'esperaven els seus humans perquè els obrís les finestres, les portes i l'aixeta, els agafés el menjar, els cordés les sabates, els posés el mòbil a carregar, els canviés de canal i... La llista de coses per fer no acabava mai. Des que tenia polzes feia més hores que un rellotge, s'havia convertit en la minyona de casa seva perquè semblava que els humans fossin completament inútils. Allò era un malson insuportable: era cert que amb els nous dits podia físicament fer tot el que li era impossible abans, però alhora la muntanya de responsabilitats no deixava de créixer. Potser havia volat massa a prop del sol, potser el paradís no és per als éssers terrenals. Fos com fos, els polzes no eren una benedicció, eren una maledicció, eren les cadenes de la seva nova esclavitud. Després de rumiar-hi molt i comptar amb els dits els pros i els contres, va optar per l'única solució possible: va anar a la cuina, va agafar el ganivet de la carn i va recuperar la seva llibertat. ●

Si la petita pagesia no ens organitzem ara, quan ho farem?

EMMA ROJAS

PASTORA D'UN RAMAT D'OVELLES, MEMBRE DE RAMADERES DE CATALUNYA

La pagesia hem sortit en massa a les carreteres aquestes últimes setmanes. Les tractores i mobilitzacions arreu d'Europa, el malestar amb l'administració, unes normatives que ens ofeguen i uns preus de misèria han propiciat la Revolta Pagesa. Estan sent unes mobilitzacions històriques, amb una participació molt àmplia i un sentiment d'unió de tot el sector amb l'objectiu de garantir-nos un present.

Les petites explotacions agrícoles i ramaderes ens enfrontem a un món que, des de la globalització, ja no és el nostre. La petita pagesia, aquella que cuidava la terra i el mas només amb les *seves mans*, ja no encaixa en els estàndards de producció dictats per la Unió Europea.

Els factors d'intensificació i tecnificació de la producció han suposat, davant la im-

possibilitat de competir, l'abandonament massiu de les terres i la necessitat d'integrar la granja o producció en l'economia d'escala per assegurar el futur de les explotacions. Parlem d'un procés de proletarització que ha acabat generant una classe que, tot i ser propietària de la terra o el tractor, no té control del seu treball, que és en mans d'una agroempresa.

Per tant, tot i la crida a la unitat del sector, la realitat és que no podem coexistir pastores de ramats de 250 ovelles amb agroempreses que basen el seu benefici en l'acaparament i alhora, fan desaparèixer moltes formes de sobirania i autogovernança -com cooperatives agrícoles, comunals, etcètera.

És davant d'aquesta contradicció que cal preguntar-nos què podem fer. I penso que és moment de no deixar que les protestes d'aquests

dies beneficiïn a uns pocs. Cal obrir una escletxa per replantejar el model productiu a casa nostra, adequar-lo a les necessitats i no al benefici. I també de no renunciar al model agroecològic per garantir la universalitat del dret a una alimentació sana i de qualitat.

És per això que la lluita per la resignificació del camp català ha de ser una lluita de totes. Els enemics són comuns, són les mateixes cadenes de distribució que condicionen la dieta de la classe treballadora a través de la inflació. Ens pertoca a tots i a totes defensar un model agroecològic.

Mentrestant, la petita pagesia i l'agroecologia, tenim molts reptes. Permetre encara més la flexibilització de normatives fitosanitàries, la desprotecció del sòl agrícola enfront de projectes especulatiu o lucratiu, sumades a tots els altres

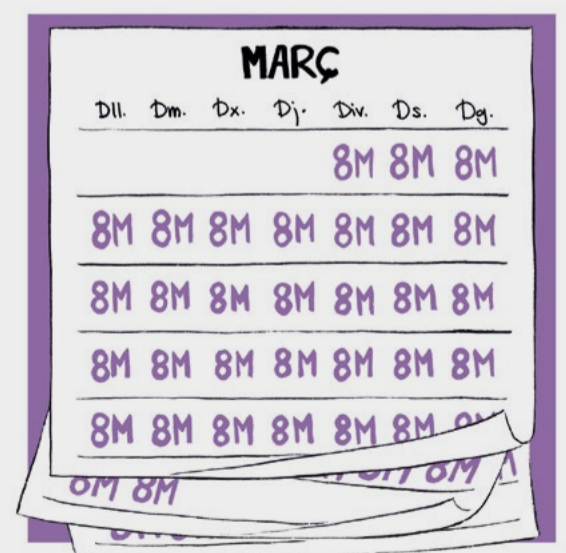
entrebancs, és acabar de tirar-nos pel pedregar. Perquè diluir-nos en aquestes demandes "de tot el sector" serà acabar de sentenciar-nos de mort. Potser ens cal trobar fórmules organitzatives que garanteixin que les demandes no beneficiïn a la classe capitalista.

Davant d'aquest repte organitzatiu necessitem fer-nos preguntes. Per molt diferents que siguin les diverses branques de la producció d'aliments, la petita pagesia tenim un programa en comú? Sabem què volem i com ho volem? Podem trobar fórmules per crear una comunitat i estructura que defensin la nostra activitat i la transició al model agroecològic? Podem crear aquestes estructures al marge de les grans corporacions? Podem esdevenir un veritable contrapoder del model agroindustrial? Si no ens organitzem ara, quan ho farem? ●

L'ESPINA

FEL

@RASTROS_ILUSTRADOS

PALAU ROBERT
Passeig de Gràcia, 107
08008 Barcelona
Tel. 932 388 091

palaurobert.gencat.cat

Segueix-nos a:

PAISATGES PERSISTENTS

DUES PEDRES

EXPOSICIÓ
FINS AL 02.06.2024
ENTRADA GRATUÏTA

#EXPODUESPEDRES

Generalitat
de Catalunya

sempre
endavant

SOTA FOCUS

4-15

Cossos perfectes a qualsevol preu.

La banalització dels riscos i les agressives campanyes comercials de les cadenes de clíniques privades inflen el negoci de la cirurgia i la medicina estètica, on han aterrat grans grups sanitaris i fons de capital.

'Influencers' referents entre l'audiència més jove inciten a modificar-se el cos per acostar-se al patró de bellesa.

SOBIRANIES

16-21

Club Panteres
Grogues: esport contra violències LGBTIQ-fòbiques.

22-23

Les promeses de l'hidrogen 'verd'.

24-25

La sequera o el problema de plantejar la relació entre la humanitat i el medi en termes de domini.

26-27

Dolor vaginal, no el naturalitzem ni en culpabilitzem les afectades.

28-29

Raquel Andrés, autora de 'Vida o port': "Sense pressió social, els polítics no s'enfronten a les 'bèsties'"

30

Romesco lligat, de la barca al plat.

LA CENTRAL

32-33

Autoprotecció feminista a la Ciutat de Mèxic.

INTERNACIONAL

34-37

'París, posa't guapa' o la gentrificació preolímpica a la perifèria empobrida de la capital francesa.

38-39

El Sudan, de la 'revolució' a la guerra total en cinc anys.

L'ENTREVISTA

40-45

Sílvia Agüero, escriptora i activista: "L'antigitanisme et fa la vida impossible, i quan ho contes no et creu ningú".

IDEARI

46-51

L'acceleració tecnològica i la manca d'alternatives socials esgoten el futur de la ciència-ficció.

52

'Guilleries', westerns i altres ruralitats.

53-55

La república que va encendre les falles.

56-57

Tres hipòtesis sobre l'excés d'informació.

58-59

A debat: "La vaga continua sent una eina estratègica per al 8M?"

60-61

Relat: "La revolució dels polzes o el debat ontològic de la llibertat".

SOM COOPERATIVA

62

La petita pagesia davant la crisi al camp.